

**”AIKA PASKAROOI NIILLÄ ON”
MAAKUNTALEHTIEN TOIMITTAJIEN ELÄINKÄSITYK-
SET JA ELÄINUUTISOINTIA OHJAAVAT KÄYTÄNNÖT**

Sanna Karjalainen
Maisterintutkielma
Journalistiikka
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Sanna Karjalainen	
Työn nimi "Aika paskarooli niillä on" Maakuntalehtien toimittajien eläinkäsitykset ja eläinuutisointia ohjaavat käytännöt	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Lokakuu 2023	Sivumäärä 88 sivua + liite (3 sivua)
Tiivistelmä <p>Yksi tärkeä näkökulma jätetään usein huomiotta länsimaisissa mediateksteissä: toislaiset eläimet. Näitä mediatekstejä tuottavien toimittajien eläinkäsityksiä tai eläinuutisointia ohjaavia käytäntöjä ei ole aiemmin tutkittu. Lisäksi maakuntalehtiä, joiden levikkialueilla eläintalous ja toislaisiin liittyvät harrastukset ovat yleisiä, tutkitaan Suomessa melko vähän.</p> <p>Tämän journalistiikan pro gradu -tutkielman tavoitteena oli selvittää laadullisen tutkimuksen keinoin maakuntalehtien toimittajien eläinuutisointi- ja eläinkäsityksiä sekä eläinuutisointiin liittyviä käytäntöjä ja ihanteita. Tutkimusongelman ratkaisemiseksi haastateltiin yhteensä kahdeksaa maakuntalehden toimittajaa neljästä eri mediasta. Aineisto analysoitiin teemoittelevan analyysin keinoin. Analyysin perusteella maakuntalehtien toimittajat pohtivat työssään toislaisia eläimiä useimmiten ihmiskeskeisestä näkökulmasta käsin. Vaikka osa toimittajista kertoi pohtivansa työssään toislaisia, suurimmalta osin toislaisten näkökulman pohdinta vaikuttaa olevan pintapuolista ja satunnaista. Toimittajat näkivät usein toislaisten näkökulmien esittämisen jonkinlaisen agendan ajamisena. Toimituksellisten käytäntöjen ja objektiivisuusihanteen lisäksi maakuntalehtien eläinaiheisten juttujen muotoutumiseen vaikuttavat myös toimituksen ulkopuoliset toimijat ja käytännöt sekä etenkin toimittajan oma tausta. Keskeisiä tekijöitä eläinaiheisten juttujen muotoutumisessa ovat mm. alueen yritykset, lukijat sekä toimittajan oma arvomaailma ja eläineettiset kannat.</p> <p>Tämä tutkimus tuottaa uutta tietoa paitsi journalistiikan myös kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen kentälle. Sen keskeisin löydös on, että vaikka toimittajat kokevat työnsä itsenäiseksi myös eläinaiheista kirjoittaessaan, maakuntalehtien eläinaiheiseen journalismiin vaikuttavat myös toimitusten ulkopuoliset tahot. Tutkielmassa esiin nousivat myös journalismin tekemisen laajemmat realiteetit: mm. lukijalähtöisyyden ja "yleisen mielipiteen" korostunut vaikutus. Toisaalta maakuntalehtien puuttuvat linjaukset koskien toislaisten huomioimista saavat aikaan sen, että toislaisten huomioiminen jutuissa on yksittäisten toimittajien harteilla. Toislaisten tasa-arvoinen ja systemaattinen huomiointi vaatiikin paitsi maakuntalehtien käytäntöjen uudistamista ja kriittistä tarkastelua myös journalismi-instituution arvomaailman muovamista ihmiskeskeisestä ja spesistisestä eli lajisorrollisesta kohti tasa-arvoista ja kaikki lajit aidosti huomioivaa journalismietiikkaa. Tämä on tärkeä muutos journalismin aidon tasapuolisuuden, puolueettomuuden ja uskottavuuden vahvistamiseksi.</p>	

Asiasanat

Eläimet, journalismi, kriittinen eläin- ja mediatutkimus, lukijalähtöisyys, maakuntalehdet, objektiivisuus, toimittajat, toislajiset eläimet.

Säilytyspaikka

Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto JYX

Ohjaaja

Karoliina Talvitie-Lamberg

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Haastateltavien sukupuolet	33
TAULUKKO 2	Haastateltavien iät	33
TAULUKKO 3	Haastateltavien työurien kestot	34
TAULUKKO 4	Aineistoesimerkki teemoittelusta	38
TAULUKKO 5	Teemat	40

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUSONGELMA JA -KYSYMYKSET	4
3	KÄSITTEET JA Aiempi Tutkimus.....	6
3.1	Käsitteet	6
3.1.1	Spesismi ja antroposentrismi	6
3.1.2	Toiseuttaminen ja toislajiset.....	8
3.2	Kriittinen eläin- ja mediatutkimus.....	10
3.2.1	Kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen lähtökohdat.....	10
3.2.2	Toislajiset eläimet journalismissa.....	13
3.3	Journalismista ja objektiivisuudesta.....	17
3.3.1	Journalismin valta ja ideologiat.....	19
3.3.2	Journalistiset lähteet, käytännöt ja rutiinit.....	22
3.3.3	Maakuntalehtien toiminta ja haasteet	24
4	TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ.....	28
4.1	Aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitu teemahaastattelu	29
4.2	Aineisto.....	31
4.3	Analyysimenetelmänä teemoitteleva analyysi	35
5	TULOKSET	39
5.1	Miten toimittajat pohtivat toislajisia eläimiä uutistyössä ja tuovat esiin näiden näkökulmia eläinaiheisissa jutuissa?	40
5.1.1	Toisarvoinen eläin	41
5.1.2	Arvokas eläin	44
5.2	Millaisissa käytännöissä ja ihanteissa eläinaiheiset jutut muotoutuvat? ...	47
5.2.1	Toimituksen sisäiset käytännöt ja ihanteet.....	47
5.2.2	Toimituksen ulkopuoliset toimijat ja käytännöt.....	52
5.2.3	Toimittajan yksilölliset käsitykset, toiminta ja tausta	55
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	60
6.1	Spesismi ja antroposentrismi maakuntalehtien journalismin ja objektiivisuuden sokeina pisteinä	60
6.2	Yleisö, yritykset ja toimittajan omat arvot maakuntalehtien eläinuutisten muovaajina.....	64
6.3	Toislajiset osana uskottavaa ja totuudenmukaista journalismia.....	70

7	LOPUKSI	75
7.1	Tutkimuksen arviointia	75
7.2	Jatkotutkimuksesta	79
	LÄHTEET	82
	LIITE	89

1 JOHDANTO

Kun alle kymmenen vanhana kävelin kiviportaita alas mummilan perunakellariin, kylmällä seinällä roikkui usein kuollut jänis – yksi heistä, joita setäni metsästi. Ehkä minuun teki lapsena vaikutuksen yksilön söpöys, mutta en voinut silloinkaan olla pohtimatta, miltä jäniksestä oli tuntunut, kun hän oli ensin laukkonut pakoon ja lopulta saanut osuman. Miltä metsästys oli näyttänyt jäniksen silmin?

Muidenkin eläinten kuin ihmisten mielenmaiseman ja kokemusten pohtiminen on minulle arkielämässä tyypillistä, sillä lapsuudestani tähän päivään saakka eläinystävänäni ovat olleet minulle yhtä tärkeitä kuin ihmisystävänäni. Vaikka ihmisen on varmaan lähes mahdotonta tavoittaa toisten eläinten kokemuksia ja näkökulmia tarkasti, ovat nuo näkökulmat silti totta ja ainakin jossain määrin kuvattavissa. Ihmisten lisäksi muutkin yksilöt kokevat kipua, iloa, pelkoa, tylsyyttä, mielihyvää (esim. Balcombe 2010; Bekoff 2007; Bekoff 2010; Bekoff & Pierce 2009; Aaltola 2013).

Vaikka suomalaisten eläinkäsitykset ovat muutoksessa (Kupsala 2019, 7; Eurobarometri 2007, 24–25; Eurobarometri 2016, 13) ja näyttö toislaajisten tiedollisista kyvyistä on jo vankka, länsimaisten uutismedioiden jutuissa toislaajisten näkökulmaa ei juuri näe. Niiden representaatiot toislaajisista eläimistä noudattelevat muualla yhteiskunnassa yhä vallitsevaa spesististä eli lajisorrollista (ks. luku 3.1.1) näkemystä tai piiloteltua spesismiä (esim. Freeman 2009; Khazaal & Almiron 2016). Sama vaikuttaa olevan tilanne Suomessakin. Maisterintutkielmista on selvinnyt, että suomalaistenkin medioiden uutisissa erilaisista toislaajisista kirjoitetaan paljon esimerkiksi esineellistävien, uhkaavien ja maalaisromanttisten diskurssien kautta ja yleensä muut eläimet, etenkin ”tuotantoeläimet”, nähdään ihmislajin silmin (esim. Heinonen 2004; Kauppinen 2018). Hyvin usein muiden eläinten ääni jää kuulumattomiin, ihmisäänen alle. Mietin: miksi?

Näihin tutkimustuloksiin on myös reagoitu. Toimittajille on tehty käytännön ohjeita siitä, miten he voisivat ottaa uutisointiin mukaan myös muiden eläinten näkökulmaa ihmisen katsantokannan lisäksi (ks. Freeman ym. 2011). Koska toislaajiset eläimet eivät voi verbaalisesti ilmaista kantaansa, jää velvollisuus sen kuvaamisesta ihmislajille. Tämä tarkoittaa journalismin kentällä sitä, että toimittajalla on erityisen suuri vastuu saada myös toislaajisten eläinten ääni kuuluviin jutuissaan (mt.).

Vaikka ohjeita toislaiset eläimet paremmin huomioivasta uutisoinnista on tehty, kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen tai journalistiikan kentällä ei ole tarkasteltu sitä, kuinka halukkaita toimittajat ovat näitä ohjeita soveltamaan tai millaisia mahdollisuuksia heillä siihen on. Koska journalististen sisältöjen taustalla ovat toimittajat, yksi syy eläinuutisten näkökulmien yksipuolisuuteen voi piillä myös toimittajien asenteissa ja käsityksissä. Toimittajien eläinkäsityksiä tai käsityksiä hyvästä eläinuutisoinnista ei ole kuitenkaan vielä tutkittu. Koska käsitykset ja asenteet voivat vaikuttaa tiedostamattomasti ihmisen toimintaan (Eagly & Chaiken 2007, 584–585), journalistien eläinkäsitykset voivat vaikuttaa heidän tekemiinsä juttuihin ja siihen, keiden näkökulmat he mieltävät tärkeiksi. Niin ikään toimitusten ammatilliset käytännöt ja rutiinit vaikuttavat uutistyyliin merkittävästi (Becker & Vlad 2009).

Aiemman tutkimuksen jättämän aukon inspiroimana tavoitteenani tässä pro gradu -tutkielmassa on selvittää maakuntalehtien toimittajien eläinuutisointi- ja eläinkäsityksiä. Käsitysten lisäksi tarkastelen eläinuutisointiin liittyviä käytäntöjä ja ihanteita sekä näiden vaikutusta eläinaiheisiin juttuihin. Tutkimusongelmaan liittyy keskeisesti myös kysymys siitä, kuinka relevanttina toimittajat pitävät toislaisten eläinten näkökulmaa uutisissa ja miten he tuovat sitä esiin. Rajaan tarkastelun maakuntalehtien toimittajiin, koska maakuntalehtiä, niiden tekijöitä ja niiden välittämää eläinkuvaa on tutkittu ja tutkitaan edelleen vähän. Myös maaseudun elinkeinorakenne vaikuttaa rajaukseeni. Aineiston hankkimiseksi haastattelen puolistrukturoidun teema-haastattelun keinoin kahdeksaa maakuntalehden toimittajaa eri puolilta Suomea. Tarvemmin aineistosta ja metodeista kerron luvussa 4.

Tällä tutkimusongelmalla on myös yhteiskunnallista merkittävyyttä, sillä journalismi on sitoutunut antamaan totuuden- ja oikeudenmukaisen kuvan maailmasta tarjoamalla yleisölleen monipuolisia sekä relevantteja näkökulmia (Freeman ym. 2011, 590; JSN 2014). Relevanteiksi näkökulmiksi on aiemmin mielletty lähinnä erilaiset inhimilliset katsantokannat. Toislaisten eläinten tietoisuudesta yhä vain karttuvan tutkimustiedon valossa on kuitenkin aina vain selkeämpää, että myös muiden eläinten näkökulma on tärkeä.

Journalistisilla sisällöillä on toisaalta vaikutusta siihen, mitä journalismin kuluttajat pitävät tärkeänä (Coleman ym. 2009, 147). Suurten ihmismassojen asenteet puolestaan määräävät, miten muita eläimiä yhteiskunnassa kohdellaan ja millaisia asemia ja rooleja he saavat (esim. Kupsala 2019). Siten journalismilla on myös roolinsa toislaisten yhteiskunnallisen aseman määrittelyssä. Roolit, joihin toislaiset eläimet asetetaan, eivät ole yksinään median luomia, mutta ovat kylläkin median muokkaamia ja muokattavissa (Molloy 2011, 2).

Tässä tutkimuksessa keskeisenä teoreettisena viitekehyksenä on kriittinen eläin- ja mediatutkimus. Se on tieteenalana melko uusi ja jossain määrin arvosidonnainen, sillä siinä tunnustetaan tutkimuksen lähtökohdaksi se, että myös toislaiset eläimet

ovat tietoisia, tuntevia ja kokevia olentoja, joilla on siksi myös itseisarvoa ja oikeuksia (Aaltola & Wahlberg 2020, 10–11; Almiron ym. 2016; Merkins 2016). Tämä taustaoletus ohjaa tutkimuksen kysymyksenasettelua ja raportoinnissa ja tutkimusasetelmassa tehtyjä valintoja.

Yksi tämän tutkielman lähtöajatuksista kuuluu paitsi kriittiseen eläin- ja media-tutkimukseen myös relativistiseen maailmankuvaan: kielellä, jota käytämme puhuesamme tai kirjoittaessamme, on valtavasti merkitystä. Toislajisista eläimistä käyttämämme kieli ja heistä tekemämme kielelliset esitykset muovaavat käsityksiämme heistä ja vaikuttavat siihen, miten heitä yhteiskunnassa kohtelemme (esim. Aaltola 2006). Se on myös yksi keskeinen syy siihen, miksi journalistien luomaa kuvaa toislajisista on syytä tutkia ylipäänsä.

Tämän vuoksi pyrin käyttämään tässä tutkimusraportissa totutusta poikkeavia termejä ja välttämään ihminen–eläin-kahtiajakoa. Kun kirjoitan ”eläimistä”, viittaan heihin *toislajisina*, *toislajisina eläiminä* tai *muina eläiminä*. Pyrin välttämään myös toislajisten sijoittamista ehdottomiin luokkiinsa, kuten ”tuotantoeläimiin” tai ”haittaeläimiin”, sillä tämä kielenkäytön tapa objektivoi heitä. Niiden sijaan suosin ilmauksia kuten *tuotannossa käytetty eläin* tai *haittaeläimeksi mielletty eläin*. Jos käytän luokittelevia sanoja tai ilmauksia, ne ovat lainausmerkeissä.

Suomen kielioppiin on myös sisäänrakennettu muita eläimiä toiseuttava persoonapronominien käyttö. Toislajisiin eläimiin viitataan kirjoitetussa kielessä tavallisesti pronomiinilla *se* ja *ne*, ei *hän* ja *he*, vaikka ihmislajin edustajista käytetään kirjoitetussa kielessä yleensä jälkimmäistä. Purkaakseni tätä toislajisia eläimiä objekteiksi asettavaa kielenkäytön tapaa viittaan myös muiden eläinlajien yksilöihin ja ryhmiin sanoilla *hän* ja *he*, vaikka se on suomen kieliopin vastaista kirjoitetussa tekstissä.

Lisää tässä tutkielmassa tehdyistä kielellisistä valinnoista kerron luvussa 3.1.2 Toiseuttaminen ja toislajiset. Ennen tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen paneutumista esittelen kuitenkin tarkemmin tutkimusongelman ja tutkimuskysymykset.

2 TUTKIMUSONGELMA JA -KYSYMYKSET

Tämän pro gradu -tutkielman tutkimusongelma kiteytyy hyvin jo tutkimustavoitteessa. **Tavoitteenani on selvittää maakuntalehtien toimittajien eläinuutisointi- ja eläinkäsityksiä sekä eläinuutisointiin liittyviä käytäntöjä ja ihanteita ja näiden vaikutusta toislajisista eläimistä kirjoitettuihin juttuihin.** Tutkimusongelmaan liittyy keskeisesti myös kysymys siitä, kuinka relevanttina toimittajat pitävät toislajisten eläinten näkökulmaa uutisissa.

Tutkimusongelma jakautuu kahteen tutkimuskysymykseen:

- 1) **Miten toimittajat pohtivat toislajisia eläimiä uutistyössä ja tuovat esiin näiden näkökulmia eläinaiheisissa jutuissa?**
- 2) **Millaisissa käytännöissä ja ihanteissa eläinaiheet jutut muotoutuvat?**

Tutkimusongelma on relevantti, sillä muita eläimiä koskevan uutisoinnin on aiemmin todettu olevan yksipuolista ja spesististä länsimaisissa medioissa (ks. luku 3.2.2). Kansainvälisellä kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen kentällä on annettu toimittajille myös ohjeita, miten kirjoittaa toislajisia eläimiä koskevia juttuja niin, että myös näiden ääni kuuluisi. Näissä artikkeleissa on arvioitu myös sitä, että tietyt uutistyön käytännöt ja aikapaineet voivat estää toimittajia tarttumasta toislajisten eläinten näkökulmaan, vaikka sillä tavoin tuotettaisiin tasapuolisempaa, neutraalimpaa ja totuudenmukaisempaa journalismia. (Freeman ym. 2011.) Toimittajilta ei kuitenkaan ole kysytty heidän näkemyksistään toislajisista eläimistä tai näitä käsittelevistä uutisista tai sitä, mitä mahdollisuuksia tai halua heillä on soveltaa tällaisia ohjeistuksia. Toimittajien näkemysten ymmärtäminen on tärkeää, jotta toislajisia eläimiä koskevan uutisoinnin haasteet ja toisaalta niiden juurisyyt tulevat esiin selkeämmin. Toimittajien

näkemyksen selvittäminen on tärkeää myös toislaajisia eläimiä koskevan uutisoinnin, ja siten journalismin tasapuolisuuden, kehittymisen ja sen edellytysten kartoittamiseksi. On myös mielenkiintoista nähdä, näkyykö suomalaisten jossain määrin muutoksessa ollut eläinkäsitys maakuntalehtien toimittajien käsityksissä tai toimitusten käytännöissä (esim. Kupsala 2019, 7; Eurobarometri 2007, 24–25; Eurobarometri 2016, 13).

Tässä tutkimuksessa journalististen tekstien ”toislaajisten eläinten näkökulmalla” tarkoitan esimerkiksi muiden eläinlajien yksilöiden kuin ihmisten tunteiden, kokemusten, oikeuksien tai muun näkökulman esittämistä. Toislaajisten eläinten näkökulman esiin nostaminen voi olla myös sen kuvailua, miksi tietty eläinyksilö tai -laji toimii niin kuin se toimii tai millaisia vaikutuksia ihmisten, organisaatioiden tai yritysten toimilla on toislaajisiin eläimiin ja heidän elinmahdollisuuksiinsa tai hyvinvointiinsa.

Rajaan tarkastelun nimenomaan maakuntalehtiin, sillä niitä ja niiden tekijöitä tutkitaan Suomessa vähän verrattuna valtakunnallisiin medioihin. Suomalaisten uutismedioiden eläinkuvaa on tarkasteltu lähinnä opinnäytetöissä ja eniten juuri valtakunnallisissa medioissa (esim. Kauppinen 2018), ja sekin perustelee maakuntalehtien ja niiden toimittajien nostamista tarkastelun kohteeksi. Vaikka maakuntalehtien eläin uutisointi onkin ollut vähäisen tarkastelun kohteena Suomessa (poikkeuksena esim. Heinonen 2004), on länsimaisten uutismedioiden tuottamasta spesistisestä ja antroposentrisestä representaatiosta kuitenkin jo näyttöä. Siksi tuo aiempi tutkimus perustelee tarvetta tarkastella toimittajien eläinkäsityksiä myös maakuntalehtien kontekstissa. Lisäksi maakuntalehdet tekee mielenkiintoiseksi tarkastelun kohteeksi se, että niiden alueella toislaajisista eläimistä riippuvaiset elinkeinot, kuten turkis-, maa- ja metsätalous sekä metsästys, kalastus ja muu elintarviketeollisuus, ovat yleisiä (esim. Fifur 2023; Metsästäjäliitto 2023; MTK 2023). Koska useat maakuntalehdet linjaavat puolustavansa alueitaan ja lukijoitaan (Hujanen 2000), alueelle tärkeät elinkeinot voivat aiheuttaa paineen tuoda esiin ennemmin alueen ihmisten näkökulman kuin alueen muiden eläinten.

Pyrin vastaamaan esittämiini tutkimuskysymyksiin laadullisen tutkimuksen keinoin. Haastattelun kahdeksaa maakuntalehden toimittajaa puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastatteluiden avulla tuottamani aineiston analysoin laadullisen sisällönanalyysin keinoin, teemoittelun avulla. Tutkimuksen aineistosta ja metodeista kerron tarkemmin luvussa 4.

Ennen aineiston ja metodien perusteellisempaa erittelyä esittelen tutkimuksen teoreettista viitekehystä ja keskeisimpiä käsitteitä.

3 KÄSITTEET JA AIEMPI TUTKIMUS

Tässä luvussa esittelen tähän tutkimukseen liittyvät käsitteet, tutkimusperinteen ja aiemman tutkimuksen. Ensimmäisessä alaluvussa avaan pro gradu -tutkielmani kanalta keskeisiä käsitteitä. Sen jälkeen esittelen kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen kentän eli CAMS-tutkimuksen, joka on oleellisin lähtökohta tämän tutkielman kysymyksenasettelulle. Lopuksi käyn läpi journalismiin, sen käytäntöihin ja objektiivisyyteen liittyviä aiheita sekä maakuntalehtien haasteita.

3.1 Käsitteet

3.1.1 Spesismi ja antroposentrismi

Spesismin ja antroposentrismin käsitteet liittyvät kiinteästi toisiinsa. Antroposentrismi on verrattain tuttu ja paljon käytetty käsite, mutta spesismistä puhutaan harvemmilla aloilla. Antroposentrismin lyhyt määrittely on nähdäkseni välttämätöntä spesismin käsitteen ymmärtämiseksi.

Antroposentrismi tarkoittaa ihmiskeskeisyyttä. Sitä voidaan pitää yhtenä keskeisimmistä postmodernin ja modernin ajan ideologioista. Antroposentrisen maailman kuva asettaa ihmislajin keskiöön ja kaikista tärkeimmäksi eliölajiksi, jonka toiminnalle ei ole juuri moraalisia rajoitteita. Tällainen näkökulma vaikuttaa tekemäämme eettiseen arviointiin ja poliittisiin toimiin sekä tietoisesti että tiedostamatta. Antroposentrismi on ollut osatekijänä monen jo tällä hetkellä toteutuvan katastrofin, kuten ilmastokriisin ja luontokadon, synnyssä. (Kopnina 2020; Boddice 2011.)

Spesismi eli lajisorto voidaan nähdä antroposentrismen tyyppinä tai alalajina. Spesismin ideologia perustuu siihen, että ihmistä pidetään moraaliselta arvoltaan muita lajeja ylempänä. Toislajisilla eläimillä ei siten uskota olevan moraalista arvoa, itseisarvoa. (Horta 2010; Dunayer 2004; Vilkkä 1998.) Käsitettä käytettiin ensimmäisen kerran jo 1970-luvun alussa, mutta sen teki tunnetummaksi filosofi Peter Singer alun perin vuonna 1975 ilmestyneessä kirjassaan *Animal liberation* (suom. esim. Oikeutta eläimille, Tengvall & Aaltola 2007). Jo tuolloin hän liitti spesismin paremmin tunnetuihin syrjintään ja ennakkoluuloihin perustuviin ideologioihin, kuten rasismiin ja seksismiin. Spesismin voi rinnastaa näihin muihin syrjinnän muotoihin, sillä myös se saa alkunsa tuntevien yksilöiden jakamisesta yleistettäviin ryhmiin niin, että kunkin yksilön kyvyt jäävät huomiotta. Spesistisessä maailmankuvassa toislajiset eläimet nähdään siis lähinnä lajinsa edustajina, ei tuntevina yksilöinä. (Khazaal & Almiron 2014; Singer 2007.)

Oleellista on se, että niin kuin muutkin edellä mainitut "ismit", spesismi on oire alistamisesta ja sorrosta, siis käytännössä ennakkoluulo, joka muotoutuu lajienvälisestä epätasa-arvoisuudesta ja epäoikeudenmukaisuudesta yhteiskunnassamme ja sen instituutioissa. Tästä ennakkoluulosta syntyy käytänteitä, jotka systemaattisesti, vaikkakin lain puitteissa, "uhraavat toislajisten eläinten elämät ja intressit ihmisen vuoksi". (Weitzenfeld & Joy 2014, 20.) Toislajisille eläimille onkin perinteisesti jäänyt yhteiskunnassamme hyvin kapea rooli: he ovat olleet täällä meitä ihmisiä varten meidän ravintonamme, vaatteidemme raaka-aineena ja seuranamme. Ajatus toislajisista eläimistä resurssina on osa nykypäivää, vaikka tiedossa on myös, että he kokevat tämän takia sekä fyysistä että emotionaalista kipua ja kärsimystä (esim. Singer 2007; Curtis & Strickling 1991). Spesismi onkin institutionaalistunut, minkä seurauksena ihmislajin edustajat voivat helpommin ja kyseenalaistamatta hyötyä kulttuurisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti muiden eläinten alistamisesta (Khazaal & Almiron 2014; Torres 2007; Singer 2007).

On hyvä huomioda, että spesismi ei viittaa vain ihmislajin ja muiden eläinlajien väliseen juopaan. Spesismissä on kyse myös siitä, että eri eläinlajeja arvostetaan pitkälti sen mukaan, kuinka ja missä määrin ihmislaji on suhteessa kyseiseen eläinlajiin. Kupsalan (2019) mukaan ainakin seuraavilla seikoilla on merkitystä yksilön eläinkäsityksiin:

- sukupuoli (naiset ovat keskimäärin enemmän huolissaan toislajisista kuin miehet),
- kuinka paljon aikaa toislajisten eläinten kanssa ihminen on viettänyt,
- mihin kategoriaan (esim. "tuotanto-", "villi-" tai "lemmikkieläin") ihminen sijoittaa kyseisen eläinlajin,
- kuinka läheiseksi ihminen kyseisen toislajisen kokee (biologisesti tai sosiaalisesti).

Yleiskielessä esiintyvät sanat "tuotantoeläin" ja "lemmikkieläin" eivät viittaa mihinkään luonnollisiin eläinryhmiin, vaan ne ovat ihmisen määrittelemiä kategorioita. Se, mihin kategoriaan mikin eläinlaji kuuluu, määrittelee pitkälti sitä, kuinka kyseisen

lajin yksilöitä kohdellaan huolimatta laajasta tutkimusnäytöstä, jota on kertynyt eri lajien tietoisuudesta ja kognitiivisista kyvyistä. (esim. Bekoff 2007; Bekoff 2010; Brown 2015; Selena ym. 2021.)

Käytännössä spesismi näkyy länsimaisissa yhteiskunnissa usein toislajisten eläinten näkökulman unohtamisena ja vähättelynä. Muita eläimiä kuin ihminen ei välttämättä nähdä huomionarvoisina toimijoina. Erityisen selkeästi se on huomattavissa yhteiskunnallisissa instituutioissa ja päätöksenteon prosesseissa. Esimerkiksi uutta "eläinten hyvinvointilakia" on julkisessa keskustelussa kritisoitu ihmiskeskeisyydestä ja toislajisten eläinten näkökulman unohtamisesta (esim. Tauriainen 2022; Ollila 2022; Rinne 2022).

Spesismi näkyy niin ikään eläinaiheisessa uutisoinnissa ja käyttämässämme kielessä. Osin kielellisten valintojen ylläpitämää ja välittämää spesismiä auttaa ymmärtämään toiseuttamisen käsite.

3.1.2 Toiseuttaminen ja toislajiset

Arkisessa kielenkäytössä sekä mediateksteissä tehdään taajaan jako "meihin" ja "muihin". Nämä "muut" ovat jollain tapaa huonompia, vähempiarvoisia tai vähintään hyvin erilaisia kuin "me". Tätä jakoa kutsutaan toiseuttamiseksi. Kriittisessä mediatutkimuksessa termiä on käytetty 2000-luvun alkupuolelta lähtien erityisesti rasismia tarkasteltaessa. (Ryynänen 2020, 332; Hiltunen 2007, 110.)

Toiseuttamisessa ei niinkään esitetä eroja meidän ja muiden välillä vaan ennemminkin rakennetaan niitä, kun kielellisillä valinnoilla ja vastakkainasettelulla osoitetaan, että joku "toinen" ei kuulu meihin. Toiseuttamista harvoin tehdään mediateksteissä tai arkipäivän kielenkäytössä tahallisesti, vaan kyse on useammin vakiintuneista kielenkäytön tavoista tai huomaamattomuudesta. (Ryynänen 2020, 332.) Useimmiten toiseuttamisen määritellään ilmentävän ihmisten välistä epätasa-arvoa, esimerkiksi rasismia tai seksismiä, mutta toiseuttamalla asetetaan myös muita eläinlajeja ihmisten alapuolelle (Taylor 2016).

Kieli on hyvin keskeinen toiseuttamisen väline. Kielelliset valinnat vaikuttavat muun muassa ihmisten eläinkäsityksiin. (esim. Dunayer 1995.) Länsimaisessa yhteiskunnassa "eläin" on nähty pitkään ihmisen vastakohtana, pahana ja jotenkin villinä: eläimellinen käytös on huonoa, itsekästä ja himokasta. Yleinen tapa ajatella toislajisia eläimiä "vain eläiminä" perustuu kuvitelmaan, että ihminen olisi jollain tapaa muita eläimiä täydellisempi kokonaisuus ja siksi hänellä olisi oikeus käyttää ja hyödyntää eläimiä niin kuin haluaa. Toislajiset eläimet ovatkin olleet ihmisidentiteetin rakentamisen tärkeä palanen, ainakin länsimaissa. Ihmisidentiteetissä on pitkään ollut kyse siitä, mikä on ihmisen ja muiden eläinten välinen juopa. (Suutala 1996, 62; Aaltola 2013,

11.) Tällainen ajattelu luo ja pitää yllä ihminen–eläin-kahtiajakoa, johon on osaltaan vaikuttanut humanismi (Calarco 2008).

Kun puhutaan toislajisten eläinten toiseuttamisesta, on otettava huomioon se, että hyvin monien kielten oikeinkirjoitusnormit ohjaavat käyttämään toislajisista eläimistä toiseuttavaa kieltä (Taylor 1981). Siksi suomen kielessäkin on haastavaa löytää toislajisia eläimiä kunnioittavia ja ei-toiseuttavia kielenkäytön tapoja ja sanoja. Varsinaisesti suomen kielessä sanalle ”eläin” ei ole sellaista korvaajaa, joka toisi esiin, että ihminen ja muut eläimet eivät suinkaan ole vastakohtia ja myös muut eläimet ovat mitä suurimmassa määrin tietoisia ja tuntevia olentoja. Vähätteleviksi tai leimaaviksi mielletty sanat, kuten ”elukka”, tai toislajiset eläimet objekteiksi asettavat kategorioihin viittaavat sanat, kuten ”tuotantoeläin” tai ”haittaeläin”, voidaan tulkita vielä vahvemiksi syrjivän kielenkäytön tavoiksi (Freeman 2009). Toisaalta tämä toislajisten eläinten biologinen ja kulttuurinen luokittelu määrittelee osaltaan sitä, kuinka mielellisinä olentoina heitä pidämme (Kurpsala 2019, 8).

Vaikka eläinkäsitykset ovat olleet viime vuosina muutoksessa, ihminen on taipuvainen ajattelemaan, että niillä lajeilla, joiden kanssa vietämme arjessamme paljon aikaa ja jotka ovat evolutiivisesti lähempänä meitä, kuten koirilla ja muilla nisäkkäillä, olisi laajemmat kognitiiviset kyvyt kuin muilla lajeilla (Kupsala 2019, 8). Tutkimus on pystynyt todistamaan tämänkin ennakkoluuloksi, ja esimerkiksi kalojen tietoisuudesta ja älykkyyden tasosta on alkanut kerääntyä tietoa vasta viime vuosikymmenen puolivälissä (esim. Brown 2015; Selena ym. 2021). Tuo ennakkoluulo näkyy silti edelleen yleisessä tavassa käyttää kieltä: on ”hyötyeläimiä” ja ”haittaeläimiä”, on ”lemmikkejä” ja ”tuotantoeläimiä”. Nämä kategorisoinnit eivät kerro siitä, millaisia nuo toislajiset todella ovat tai mihin he ovat kykeneviä. Ne kuvaavat ainoastaan sitä, mihin rooliin ihmislaji on heidät asettanut. (Freeman 2009.)

Kirjoitetun suomen kieliopissa on lisäksi toislajisia objektin rooliin asettava normi: Toislajisiin eläimiin ei tule viitata pronomineilla *hän* ja *he*, joita käytetään ihmisistä. Sen sijaan muista eläimistä kirjoitettaessa tulisi käyttää sanoja *se* ja *ne*, siis samoja pronomineja, joilla viitataan esineisiin – objekteihin, joilla ei ole tahtoa, tuntemuksia tai tietoisuutta (Priiki 2021; Kielitoimiston ohjepankki 2015).

Tässä tutkielmassa teen kielinormeista poikkeavia valintoja toislajisiin eläimiin viittaavien käsitteiden ja ilmausten käytössä. Näillä valinnoilla pyrin osaltani vaikuttamaan, tekemään myös muut eläimet näkyviksi ja siirtämään heidät pois alistetun objektin roolista, mikä on tyypillistä kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen kentällä tehtävälle tutkimukselle (ks. luku 3.2). Toislajisten eläinten tietoisuus ja älyllinen kapasiteetti luovat pohjan sille kielenkäytön tavalle, jota pyrin soveltamaan tässä tutkimusraportissa. Eläinfilosofi Elisa Aaltolan (2006, 93) mukaan muistakin eläimistä kuin ihmisistä tulisi käyttää yksilöllisempiä ja yksilöivämpiä termejä, sille he ”eivät vain *ole* elossa, vaan myös *elävät*”. Siksi käytän heistä ilmaisuja *muut eläimet*, *toislajiset*, *toislajiset*

eläimet ja tuotannossa käytettävät eläimet. Tällaiset termit muistuttavat, että myös ihmiset ovat osa eläinkuntaa (Wahlberg & Aaltola 2020, 14). Samanlaisia kielellisiä valintoja on tehty vuosikaudet sorretuista ihmisistä puhuttaessa: on eri asia käyttää sanaa ”orja” kuin *orjuutettu ihminen* (Freeman 2009, 79–80). Samasta syystä käytän suomen kieliopin vastaisesti toislajisiin eläimiin viitatessani sanoja *hän* ja *he*. Koska aiempi tutkimus on osoittanut, että toislajiset eläimet ovat tuntevia ja tietoisia yksilöitä, en näe syytä sille, miksi en kirjoittamassani tekstissä siirtyisi pois päin muut eläimet esiin asemaan asettavasta kielenkäytöstä.

Vaikka tässä tutkielmassa diskurssit eivät ole keskiössä, kielellisillä valinnoilla on silti merkitystä. Aiemmassa tutkimuksessa onkin havaittu, että media normalisoi spesismiä muun muassa toiseuttavalla kielellä (esim. Freeman 2009; Khazaal & Almiron 2014; Adams 2016). On kuitenkin otettava huomioon, että kieli myös sitoo käyttäjään juuri kielioppisääntöjen kautta (Taylor 2016). Toimittajien on käytettävä jutuisaan tietynlaista kieltä, jotta ne olisivat ymmärrettäviä ja selkeitä – myös neutraaleja. On kuitenkin olemassa tapauksia, joissa journalistit ja journalistiset organisaatiot ovat tehneet valinnan muuttaa tai vakiinnuttaa tiettyjä kielenkäytön tapoja esimerkiksi sukupuolten välisen tasa-arvon tähden. Näin tehtiin Aamulehdessä vuonna 2019, kun toimituksessa siirryttiin käyttämään sellaisia ammattinimikkeitä, jotka eivät korosta sukupuolta (Aamulehti 2019). Siten spesistisestä kielenkäytöstä pois päin siirtyminen ei olisi toimituksissakaan mikään mahdottomuus.

3.2 Kriittinen eläin- ja mediatutkimus

Tämä tutkielma sijoittuu kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen kentälle. Ala on melko uusi ja poikkitieteellinen. Se pohjaa muun muassa eläinetiikkaan, kriittiseen eläintutkimukseen ja kriittiseen mediatutkimukseen.

Tässä alaluvussa käyn ensin läpi kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen lähtökohdat ja taustan ja sen jälkeen erittelen aiempia tutkimustuloksia siitä, miten toislajiset eläimet esitetään journalismissa ja millaisia käytännön ohjeita alan tutkijat ovat antaneet journalisteille toislajisten esittämisestä ja kuulemisesta.

3.2.1 Kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen lähtökohdat

Kriittinen eläintutkimus on yleistynyt 2000-luvun aikana sekä Suomessa että ulkomailla. 2010-luvulla alkoi muotoutumaan myös kriittinen eläin- ja mediatutkimus (CAMS), joka yhdistää kriittistä mediatutkimusta ja kriittistä eläintutkimusta.

Kriittinen eläintutkimus (*CAS, critical animal studies*) alkoi kehittyä 2000-luvun edetessä eläintutkimuksen (*AS, animal studies*) kentältä. *CAS* eroaa muusta eläintutkimuksesta keskittymällä toislajisten olosuhteisiin ja kohteluun esimerkiksi fysiologisten ominaisuuksien sijaan. *CAS*-tutkimus pyrkii linkittämään aktivismin ja akateemisuuden sekä eläinten kaltoinkohtelun ja sorron. Se pyrkii niin ikään vahvistamaan poliittista ja taloudellista kapitalismin kritiikkiä. (Almiron ym. 2016; Aaltola & Wahlberg 2020.) Siten *CAS*-tutkijat myös ajavat tutkimuksellaan eläinten hyvinvointia ja oikeuksia ja toisaalta liittävät nämä pyrkimykset feministiseen tutkimukseen. Kentän tutkijat haluavat purkaa monia länsimaiseen tutkimusperinteeseen vakiintuneita ja tutkimusta rajoittavia oletuksia. Hyvä esimerkki tällaisesta taustaoletuksesta on ihmisen-eläin-jaottelu. (Aaltola & Wahlberg 2020, 10–12; Taylor & Twine 2014, 2–5.) Kriittisessä eläintutkimuksessa otetaan jonkin verran vaikutteita myös eläinfilosofian kentältä, etenkin eläinten eettisen kohtelun ja eläinoikeuksien teoretisoinnin kohdalla.

Siinä missä *CAS*-tutkimus kritisoi ihmisen muihin eläimiin kohdistamaa sortoa, kriittinen mediatutkimus (*CMS, critical media studies*) keskittyy kritiikissään pitkälti ihmisten kohtaamaan sortoon, kapitalistisen yhteiskunnan ihmisten välisiin epätasa-arvoisuuksiin ja median rooliin tässä kaikessa (Almiron ym. 2018, 368). Siksi *CAS*- ja *CAMS*-tutkimus kritisoivat osaa *CMS*:n kentällä tehtävästä tutkimuksesta ihmiskeskeisyydestä. Ihmislajiin keskittyvä näkökulma jättää huomiotta ihmisyyden yhden merkittävimmistä ulottuvuuksista – sen, miten olemme vuorovaikutuksessa muun lajiston ja luonnon kanssa. On hyvä tiedostaa, että keskittymällä ainoastaan ihmisten välisiin valtasuhteisiin tarkastellaan ihmisen käyttämää valtaa vain yhteen vallankäytön kohteeseen. (Esim. Almiron ym. 2016; Almiron ym. 2018.)

Kriittinen eläintutkimus on hyvin poikkeittieteellinen ala, jolle mediatutkimus tuli verrattain myöhään. *CAS* ja *CMS* yhdistyvät kuitenkin nykyään kriittisessä eläin- ja mediatutkimuksessa (*CAMS, critical animal and media studies*), joka kiinnittää erityistä huomiota median rooliin toislajisten eläinten sorron tarkastelussa. (Almiron ym. 2016.) Vuonna 2016 Núria Almiron, Matthew Cole ja Carrie Freeman (2016) toimittivat alan uraauurtavan kokoomateoksen.

CAMS on samoilla tavoin arvosidonnainen tutkimussuunta kuin *CAS*:kin. Aivan perustavanlaatuisena lähtökohtana on, että myös toislajisilla eläimillä on moraalista arvoa yksilöinä. *CAMS* ottaa keskeiseksi olettamukseksi sen, että myös muut eläimet ovat tietoisia ja tuntevia olentoja, joilla on oikeuksia ja joita ihminen ei saa hyödyntää miten vain haluamallaan tavalla, niin kuin nykyään joidenkin lajien kohdalla tehdään (Merkins 2016). Aaltola ja Wahlberg (2020, 10–11) kuvailevat tällaista lähestymistapaa tutkimuksessa vahvan objektiivisuuden välttämiseksi. Heidän

mukaansa tutkimuksessa tulee tunnustaa se tosiasia, ettei tiedekään voi tarjota täysin neutraalia katsausta todellisuuteen, vaan senkin tekemiseen vaikuttavat aina jotkut arvot ja lähtöoletukset. Siksi suuntana tulisi olla maltillinen objektiivisuus, jossa tutkimusta ohjaavat arvot ja oletukset kirjoitetaan auki ja näin tehdään ne myös näkyviksi yleisölle. (mts. 10–11.) Tätä samaa ajatusta on sovellettu laajemminkin laadullisen tutkimuksen kentällä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 25).

Myös CAMS:iin liittyy lukuisia erilaisia tutkimusperinteitä, kuten kriittinen tutkimusperinne ja kulttuurintutkimus, jotka molemmat pyrkivät paljastamaan viestinnän valtasuhteita. CAMS kiinnittääkin huomiota ihmisen ja muiden eläinten välisiin valtasuhteisiin. (Merkins 2016, 12.) Kriittistä eläin- ja mediatutkimusta ohjaa huoli siitä, että toislajisia eläimiä käytetään, myös journalismissa, symboleina, malleina, objekteina. Ei siis arvokkaina subjekteina, jollaisia he ovat. Merkins (2016) huomauttaa, että jo naisia ja vähemmistöjä käsittelevässä tutkimuksessa on käynyt selväksi, että tämä symbolinen maailma ja todellisuus ovat yhteydessä toisiinsa, vaikka ne eivät olekaan toistensa peilikuvia, kumpaankaan suuntaan. CAMS-tutkimuksen tavoitteena ei ole silti tehdä eläimistä ihmisen kaltaisia, vaan myöntää se vahinko, jota ihmislajina aiheutamme toislajisille katsoessamme ja esittäessämme heitä ainoastaan ihmisen silmin. (mt.)

CAMS-tutkimusta on kritisoitu muun muassa inhimillisen näkökulman unohtamisesta. Koska on olemassa myös inhimillistä kärsimystä, miksemme keskittyisi siihen? Merkins (2016) vastaa tähän kritiikkiin huomauttamalla, ettei kyseessä ole joko-tai-tilanne. CAMS-tutkija ei pyri kieltämään inhimillistä kärsimystä, vaan tutkimuskentällä ajatellaan, että laajentamalla käsitystä siitä, ketä kohtaan voimme ja saamme tuntea myötätuntoa, kaikki hyötyvät. CAMS-tutkijoiden keskuudessa elääkin vahvasti käsitys siitä, että kaikenlaiseen sortoon on puututtava ja sitä on kritisoitava. Niin ikään kaikki sosiaaliset ja kulttuuriset instituutiot on asetettava tuosta sorrosta vastuuseen. Myös journalismi ja media. (mt.)

Kriittinen journalismintutkimus on aiemmin tarkastellut, millaisia haasteita liittyy siihen, kuka pääsee ääneen uutismediassa (Juppi 2004, 78). CAMS-tutkimuksen kentällä myös toislajiset eläimet nousevat osapuoleksi tässä keskustelussa. Eri lajien kesken vasta vallitseekin epätasa-arvo siinä, kuka saa journalismissa äänensä kuuluviin. Juuri sorrettujen toislajisten eläinten äänten kuuleminen on CAMS:n keskeinen tavoite. Tämä ei tietenkään tapahdu ongelmitta, sillä useimmille on hyvin vaikeaa yrittää tavoittaa sellaisten olentojen näkökulmaa, joilla ei ole meidän tapamme viestii (Merkins 2016).

CAMS-tutkimukselle on aivan keskeistä ja välttämätöntä pyrkiä pois ihmiskeskeisyydestä tuomalla tarkastelun keskipisteeseen myös toislajiset eläimet (Almiron ym. 2018; Merkins 2016). Huomion arvoista on, että kriittinen eläin- ja mediatutkimus on keskittynyt tutkimusaiheissaan tuotannossa käytettyjen eläinten

tarkasteluun, sillä ne ovat kohtaloidensa puolesta huonommassa asemassa kuin monet muut eläimet. Silti CAMS-tutkimuksen kentällä tarkastellaan jonkin verran myös muita eläimiä.

Tämä pro gradu -tutkielma tarkastelee CAMS-tutkimukselle epätyypillisesti ihmisten käsityksiä ja toimintatapoja, eikä lopullisena tutkimuskohteena siten ole toislaajiset eläimet tai heistä esitetyt representaatiot. Tämän tutkimuksen tavoite ja kysymykset kuitenkin liittyvät niin kiinteästi aiempaan CAMS-tutkimukseen ja sen taustalla vallitseviin arvoihin, että sen asettuminen kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen kentälle on perusteltua. Vaikka toislaajisten eläinten representaatioita onkin tutkittu jo jonkin verran, ei noiden representaatioiden takana seisovien mediakentän vallankäyttäjien käsityksiä ja käytäntöjä ole vielä juuri otettu alan tutkimuksessa huomioon. Siksi CAMS-tutkimuksen kentällä on perusteltua kysyä myös, mitkä käytännöt vaikuttavat toislaajisten eläinten esittämiseen mediassa ja millaisia haluja tai mahdollisuuksia journalisteilla on muuttaa toislaajisten eläinten representoinnin tapoja.

3.2.2 Toislaajiset eläimet journalismissa

Yhteiskunnan valtavirtaideologiat, myös spesismi ja antroposentrismi, vaikuttavat journalistisiin sisältöihin, mutta samalla media esittää ja paikoin myös uusintaa näitä ideologioita (Almiron ym. 2018, 367; Almiron 2020). Toislaajiset eläimet ovat uutismedialle taloudellisesti tärkeitä eläinaiheisten uutisten suosittuuden takia (Molloy 2011), mutta länsimaisen median tapa esittää heitä on useimmiten spesistinen. Toisaalta medialla olisi myös halutessaan mahdollisuus uudistaa toislaajisia eläimiä koskevia käsityksiä ja täten murtaa spesistisiä ajattelutapoja.

Keskeisimmät tutkimukset uutismedian tavoista representoida toislaajisia eläimiä tulevat ulkomailta. Carrie Freeman (2009) nosti aiheen esille CAMS-tutkimuksen kentällä tarkastellen tuotannossa käytettävien eläinten representaatioita amerikkalaisessa uutismediassa. Hänen tutkimuksensa osoitti, että tutkitut mediat tukivat uutisoinnillaan yhteiskunnan spesististä status quoa. Tämä näkyy etenkin lähdekäytännöissä: eläinaiheisissa uutisissa lähteenä käytettiin pääosin yhteiskunnan eliitin edustajia, eikä jutuissa tarjottu juurikaan tasapainoksi eläinten tai eläinoikeusaktivistien näkökulmaa. Uutismediat esineellistivät "tuotantoeläimiä" kaupallistamalla, jättämällä huomiotta heidän emotionaalisen näkökulmansa ja arvonsa yksilöinä. Vaikka jutuissa ei välttämättä kirjoitettu suoraan, etteikö tuotantoeläinten hyvinvoinnilla olisi väliä, edellä mainitun huomiotta jättämisen viesti oli kuitenkin Freemanin tulkinnassa tämä. Hänen mukaansa tällä kaikella pyritään pitämään yhteiskunta vakaana välttelemällä syyllisyyden ja epäoikeudenmukaisuuden tuntemuksia. Joitain poikkeuksia

tähän spesistiseen uutisointiin toki oli myös Freemanin aineistossa, sillä muutamissa jutuissa käsiteltiin eläinoikeusaktivismia. (mt.)

Vuonna 2016 Khazaal ja Almiron puolestaan tarkastelivat sekä New York Timesin että espanjalaisen El País'n "tuotantoeläinaiheisia" uutisia. Tutkimuksesta selvisi, että amerikkalainen New York Times oli siirtynyt diskursseissaan peiteltyyn spesismiin, kun taas El País'ssa käytettiin julmaa, suurempaa spesismiä. Khazaal ja Almiron argumentoivat, että amerikkalaisella piilotellulla spesismillä pyritään kätkemään ihmisten muihin eläimiin kohdistama julma kohtelu. Piilotellussa spesismissä tuotannossa käytetyt eläimet esitetään onnellisina eikä tehotuotannon ongelmakohtia juuri mainita. Edelleen molemmissa medioissa jätettiin pääosin huomiotta ei-inhimillisen kärsimyksen mahdollisuus ja priorisoitiin ihmislajin etu. Tutkimuksessa havaittiin myös, että jos spesismiä kyseenalaistettiin uutisissa, se tehtiin ennemminkin kappalekuin juttutasolla. (Khazaal & Almiron 2016.)

Vieläkin tuorempien tutkimusten (esim. Almiron 2020; Lockwood 2019) mukaan media näyttää pelkäävän nostaa ongelmaksi esimerkiksi eläinperäistä ruokavaliota niissäkin tapauksissa, joissa sillä on myös suoraan ihmisen kannalta hyvin haitallisia vaikutuksia, kuten ilmastonmuutoskeskustelussa. Almironin (2020) mukaan tämä johtuu siitä, että journalistisissa organisaatioissa antroposentrismiä ei nähdä moraalisenä ongelmana, mikä johtaa journalismi-instituution sisällä ihmiskeskeisyyden ongelmallisuuden torjumiseen. Koska journalismin eettiset ohjeet eivät kyseenalaista antroposentrismiä, on myös yksittäisten toimittajien vaikeampaa nostaa muiden eläinten hyväksikäyttöä tai näiden näkökulmia esiin merkittävällä laajuudella. Siksi koko journalismin eettisten säännösten tai journalismin tekijöiden "silmälasi" olisi muututtava kaikki lajit huomioiviksi. Tähän rinnastettavasta muutoksesta ei ole niin kovin kauaa aikaa: me too -keskustelu herätti 2010-luvun lopulla toimittajat sukupuolesta riippumatta hahmottamaan paremmin sukupuoleen liittyviä valtarakenteita ja väärinkäytöksiä. (mt.)

Myös muilla tutkimuksen aloilla on huomattu median ja journalismin esittävän muut eläimet sisällöissään ihmislajin näkökulmasta ja tarpeista käsin. Esimerkiksi metsästäminen linkitetään usein mediassa lihansyönnin eettiseksi edellytykseksi. Koko metsästäystapahtumaa kehystetäänkin metsästäjän näkökulman kautta ja jätetään huomiotta metsästyksen kohteen kokemukset. Metsästystä perustellaan mediassa usein myös kivuttomalla kuolemalla, mikä ei kuitenkaan vaikuta kokevan ja tuntevan toislaajisen kohtaloon. (Molloy 2011.) Joistain lajeista, kuten rotista ja puluista, on tehty antroposentrisen kuvauksen ja näkökulman myötä uutisissa "ongelmalajeja" (Jerolmack 2008).

Huomion arvoista on myös se, kuinka vähän toislaajisten eläinten kohtaamasta väkivallasta päätyy median kriittisen tarkastelun kohteeksi, vaikka toisin on ihmisen kohtaaman väkivallan suhteen (Taylor 2016). Utismedioiden toiminta ei tosin ole

koherenttia: ne saattavat kyseenalaistaa toislajisten eläinten kaltoinkohtelun yhdessä kontekstissa, mutta jättää sen kritiikittä toisessa (Molloy 2011). CAMS-tutkijoiden mukaan kapitalistinen media vahvistaa konsensusta siitä, että ihmisten harjoittama toislajisten eläinten sorto on oikein, vähintään jättämällä koko asian kritisoimatta ja huomiotta (Almiron ym. 2016).

Toisaalta Molloy (2011) mukaan eläinaiheiset jutut toimivat usein vastapainona ”koville” uutisille, joihin sisältyvät esimerkiksi talouden ja politiikan aiheet. Sittem toislajisia eläimiä käytetään mediassa sympatian ja mielenkiinnon herättämisen tarkoituksessa. Näin muista eläimistä piiryy kuva viihteen säälittävinä ja naurettavina objekteina. Erityisen usein tämän kohtalon kokevat lemmikkieläimet. (Molloy 2011, 2–3.)

On tosin myös niin, että 2010-luvulle tultaessa toislajisia eläimiä on esitetty hieman enemmän yksilöllisempinä persoonina kuin aiemmin. Tässäkin muutoksessa on huomattava, että toislajisia eläimiä kuvataan edelleen ihmisen ehdoilla, ikään kuin ihmishahmoina, jollaisia he eivät todellisuudessa ole. Uutisissa puhutaan esimerkiksi ilkeistä tai hulluista eläimistä (Gouabault ym. 2011). Tällainen kielenkäyttö jättää huomiotta muiden eläinten elämellisyden: petoeläin ei hyökkää karjan kimppuun, koska se olisi *ilkeä* tai *paha*, vaan koska sen luonnolliset vietit ohjaavat sitä toimimaan petoeläimen tavoin.

Myös eläinlajeilla on tässä valtava merkitys. Monille ihmisen elinkeinoille ”ongelmallista” sutta esitetään mediassa hyvin eri tavalla kuin etäistä mutta kaunista jääkarhua. Tämä voi johtaa epäsuosiossa olevien lajien entistäkin heikompaan asemaan antroposentrismen värittämässä yhteiskunnassa. (Feber ym. 2016.)

Journalismin ja muun median tapa esittää muita eläimiä on siis parhaimmillaankin ristiriitainen: muiden eläinten tärkeys ja sitä kautta tietynlainen läheisyys ihmisille tunnustetaan, mutta samalla heidät nähdään ulkopuolisina vaaran tuojina, toisina.

Suomessa uutismedian luomaa eläinkuvaa on tarkasteltu lähinnä opinnäytetöissä. Niitä on tehty useita, ja mainitsen tässä niistä vain pari esimerkkiä journalistiikan kentältä.

Vuonna 2004 Anne Heinonen tutki pro gradussaan Aamulehden eläinkuvaa. Tutkielmassa selvisi, että Aamulehden uutisissa eläimistä kirjoitetaan epätasa-arvoisesti. Huonoimmassa valossa tuolloin Aamulehdessä esitettiin ”tuotanto-”, ”laboratorio-” ja ”riistaeläimet”. Parempiosaisia olivat puolestaan villieläimet, harvinaiset eläimet ja vangitut eläimet. (Heinonen 2004.)

Tuoreempi tutkielma löytyy vuodelta 2018. Silloin Hannele Kauppinen tarkasteli Ylen ja Helsingin Sanomien ”tuotantoeläinkuvaa”. Tutkielmassa selvisi, että tuotannossa käytetyistä eläimistä kirjoitettiin pääasiassa taloudellisen diskurssin avulla, jolloin heidän arvonsa nähtiin tulevan pääasiassa funktiostaan ruuan raaka-aineena.

Hallitsevin näkökulma uutisoinnissa oli näissäkin tuloksissa ihmiskeskeinen, joskin poikkeuksiakin löytyi muutamia. (Kauppinen 2018.)

Suomalaisten opinnäytetöiden perusteella vaikuttaa siltä, että suomalaisen uutismedian tavat representoida toislajisia eläimiä noudattelevat muiden länsimaiden tapaa. Pirita Jupin väitöskirjan (2004) mukaan myös eläinoikeusliikkeestä uutisointi on ollut vuosina 1995–2000 stigmatisoivaa: eläinoikeusaktivistit leimattiin silloin usein rikollisiksi. Yhdysvalloissa on havaittu, että mitä lähempänä eläinten hyvinvointiajattelua aktivistien viesti on ja toisaalta mitä vähemmän siinä näkyy eläinten tietoisuuden ja huonon kohtelun tunnistavaa eläinoikeusajattelua, sitä tukevampaa ja vähemmän kritisoivaa on uutisointi näitä aktivistilähteitä kohtaan (Freeman 2009, 98).

Jo vuonna 1975 filosofi Peter Singer (2007) huomautti, että media ei kerro yleisölleen tarpeeksi toislajisista eläimistä, heidän elinolosuhteistaan ja älyllisistä kyvyistään. Vaajaassa viidessäkymmenessä vuodessa tämä ei näytä muuttuneen. Vaikuttaa siltä, ettei uutisoinnissa yleensä oteta huomioon eläinten tai eläinoikeusaktivistien näkökulmaa, vaan niitä käsittelevät jutut ovat poikkeus. Kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen kentällä kuitenkin linjataan, että nimenomaan jokapäiväisessä uutistyössä journalistien tulisi ottaa myös muut eläimet ja heidän kantansa huomioon, jotta journalismin ihanteena olevat objektiivisuus, tasapuolisuus ja totuudenmukaisuus toteutuisivat.

Vaikka ideologioilla on vaikutusta journalismin sisältöihin, on journalismin sisällöillä mahdollisuus vaikuttaa myös yhteiskunnassa vallalla oleviin ideologioihin (ks. luku 3.3.1). Historia tuntee muutamia tapauksia, joissa journalistien agendan asettamisesta on ollut tukea eläinsuojelun lainsäädännölle ja esimerkiksi lihan menekille (esim. Jones 1996; Jones 1997; Tonsor & Olynk 2011). Sillä, mitä asioita journalistit teksteissään esittävät ja miten, on merkitystä.

Tämän vuoksi CAMS-tutkimuksen kentältä on pyritty antamaan journalisteille myös ratkaisun avaimia tähän haasteeseen. Jo vuonna 2011 Freeman, Bekoff ja Bexell suosittelivat, että kaikissa toislajisia eläimiä käsittelevissä tai heitä koskevissa jutuissa toimittajat käyttäisivät lähteinään myös toislajisia eläimiä. Toislajisia eläimiä voisi heidän mukaansa käyttää lähteenä journalismissa ainakin seuraavin keinoin:

- Tarkkailemalla ja kuuntelemalla eläimiä, viestimällä heidän kanssaan ja välittämällä tätä kautta informaatiota joko kirjallisen kuvailun tai audiovisuaalisen materiaalin kautta.
- Tulkitsemalla toislajisten eläinten viestintää ja käyttäytymistä kontekstin ja merkitysten tarjoamiseksi.
- Kysymällä tapahtumien vaikutuksesta toislajisiin eläimiin joltain sellaiselta taholta, jolla ei ole esim. taloudellisia intressejä suhteessa kyseisiin eläimiin.
- Sisällyttämällä toislajisten eläinten tarinat ja näkökulmat uutisiin sekä ottamalla huomioon ja sanoittamalla sen, mikä on toislajisten eläinten edun mukaista ja mikä ei.

Soveltamalla edellä lueteltuja keinoja journalistit voisivat tasapainottaa uutismediassa vallitsevaa epätasa-arvoista esittämistä, jossa usein kuullaan ihmislajin kanta, ei muuta. Journalisteilla on velvollisuus esittää myös muiden tietoisten lajien näkökulma, sillä nämä eivät voi itse olla suoraan yhteydessä mediaan ja kertoa kantaansa ihmisten kielellä. Lisäksi toimittajat ovat sitoutuneet etsimään totuutta, olemaan riippumattomia ja itsenäisiä. He ovat vastuussa yleisölle relevanttien näkökulmien esittämisestä ja esittämättä jättämisestä.

Tutkijakolmikko ei kuitenkaan jätä huomiotta sitä faktaa, että käytännön työssä toimittajat ovat useimmiten riippuvaisia ihmislajin esittämisestä mielipiteestä toislajisten eläinten näkökulmasta. Ei ole missään nimessä yhdentekevää, kenet uutismedia päästää puhumaan muiden eläinten puolesta. Esimerkiksi eläinoikeusaktivistin, eläintutkijan ja lihatilallisen intressit ovat keskenään hyvin erilaiset. Siksi on toimittajien vastuulla päästää toislajisten eläinten puolesta ääneen heidät, jotka pystyvät kuvailemaan eläinten mielenmaisemaa ammattitaidolla ja luotettavuudella. Eläinten puolesta ääneen ei tulisi päästää sellaisia ihmisiä, joilla on esimerkiksi heitä koskevia taloudellisia intressejä. (Freeman ym. 2011.)

Jupin (2004, 72) mukaan mediassa käydään jatkuvasti kamppailua siitä, kenellä on oikeus ottaa osaa julkiseen keskusteluun ”ja millä uskottavuudella ja painoarvolla”. Vaikuttaa siltä, että ainakin tähän asti toislajisten eläinten näkökulma on nähty journalismissa epärelevanttina, heitä ei ole nähty osapuoliksi julkisessa keskustelussa ensinkään. Viestintään ja journalismiin liittyvät eettiset säännöt ovat hyvin ihmiskeskeisiä (Faria & Almiron 2021), ja se näkyy auttamatta myös journalistisissa jutuissa. On kuitenkin kyseenalaista, täyttääkö journalismi rooliaan yhteiskunnassa, jos se jättää kriittisen tarkastelun ulkopuolelle jatkuvasti muut eläimet kuin ihmisen (Lockwood 2019).

Feberin ym. (2016) mukaan journalistit tarttuvat lähinnä sellaiseen toislajisten eläinten kaltoinkohteluun, joka on selkeästi laitonta. Tämä on kuitenkin ristiriidassa ihmislajin edustajien kaltoinkohtelun uutisoinnin kanssa. Nykyään esimerkiksi seksuaalisen häirinnän tapauksista uutisoidaan, vaikka ne eivät olisi Suomen lainsäädännön mukaan tuomittavia rikoksia. Moraalisella oikeutuksella olisi siis mahdollista nostaa esiin myös toislajisten näkökulmaa silloinkin, kun se tapahtuu lain puitteissa.

3.3 Journalismista ja objektiivisuudesta

Journalismin yksi keskeisimmistä tavoitteista on pyrkiä objektiiviseen tai ainakin neutraaliin tiedonvälitykseen. Jo pitkään on kuitenkin tunnustettu se asia, että

ehdottomaan objektiivisuuteen pyrkiminen voi olla journalismissa mahdotonta, onhan toimittajillakin aina omat taustaoletuksensa, tunteensa ja arvonsa, jotka vaikuttavat heidän tekemäänsä työhön ainakin jossain määrin (esim. Pöyhtäri ym. 2014, 24–28; Plaisance & Skewes 2003). Pöyhtäri ym. (2014, 24–28) mukaan journalismietiikalla on kuitenkin suurempi vaikutus työhön kuin toimittajan omilla arvoilla.

Kriittisen mediatutkimuksen edustajien mukaan journalismin objektiivisudessa on kyse lähinnä siitä, että toimittaja pyrkii erilaisten rituaalien ja käytäntöjen kautta vaikuttamaan puolueettomalta pitämällä tarpeeksi suuren etäisyyden lähteisiinsä (Väliverronen 2009, 29). Väliverronen (mt.) mukaan journalismin objektiivisuuden kriittisessä arvioinnissa olennaista on, että journalismin tekijät ovat toisinaan haluttomia tai kyvyttömiä tunnustamaan oman roolinsa erilaisten ilmiöiden syntyprosessissa ja siten vaikutuksensa yhteiskuntaan.

Toisaalta journalismin- ja viestinnätutkimuksen kentillä on kritisoitu objektiivisuuden kyseenalaistamista. Sen on nähty jopa hankaloittavan totuudenmukaisen ja epätoden tiedon erottamista (Lehtinen 2020, 206). Viime vuosien aikana on kuitenkin selvinnyt, että suomalaistoimittajien käsitykset objektiivisuudesta ovat muuttumassa. Toimittajat näkevät objektiivisuuden edelleen työtään ohjaavana ihanteena, vaikka monet heistä suhtautuvat kriittisesti siihen, että objektiivisuus voisi toteutua journalistin työssä sanan tiukimmassa merkityksessä. (Väliverronen ym. 2023, 54–56; Juntunen 2017, 45.)

Objektiivisuuden tavoittamisen mahdollisuus riippuu toki osin siitä, miten objektiivisuus määritellään. Objektiivisuuskäsitteessä on haasteensa, mutta ainakin journalismin voi sanoa pyrkivän neutraaliin tiedonvälitykseen. Tosin neutraalius on usein käsitetty neutraaliudeksi erilaisten ihmisten välillä (Freeman ym. 2011).

Journalismin kivijalkana on joka tapauksessa totuudenmukaisen tiedon tuottaminen. Se on journalistien velvollisuus, todetaan Journalistin ohjeissa. Julkisen sanan neuvosto antaa siihen myös konkreettisia välineitä, joita ovat esimerkiksi tietojen tarkistaminen ja tosiasioiden erottaminen mielipiteistä. (JSN 2014.)

Yksittäiset faktat ovat kuitenkin eri asia kuin todellisuus, ja siksi journalistien tehtävänä on esittää faktat suhteessa todellisuuteen (Maras 2013, 82–103). Tähän liittyy esimerkiksi toimittajien vastuu kertoa faktatiedon lisäksi myös siitä, millaisia asioita edelleen tutkitaan, mitä ei tiedetä ja toisaalta millaiset tulkinnat ovat perusteltuja, vaikka aivan kaikkea ei tiedettäisikään (Lehtinen 2020, 217; Jones 2009). Siis toislaajisista puhuttaessa: kertoa myös heidän näkökulmistaan ja ihmisten toiminnan vaikutuksista heihin, vaikkei heiltä suoraan voisi tietoa ainakaan puheen muodossa saada. Lehtisen (2020, 218) mukaan journalismin totuudenmukaisuus toteutuu, kun journalisti ei vain luettele faktoja vaan tulkitsee koko juttunsa tosiasioiden valossa. Toisaalta joskus voi olla myös perusteltua kuvata lukijalle todellisuutta ja antaa hänen tehdä

oma tulkintansa. Harvoin journalistin työ kuitenkaan sujuu täysin ilman tulkintaa. (Lehtinen 2020; Hacking 2009.)

Vaikka journalistit ja journalismi-instituutio pyrkivät totuudenmukaisuuteen ja neutraaliuteen, on tärkeää tunnistaa, että myös journalismiin vaikuttavat yhteiskunnassa vallalla olevat ideologiat. Nämä ideologiat eivät välttämättä ole objektiivisia, ja niistä kirjoitan lisää seuraavassa luvussa (3.3.1). Yksi keskeisimmistä asioista journalismin totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden tarkastelussa on kiinnittää huomiota siihen, millaisia ja kuinka monipuolisia lähteitä journalistit käyttävät ja miten he arvioivat tietolähteitään (Lehtinen 2020, 219). Lähde- ja muut käytännöt sekä toimitustyön rutiinit ohjaavat journalistin työtä, ja niitä käsittelen lähemmin alaluvussa 3.3.2. Luvun lopuksi (luku 3.3.3) käyn läpi maakuntalehtien toimintatapoja ja niille keskeisiä haasteita.

3.3.1 Journalismin valta ja ideologiat

Journalisteilla ja heidän tuottamillaan sisällöillä on paljon valtaa yhteiskunnassa. Journalismin kannalta keskeinen on erityisesti symbolisen vallan käsite. Journalistiset jutut rakentavat todellisuutta aina tietystä näkökulmasta, eivät siis vain esitä sitä, sillä kirjoittaessaan juttuja toimittajat joutuvat aina rajaamaan, mitä todellisuuden puolia juttuun mikäkin kerta otetaan, mitä siihen mahtuu mukaan (Seppänen & Väliiverroinen 2012, 90). Journalistiset sisällöt myös vaikuttavat ihmisten käsityksiin todellisuudesta. Koska journalististen sisältöjen kautta piirtyy aina kuva todellisuudesta *jonkinlaisena*, journalistit käyttävät symbolista valtaa jatkuvasti. Siten symboliseen valtaan kytkeytyy todellisuuden määrittelemisen valta. (Juppi 2004.)

Journalistit käyttävät symbolista valtaa monella eri tapaa ja monessa eri juttun vaiheissa, joita on hankala erottaa toisistaan täysin (mts. 83–86). Ensinnäkin he käyttävät valtaa jo siinä, kun päättävät, mistä aiheista he kirjoittavat tai keitä yksilöitä nostavat juttujensa aiheiksi. Tähän liittyy agendan asettamisen käsite (*agenda setting*): se viittaa prosessiin, jossa media tuo esiin tiettyjä asioita ja jättää tiettyjä asioita esittämättä. Tästä seuraa se, että yleisö kokee usein esitetyt asiat tai ongelmat tärkeämmiksi kuin harvoin esitetyt. (Coleman ym. 2009, 147.)

Toinen keskeinen vallankäytön kohta on, kun toimittaja päättää, ketkä saavat toimia jutuissa joko taustoittavina lähteinä tai suoraan haastateltavina. Tässä määrittyy myös se, kenen näkökulma jutuissa otetaan huomioon, toisin sanoen kenen näkökulmasta juttu kehystetään. Kehyttäminen liittyy kiinteästi agendan asettamisen käsitteeseen. Se on pakollinen työkalu juttuprosessin aikana ja viittaa journalistisia esityksiä rakennettaessa tiettyjen näkökulmien ja tapahtumien valintaan. Täten sisällöt pakosti korostavat todellisuuden tiettyjä piirteitä ja jättävät toiset piirteet taka-alalle.

Siksi kehystämisen edistää jotain tiettyä tulkintaa tapahtuneesta. Journalisteilla ei toki ole tarkoituksenaan, tai ainakaan heillä ei ammattietiikkansa takia pitäisi olla, edistää vaikkapa jotain tiettyä poliittista tulkintaa. (Entman ym. 2009, 175–177.) Se ei silti tarkoita, etteivätkö journalistit voisi tulla tehneeksi niin rajatessaan vaikkapa toislaisen eläimen näkökulman juttujensa ulkopuolelle systemaattisesti. Kehystämiseen liittyvä valta havainnollistaa sitä, kuinka journalistinen työ vaatii toimittajalta aina tulkintaa.

Kolmanneksi journalistit käyttävät symbolista valtaa valitessaan tiettyjä sanoja tai ilmaisuja kuvaamaan jutussa esiintyviä osapuolia, siis määrittäessään, millaisia merkityksiä jutuissa suodaan eri asioille ja osapuolille, vaikkapa toislaisille eläimille. Tähän liittyy kiinteästi diskurssin käsite, joka ei viittaa pelkästään kielellisiin valintoihin, vaan myös koko merkityksentämisen eli merkitysten antamisen prosessiin. Kie- lenkäytön tavoilla ja merkityksellistämällä voi olla valtaa muun muassa yhteiskunnallisiin muutoksiin tai muuttumattomuuteen. (Fairclough 2015, 8; 200–228.) Sillä, mitä merkityksiä mihinkin asiaan tai olentoon liitämme, on väliä, koska mikään merkitys ei ole luonnollinen, vaikka joitain niistä pidetäänkin sellaisina niiden yleisyyden ja toistuvuuden takia (Juppi 2004, 83).

Vaikka kirjoitan *symbolisesta* vallasta, journalististen juttujen merkityksillä on mahdollisuus vaikuttaa myös käytännössä. Media ja journalismi vaikuttavat yleisönsä käsityksiin ja ovat mukana määrittelemässä sitä, millaiset asiat koetaan ja määritellään ongelmiksi, mistä kysymyksistä keskustellaan julkisuudessa ja kuka saa nuo kysymykset määrittää (Seppänen & Väliverronen 2012; Coleman ym. 2009, 147; Juppi 2004, 86; Väliverronen 1996, 38–40). Eläinkysymyksessä on paljon väliä sillä, mitä suuri yleisö toislaisista ja heidän oikeuksistaan ajattelee.

Journalistin ohjeessa numero kaksi todetaan, ettei journalistista päätösvaltaa tule mahdollisista vaikutusyrityksistä huolimatta luovuttaa toimituksen ulkopuolelle (JSN 2014). Näihin kaikkiin kolmeen journalistien symbolisen vallankäytön tapaan pyrkivät silti vaikuttamaan monet journalismi-instituution ulkopuoliset vallankäyttäjät. Myös yhteiskunnan muilla instituutioilla on valtaa journalismiin ja sen sisältöihin. Koska media ja journalismi ovat osa yhteiskuntaa ja yhteiskunta on osa journalismia ja mediaa (McQuail 2010; Seppänen & Väliverronen 2012, 171), ei myöskään yhteiskunnassa vallalla olevia ideologioita voi täysin erottaa journalismista ja sen tuottamista sisällöistä.

Kriittinen mediatutkimus on perinteisesti kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka yhteiskunnan valtaideologiat ja niiden kautta valta-asemissa olevat vaikuttavat mediaan ja journalismiin. Sen kentällä on myös tarkasteltu, kuinka media toisaalta ylläpitää ja toisintaa ja toisaalta murtaa näitä ideologioita, valta-asetelmia ja vallankäyttäjien kantoja. Toimittajat voivatkin käyttää symbolista valtaa olemassa olevien valtarakenteiden uusintamiseen taikka marginaaliin jäävien kantojen ja toimijoiden

voimaannuttamiseen ja valtaistamiseen (Lehtonen 1996, 22–24). Antroposentrismi ja spesismi ovat yksiä näistä journalismiin vaikuttavista ja yhteiskunnassa vallalla olevista ideologioista, joskaan eivät ainoita (esim. Lockwood 2019). Myös rasismi, seksismi ja nationalismi näkyvät journalismissa. Niiden kautta tulee näkyväksi myös median ylläpitämä toiseuttaminen: ”meidän omillemme” tapahtuvat asiat arvioidaan usein myös journalismissa merkityksellisemmiksi kuin joillekin ”toisille”. (van Dijk 2009, 197–202.)

Fowlerin (1991) mukaan media edustaa usein yleistä status quoa, koska ne, joilla on eniten valtaa yhteiskunnassa, pystyvät vaikuttamaan mediaan eniten ja siksi saavat viestinsä siellä parhaiten läpi. Onkin oleellista huomioda, että taloudelliset, poliittiset ja kulttuuriset järjestelmät vaikuttavat journalismiin jossain määrin, vaikka journalismin on myös mahdollista vaikuttaa näihin instituutioihin. Noiden järjestelmien käytännöt ovat taas eittämättä yhteydessä laajempiin valtarakenteisiin, kuten seksismiin, rasismiin ja spesismiin. (Almiron ym. 2018.) Nykyään suurin osa toimittajista tunnistaa nämä valta verkot ja niiden vaikutukset omaan työhönsä, ainakin niistä kysyttäessä. Väliiverrosen ym. (2023, 55) tekemään kyselytutkimukseen vastanneista toimittajista kaksi kolmasosaa uskoi valtaapitävien tahojen muovaavan totuutta väistämättä.

Myös sosiologi Stuart Hall (esim. 1992, 149–210) korosti teksteissään median ideologista ulottuvuutta. Hänen mukaansa mediat, ja journalismi osana mediakenttää, ovat nimenomaan instituutioita, jotka auttavat tuottamaan konsensusta ja rakentamaan hyväksyntää yhteiskunnassa vallitsevien ajatusrakenteiden ja toimintatapojen ympärille. Siispä media ei vain ylläpidä status quoa, vaan myös rakentaa sitä. Tähän kaikkeen liittyy keskeisesti moderneissa, demokraattisissa ja kapitalistisissa yhteiskunnissa näkyvä konsensusideologia, jonka mukaan yhteiskunnan jäsenten edut ovat yhtenevät ja *jokainen* sen jäsen tarkastelee asioita samankaltaisesta näkövinkkelistä (Fowler 1991, 49; Hall ym. 2013; Hall 1992; Juppi 2004, 55). Tuo konsensus sulkee itsensä ja koko yhteiskunnan ulkopuolelle paitsi toisinajattelijat (Juppi 2004, 88) myös toislajiset eläimet, jotka eivät voi saada ääntään kuuluviin itsenäisesti ihmisten kielellä.

Konsensusideologian ja muiden yhteiskunnan merkittävien ideologioiden vaikutus journalismiin tekee näkyväksi sen, kuinka usein media ottaa roolin status quon ylläpitäjänä. Jupin (2004, 87) mukaan media toimiikin vallastaan huolimatta harvoin kokonaisvaltaisen yhteiskunnallisen muutoksen edistäjänä.

Joissain journalismintutkimuksen suunnissa voitaisiin kysyä, onko status quon muuttaminen journalismin tarkoituksena. Ei välttämättä, mutta koska journalistit ovat vastuussa yleisöilleen, on kuitenkin aiheellista kysyä, antavatko journalistiset sisällöt totuudenmukaista kuvaa ympäröivästä maailmasta, jos ne noudattelevat pitkälti yhteiskunnallisen status quon kantoja tai vain yksipuolista tapaa merkityksellistää todellisuutta. Niin ikään yhteiskunnan epätasa-arvoisuuksiin, kuten spesismiin,

puututtaessa journalismilla voisi olla nykyistä keskeisempi rooli, jos se suhtautuisi kriittisemmin yleiseen mielipiteeseen.

Joka tapauksessa on selvää, että journalismi ei ole arvovapaata. Journalismin arvoihin vaikuttavat paitsi ympäröivät ideologiat myös toimittajan omat käsitykset ja mediaorganisaation tavoitteet sekä se, mitä yleisö haluaa. (Helle 2009, 97; Berkowitz 2009.) Itse uutisen käsitteeseen ei ole kiinteä tai pysyvä, vaan uutisia ovat sellaiset jutut, jotka journalistit ja journalistiset organisaatiot määrittävät uutisiksi. Tässä rajauksessa näkyvät myös toimittajien ja toimitusten arvovalinnat siitä, mikä asia kulloinkin on tarpeeksi tärkeä uutisaiheeksi. Utusten määrittely ja tuotanto on myös vakiintuneiden käytäntöjen ja rutiinien ohjaamaa. (O'Neill & Harcup 2009.)

3.3.2 Journalistiset lähteet, käytännöt ja rutiinit

Journalistien työtä ohjaavat ja helpottavat monenlaiset ammatilliset käytännöt ja rutiinit. Toimittaja hyödyntää rutiineja kaikissa edellä kuvatuissa vallankäytön ja jutunteon paikoissa: uutista määriteltessään, tietoja hankkiessaan sekä lopullista esitystä rakentaessaan (Mörä 1996, 105–113). Shoemaker ja Reece (1996) määrittelivät uutistyön rutiinit ”kaavamaisiksi, rutinoituneiksi, toistuviksi käytännöiksi, joita media-työntekijät hyödyntävät tehdäkseen työnsä”. Uutistyön rutiineiksi voi nähdä esimerkiksi uutiskriteerit, erilaiset lähdekäytännöt ja objektiivisuuden ihanteen (Shoemaker & Reece 1996; Mörä 1996, 105–113). Rutiinit vaikuttavat merkittävästi siihen, millainen lopputuotteesta eli journalistisesta jutusta lopulta muotoutuu, sillä ne vaikuttavat toimittajan juttuprosessin aikana tekemiin valintoihin. Ne myös säästävät aikaa nopeuttamalla työtä ja auttavat siten pärjäämään kasvavan aikapaineen ja organisaatioiden yhä pienenevien resurssien kanssa. (Ryfe 2006; Becker & Vlad 2009.)

Journalismissa käytävän keskustelun ihanteena pidetään kaikkien tasapuolista kuuntelemista. Meyerin (2002) mukaan kiireen ja muiden resurssipaineiden keskellä tällainen lähdekäytäntö ei kuitenkaan usein toteudu. Siten kaikki yhteiskunnallisesti merkittävät toimijat eivät ole mediajulkisuuden suhteen samassa asemassa (mt.). Juppi (2004, 78) huomauttaa, että kaikilla toimijoilla ei ole edes välineitä edistää oman asiansa nousemista julkiseen keskusteluun. Tällaisina toimijoina voidaan pitää esimerkiksi toislajisia eläimiä.

Lähdekäytäntöihin tulee kiinnittää huomiota siksi, että lähteinä käytetyt osapuolet määrittelevät pitkälti lopullisen jutun tai ainakin sen ainekset. Toimittajilla on myös henkilökohtaisella tasolla paljon pelissä, kun he valitsevat lähteitään, sillä he tekevät työtään tärkeimpänä välineenään oma uskottavuutensa (Berkowitz 2009, 103). Jos yleisölle välittyy kuva, että toimittaja valitsee lähteitään tarkoituksenhakuisesti,

omaa tai jonkun tietyn tahon agendaan ajaakseen, voi toimittajan uskottavuus saada kolauksen.

Journalismin lähdekäytäntöjä on jo vuosikymmenten ajan kritisoitu yksipuolisuudesta ja elitistisyydestä. Yhteiskunnassa muutenkin marginaaliin asetetut toimijat ovat marginaalissa myös juttujen lähteinä. Toimittajat vaikuttavatkin suosivan lähteinä yhteiskunnan valtaapitäviä. (Hall ym. 2013; Berkowitz 2009.) Journalistisiin juttuihin todellisuutta pääsevät määrittelemään paljon harvemmin vähemmistöjen edustajat, ”tavalliset” ihmiset tai vaikkapa toislaiset (Freeman ym. 2011). Jopa vähemmistöjä koskevissa jutuissa kuullaan usein poliitikkoja, erilaisia asiantuntijoita ja muita auktoriteetteja (Pietikäinen 2000).

Lähdekäytäntöihin vaikuttavat ainakin kiire, tehokkuuden pyrkimys ja ajankäytön maksimointi (Juppi 2004; Becker & Vlad 2009). Printtilehti täytyy saada tiettyyn aikaan painoon, mutta verkossa juttu olisi hyvä saada julki vieläkin nopeammin – mahdollisimman pian – sillä uutiskilpailu siitä, mikä media julkaisee minkäkin skuppin ensimmäisenä, on kovaa.

Tehokasta on esimerkiksi samojen tuttujen lähteiden hyödyntäminen monissa eri jutuissa. Niiden avulla toimittaja pystyy nopeasti varmistamaan, että hän saa varmasti asiantuntijan äänen kuuluviin jutussa kuin jutussa. (Berkowitz 2009, 104.) Uolevi Kiviranta kirjoitti jo 1990-luvulla vähäisimmän vaivan laista ja sen vaikutuksesta journalismiin. Vähäisimmän vaivan lakiin liittyy se, että tapahtumapaikalle menemisen sijaan toimittajat turvautuvat yhä useammin henkilölähteisiin ja erilaisiin asiantuntijoihin. Tällöin esimerkiksi mielipiteitä jakavissa aiheissa jutuista tulee helpommin vain vastakkaisten mielipiteiden esittelyä. (Kiviranta 1990; Juppi 2004, 79–80.) Freemanin ym. (2011) mukaan auktoriteettiasemassa olevien asiantuntijoiden kantaa näkee journalismissa myös silloin, kun realistisena vaihtoehtona olisi mennä tapahtumapaikalle havainnoimaan osapuolia. Journalistisen tekstin tyypistyminen eri mielipiteiden esittelyyn voi olla turvallinen ja helppo tapa kertoa ristiriitaisista tai mielipiteitä jakavista asioista, mutta tällöin käsittelyn on vaarana jäädä pintapuoliseksi ja luettelevaksi ennemmin kuin todellisuutta jäsentäväksi.

Aiemmasta tutkimuksesta on tulkittavissa, että asiantuntijalähteiden hyödyntämiseen on totuttu siinä määrin, että usein sen asettaminen valokeilaan on journalistille jopa automaatio. Automaatioksi se muodostuu erityisesti epävarmoissa tilanteissa, jolloin aikapaine johtaa valitsemaan samat näkökulmat ja käytännöt kuin muidenkin medioiden toimittajat (Juntunen 2009, 37). Juntusen (2011) mukaan kiire vaikuttaa lähdekritiikin lisäksi myös uutisten arvottamiseen ja aihevalintoihin. Jos kiire on kova, on kätevämpää tarttua aiheeseen, jonka lähteet löytyvät näppärästi samalta taholta (mt.).

Vaikka asiantuntijalähteiden hyödyntäminen on tehokasta, niiden liiallinen käyttö ja ylenpalttinen korostaminen voi johtaa journalismin yksinäisyyteen. He,

joilla *ajatellaan olevan* asiantuntijuutta tai auktoriteettia, saavat äänensä kuuluviin journalismissa muita ryhmiä useammin. (Berkowitz 2009.) Jos näin käy valtaosassa juttuja, on perusteltua kysyä, täyttääkö journalismi tehtävänsä yhteiskunnan eri osapuolten tasapuolisena äänenä tai demokratian edesauttajana.

Juppi (2004) tutki väitöskirjassaan eläinoikeusaktivistien esittämistä uutismediassa 1990-luvun puolella. Hänen mukaansa myös toimittajien käsitykset ja kokemukset vaikuttavat siihen, mitä lähteitä he pitävät haluttavina. Tämä voi olla yksi syy siihen, miksi ”eliittilähteet” saavat verrattain paljon tilaa mediassa. (mts., 80.) Juppi tuo esiin lukijoiden kannalta tärkeän faktan: journalistien tekemät valinnat näkökulmien ja lähteiden suhteen eivät automaattisesti välity lukijalle, sillä jutut asetetaan aina tiettyyn journalistisen tekstin muottiin, joka näyttää lukijan silmissä objektiiviselta (mts. 82). Tuchmanin (1972) tulkinnan mukaan laiskimmassa tapauksessa objektiivisuus voi tarkoittaa toimittajille lähinnä sitä, että he käyttävät monia erilaisia luotettavia lähteitä tavalla, joka ainakin *vaikuttaa* neutraalilta. Tämä mahdollistaa sen, ettei toimittajan itsensä välttämättä tarvitse ottaa kantaa käsiteltävään aiheeseen (mt.), ja jos jutun näkökulma tulee suoraan jo olemassa olevalta keskustelun agendalta, ei kantaa tarvitse ottaa välttämättä edes näkökulman rajaamisen kautta.

Lähde- ja muista käytännöistä puhuttaessa ja niitä kritisoitaessa on kuitenkin hyvä muistaa, että toimitukset ja toimittajat eivät ole heterogeeninen joukko, eivätkä kaikki siten tee uutisia keskenään samoin periaattein, taustaoletuksin ja käytännöin (Juppi 2004; Freeman 2009; Khazaal & Almiron 2014). On myös huomioitava se, ettei aivan kaikkia mahdollisia ja saatavilla olevia lähteitä voi sulloa yhteen uutiseen, vaan näkökulman rajausta ja valikointia on pakko tehdä, jotta juttu pysyisi luettavana ja ymmärrettävänä (Lehtinen 2020, 218).

Silti yleiset lähdekäytännöt havainnollistavat sitä, että journalistiset sisällöt eivät sinänsä kuvaa objektiivisesti todellisuutta, vaan itse asiassa luovat kuvaa todellisuudesta valikoiden. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että uutisten sisällöt olisivat valheellisia: ne ovat kyllä totta, mutta esittävät aina vain *osan* todellisuudesta. Todellisuuskuvan lisäksi myös jutusta piirtyvää eläinkuvaa määrittää jokainen juttuprosessin aikana tehty valinta.

3.3.3 Maakuntalehtien toiminta ja haasteet

Maakuntalehdet ovat oleellisia eläinaiheisia juttuja tarkasteltaessa, sillä maakunnissa on runsaasti eläintaloutta ja eläinperäistä elintarviketuotantoa. Metsästys ja kalastus ovat siellä myös yleisiä harrastuksia. (esim. Fifur 2023; Metsästäjäliitto 2023; MTK 2023.) Siksi avaan tässä hieman maakuntalehtien toimintaan liittyviä haasteita.

Vaikka kaikki mediat ovat joutuneet 2000-luvun edetessä kamppailemaan taloudellisten haasteiden kanssa tilaajamäärien ja mainostulojen vähentyessä, erityisen paljon muutokset ovat vaikuttaneet maakuntalehtiin. Vielä tänäkin päivänä maakuntalehdille aiheuttaa haasteita pitää vanha, jo ikääntynyt lukijakuntansa, mutta samalla haalia jostain uusia printti- tai digilehden tilaajia, jotta alueellisen journalismin jatkuvuus olisi taattu. (Väliaverron 2009; Hujanen 2009.) Maakuntalehtien tilaajamäärien trendi on ollut laskeva, joten paine tehdä lukijoita kiinnostavia juttuja on suuri. Myös nuoren yleisön tavoittelu on tärkeää, sillä jäljelle jääneet tilaajat ovat pääosin iäkkäämpiä henkilöitä, jotka ovat jo vanhastaan tottuneet tilaamaan maakuntalehteä. Ratkaisuna tähän haasteeseen voi olla lukijaa palveleva, lukijan toiveisiin ja haluihin vastaava journalismi – lukijalähtöisyys. (Hujanen 2009.) Maakuntalehdissä halu keskittyä arkipäiväisiin, lukijaa lähellä oleviin ja siten luultavimmin yleisöä kiinnostaviin tapahtumiin ja asioihin tuo yhä useammin esiin yksittäisten ihmisten kokemuksia, joihin tosin haetaan tueksi sopivaa asiantuntijatietoa (Hujanen 2004; Hujanen 2006; Pietilä 2010).

Lukijalähtöisyydellä on hyvät ja huonot puolensa. Kun otetaan huomioon journalismin perinteisesti elitistiset lähdekäytännöt (esim. Fairclough 1997; Freeman ym. 2011), voi lukijalähtöisyys auttaa journalismia laajentamaan lähdekäytäntöjään ja näkökulmiaan (Hujanen 2009, 112). Siksi lukijoiden toiveiden on oltava yksi aines, kun maakuntalehdissä arvioidaan, mistä kirjoitetaan ja miten (mt.). Journalismin lukijalähtöisyydessä on kuitenkin pohjimmiltaan kyse kaupallisuudesta. Hujanen (2009) tuo esiin, että kovin ihmislähtöiseksi muuttunut sanomalehti ei voi välittää aivan samanlaista tietoa aivan samoilla tavoilla kuin ennen. Jos maakunnallista tai muuta journalismia ajaa liikaa ajatus siitä, mitä lukijat haluavat lukea, jotkut journalismin perustavanlaatuisista tavoitteista voivat jäädä heitteille. Näitä periaatteita ovat puolueettomuus, luotettavuus ja tarpeellisen tiedon esittäminen. Kiinnostava tieto ei ole aina järkevä eikä päinvastoin. Journalismi on toki myös liiketoimintaa, mutta markkinaehtoistumisen vaikutukset journalismiin eivät ole kovin imartelevia. Tämän kehityksen myötä hyvän journalismin määrittely nimittäin siirtyy yhä enemmän sinne, minne sen ei pitäisi siirtyä: toimituksen ulkopuolelle. Pahimmillaan kaupallisuus tukahduttaa journalismin perustehtäviä, kuten yhteiskunnallisen keskustelun jäsentämistä ja aktivointia, ja lisää journalismin viihteellistymistä ja pinnallistumista. (mt.)

Hujanen (2009, 124) mukaan joissain sanomalehdissä johto välttää ongelmakeskeistä uutisointia, koska uutisointi positiivisista aiheista on kaupallisesti kannattavampaa: niitä luetaan enemmän. Tällöin kriittistä tarkastelua vaativat tapahtumat jäävät kuitenkin journalistisen tarkastelun ulkopuolelle tai niitä tarkastellaan tarpeellista suopeammin (mt.). Aiempaan tutkimukseen peilaten voi olla, että toislaajisten eläinten näkökulman esittäminen jää tällä tavoin sivuun maakuntalehtien toimittajien kriittisen arvioinnin keskipisteestä.

Huomion arvoista maakuntalehdissä on myös se, että ne usein linjaavat olevansa paitsi journalistisia medioita myös alueensa ja sillä asuvien ihmisten puolustajia (Hujanen 2000). Kun otetaan huomioon, että useissa maakunnissa tärkeisiin elinkeinoihin lukeutuu eläintalous, voi alueen ihmisten puolustamisen ja toislaajisten eläinten näkökulman huomioimisen välillä syntyä ristiriita. Ristiriitaa suhteessa toislaajisiin eläimiin voi syntyä myös siksi, että maakuntalehdissä nojataan usein alueellisten instituutioiden tai muuten alueella merkittävien toimijoiden kantoihin (mt.). Vastaavia haasteita on havaittu olevan muun muassa Australian paikallislehtien toimittajien ilmastouutisoinnissa. He joutuvat tasapainoilemaan paikallisten ihmisten mielipiteiden ja journalististen ihanteiden välillä, jolloin ilmastouutisointi jää vähemmälle panostukselle ja paikoin jotkut teemat jäävät käsittelemättä sillä intensiteetillä, joka ilmastokriisin aikana olisi tarpeen. (Mocatta ym. 2023.) Tällainen löydös on huolestuttava, sillä erityisesti paikallisen tason uutisoinnilla on vaikutusta siihen, kuinka tärkeäksi alueen ihmiset kokevat ilmastokriisin tai toislaajisten asian.

Maakuntalehtien toimittajien ja heidän lähteidensä suhteet ovat myös yksi tarkastelun arvoinen kohde. Erityisesti paikallisen tason medioissa toimittajat ovat kokeneet, että heillä on toisinaan tarve olla lähteilleen suopeita, sillä lähdesuhteita ei ole välttämättä varaa riskeerata. Suomalaistoimittajista on tärkeää, että lähteille ei aiheudu henkilökohtaista haittaa lausuntojensa takia, mikä on toki perusteltua. Usein toimittajat myös haluavat lähteiden esiintyvän edukseen, koska se hyödyttää myös lopullista juttua. (Pöyhtäri ym. 2016.) Pöyhtäri ym. (mt.) huomauttavat, ettei lähteiden tulisi olla toimittajille kuitenkaan liian läheisiä, jotta toimittajan objektiivisuus ja puolueettomuus eivät vaarantuisi.

Maakuntalehdet ja niiden toimittajat luovivat monenlaisten haasteiden ristiallokossa, ja ennemmin tai myöhemmin kasaantuvat paineet näkyvät työn laadussa. Edellä kuvattujen muutosten takia sekä journalistit että yleisö ovat kokeneet journalismin laadun jo heikenneen tai pelkäävät sen mahdollisesti heikentyvän tulevaisuudessa (esim. Väliaverron 2009; Hujanen 2009; Pöyhtäri ym. 2016).

Tärkeä kysymys maakuntalehtien toimintaa ja käytänteitä tarkasteltaessa on, miten esimerkiksi luotettavan ja puolueettoman tiedonvälityksen ihanteet toteutuvat, jos maakuntalehtien toimittajilla on liian läheiset suhteet lähteisiinsä tai jos he kirjoittavat juttuun korostaen liikaa sitä, mitä alueen ihmiset haluavat lukea tai tietää. Tällöin joitain tärkeitä vaikkakin maakunnissa mahdollisesti vaikeita näkökohtia voi jäädä julkisuuden varjoalueille. Yksi tällainen aihe voi olla toislaajisten eläinten hyvinvointi, oikeudet ja heidän näkökulmansa. Puolueettomuuden tarve perustelee toislaajisten näkökulmien esittämistä, mutta sille voisi löytyä syytä myös median taloudelliselta puolelta. Ehkäpä eläinten näkökulman esiin tuomisella voitaisiin saada nuoria ja uusia lukijoita, joita maakuntalehdissä havitellaan ikääntyvien rinnalle. Muun muassa

näihin kysymyksiin paneudun tässä tutkimuksessa, jonka metodeja avaan seuraavassa luvussa.

4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ

Valitsemaani tutkimusongelmaa olisi mahdollista lähestyä joko määrällisen tai laadullisen tutkimuksen kautta, mutta tässä tutkielmassa käytän laadullisen tutkimuksen keinoja. Laadullinen tutkimus ei kuitenkaan ole kovin yhtenäinen kenttä, vaan käsite toimii sateenvarjoterminä monille erilaisille tutkimuksille (Tuomi & Sarajärvi 2018, 13). Aristoteellisesta perinteestä käsin laadullinen tutkimus nähdään ymmärtävänä tutkimuksena. Ymmärtäminen tarkoittaa metodina tietynlaista eläytymistä ja paneutumista tutkimuskohteiden henkiseen ilmapiiriin, ajatuksiin, tunteisiin ja motiiveihin. (mts. 33–34.) Tällainen ymmärtämiseen pyrkivä lähtökohta sopii hyvin yhteen tämän tutkimuksen tavoitteen ja tutkimuskysymysten kanssa.

Laadulliseen tutkimukseen liittyy usein myös havaintojen teoriapitoisuus: tutkimustuloksiin vaikuttaa se, millaisia menetelmiä käytetään, mitä kertoo aiempi tutkimus ja millainen käsitys tutkijalla on tutkittavasta ilmiöstä. Siksi tutkimustulokset eivät voi olla täysin irrallisia tutkimusmenetelmistä ja tutkijasta, eikä siinä mielessä ole olemassakaan täysin objektiivista tietoa. (mts. 25–26.) Kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen lähtöasetelmat sopivat hyvin yhteen tämän laadullisen tutkimuksen periaatteen kanssa: tutkimuksen teonkin taustalla vaikuttavat aina tietyt arvomaailmat ja lähtöoletukset, ja niiden välttämättömän olemassaolon vuoksi ne on hyvä sanoittaa eksplisiittisesti mieluummin kuin antaa niiden lymyillä taustalla epämääräisinä, sanoittamattomina otaksumina.

Hankin tutkimuksen aineiston puolistrukturoitujen teemahaastattelujen avulla. Lopullinen aineisto koostuu kahdeksan maakuntalehden toimittajan haastatteluista. Valikoin haastateltavat toimittajat systemaattisesti neljästä eri maakuntalehdestä. Käytin haastatteluissa virikemateriaalina toimittajien vuoden 2022 aikana kirjoittamia eläinaiheisia, tekstimuotoisia juttuja. Analysoin aineiston laadullista sisällönanalyysia, tarkemmin teemoittelua hyödyntäen. Aineistonkeruumenetelmästä, aineistosta ja analyysimenetelmästä kerron tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

4.1 Aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitu teemahaastattelu

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin puolistrukturoidun teemahaastattelun. Haastattelu on hyvin joustava ja mukautuva menetelmä ja soveltuu monenlaisiin tarkoituksiin. Haastattelun avulla on mahdollista saada syvällistä tietoa monista eri aiheista. Haastattelun kokevat usein miellyttäväksi myös tutkittavat, ja tämän voi olettaa pitävän paikkansa myös toimittajien kohdalla, jolle haastattelutilanne on tuttu työn puolesta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 11; Eskola & Vastamäki 2015.) Näistä syistä haastattelu oli aineistonkeruumenetelmistä tutkimusongelmaani sopivin. Kun tämän tutkimuksen aihe on vielä sellainen, että haastateltaville tulee todennäköisesti tarve selventää kysymyksiä sekä esimerkkejä, on haastattelun valinta metodiksi hyvin perusteltu. Haastattelun etuihin kuuluu myös se, että tutkija voi suunnata haastattelun kulkua ja kysyä lisäkysymyksiä, jos haastateltava jättääkin vastaamatta kysymykseen, ei aivan ymmärrä sitä tai vastauksesta nousee uusia mielenkiintoisia jatkokysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34).

On toki huomioitava, että haastattelumetodiin liittyy myös haasteita. Keskeisimmät tässä tutkimuksessa liittyvät resursseihin ja kokemukseen. Erityisesti monimutkaisimmissa tutkimusaiheissa haastattelijalta vaaditaan kokemusta haastattelutilanteesta sen onnistumisen edellytyksenä. Lisäksi haastattelu vie verraten paljon aikaa sekä haastattelijalta että haastateltavalta. Mitä vapaamuotoisempi haastattelu, sitä pidemmän aikaa se kestää. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35.) Minulla on jonkin verran kokemusta haastatteluista toimittaja- ja viestintätaustani vuoksi. Ajalliset resurssit sen sijaan muodostuivat aineistonkeruun aikana enemmän haasteeksi. Useampi haastateltava kieltäytyi haastattelusta kertomansa mukaan osin sen takia, että arvioin sen kestävän noin tunnin ajan. Toisaalta myös minulla oli lopulta hankaluuksia muodostaa kysymysrunko tarpeeksi napakaksi, jotta sen ehtisi käydä lupaamassani tunnissa lävitse ilman, että keskusteluun tulisi kiireen tuntua.

Puolistrukturoitua teemahaastattelua kutsutaan usein tiukan lomakehaastattelun ja täysin strukturoimattoman haastattelun puoliväliksi. Se on tilanteena keskustellevampi kuin tiukka kysymys-vastaus-haastattelu (Eskola & Vastamäki 2015). Käytännössä on kuitenkin olemassa monia tapoja soveltaa teemahaastattelua. Lopulta kaikista oleellisinta puolistrukturoidulle haastattelulle on, että osa haastattelun näkökulmista tai lähtökohdista on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.) Juuri siksi näin nimenomaan teemahaastattelun sopivan pro gradu -tutkielmaani niin hyvin: aihe on sen verran monimutkainen ja oletettavasti monelle toimittajallekin

tuntematon, että jonkinasteinen valmistelu on tarpeen, mutta toisaalta haastateltavien vastauksia on hankala tietää juuri samasta syystä. Siksi mahdollisuus muokata kysymysrunkoa itse haastattelutilanteessa on hyödyksi.

Tässä tutkimuksessa teemahaastattelu viittaa melko vapaamuotoiseen haastattelutilanteeseen, jossa keskustellaan viidestä keskeisestä teemasta. Kuten teemahaastattelulle on tyypillistä, nämä teemat ovat kaikille haastateltaville samat, mutta niiden alla olevat kysymykset välttämättä eivät ole. Myös kysymysten esittämisjärjestys saattaa vaihdella. (mts. 48.) Tämän tutkimuksen haastattelurunko oli lopulta melkoisen tarkka ja yksityiskohtainen (ks. Liite), mutta kaikkia kysymyksiä ei ollut tarkoitus kysyä jokaiselta haastateltavalta. Sekä pääkysymysten että niiden alakysymysten esittämisessä oli vaihtelevuutta, joskin vaihtelevuus korostui alakysymyksissä. Tämä johtui siitä, että todellisuudessa moneen kysymykseen ehti tulla vastaus ennen kuin ehdin niistä haastateltavilta kysyä. Toisaalta osa haastateltavista selvästi puhui mieluummin yhdestä teemasta, osa toisista. Haastattelurungon kattavuuden tarkoitus olikin palvella muistilistan lailla, jottei mitään keskeistä jäisi käsittelemättä. Lopulta se myös auttoi haastattelun hankalissa kohdissa esittämään jatkokysymyksiä ja havainnollistavia esimerkkejä.

Haastattelurungon teemat muotoutuivat tutkimuskysymysten kautta, ja niihin vaikutti keskeisesti myös aiempi tutkimus ja sen jättämät aukot. Haastattelurungossa oli lopulta yhteensä viisi teemaa: Käsitteet eläinuutisoinnista, Eläinuutisointiin vaikuttavat käytännöt, Näkökulmat eläinaiheisissa jutuissa, Eläinten näkökulma ja Eläinuutisoinnin mahdollisuudet. Viisi teemaa on yhteen haastattelurunkoon melko paljon, mutta teemojen runsaudella varmistettiin se, että aineisto on kyllin rikas tutkimuskysymykseen vastaamiseksi. Toisaalta kunkin teeman alla oli vain 3–5 pääkysymystä.

Koska haastattelu tapahtuu kahden tai useamman ihmisen välisessä vuorovaikutuksessa, on kielellä haastattelutilanteessa valtava merkitys. Siksi on tärkeää, että haastattelun osapuolet ymmärtävät toisiaan eikä haastattelijan käyttämästä kielestä välity asenteita tai muita arvottavia käsityksiä, jotka voisivat vaikuttaa haastateltavan vastauksiin. (mts. 48–53.) Siksi tutkimuksen haastattelurungossa käytetty kieli eroaa tässä raportissa käytetystä – se on enemmän nykykielenkäytön normien mukaista. Kysymyksissä käytin esimerkiksi sanaa ”eläimet”, en *toislajiset eläimet*. Haastattelurungossa toki nostetaan esiin toislajisten eläinten näkökulmaa koskevia teemoja, mutta muuten kysymykset pyrkivät arvoneutraaliuteen. Toki on huomioitava se, että sanojen sivumerkitykset voivat olla hyvin yksinkertaisissakin ilmaisuissa eri ihmisten mielestä erilaisia (mts. 53). Siksi ei voi täysin sulkea pois sitä mahdollisuutta, että osa haastateltavista olisi kokenut tietyt ilmaisut arvolatautuneiksi, vaikka haastattelurungon suunnittelussa pyrinkin valikoimaan mahdollisimman neutraaleja ilmaisuja.

4.2 Aineisto

Aineiston kokoamiseksi haastattelin teemahaastattelun keinoin kahdeksaa maakuntalehden toimittajaa. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeää on saturaation tavoittaminen eli kylläntyminen. Se näkyy laadullisissa haastatteluissa usein niin, että haastattelujen sisällöt alkavat toistaa toisiaan eikä uutta, oleellista sisältöä tutkimuskysymysten kannalta enää tule. (Hirsjärvi & Hurme 2008; Eskola & Vastamäki 2015.) Kahdeksan haastattelua riitti hyvin aineiston kylläntymiseen, ja viimeiset haastattelut toistelivat pitkälti aiempien sisältöjä.

Valitsin tarkastelun kohteeksi nimenomaan maakuntalehtien toimittajat, koska maakuntatason medioita tutkitaan Suomessa ja maailmalla vähemmän kuin valtakunnallisia tai kansainvälisiä medioita. Tämä näkyy myös tämän tutkimuksen teoreettisessa viitekehityksessä: aiempaa tutkimusta toislaisia eläimiä koskevasta uutisoinnista on pääosin tehty joko globaaleissa tai valtakunnallisissa medioissa. Maakuntalehdet valikoituivat tarkastelun kohteeksi myös siksi, että ne ovat kiinnostavia medioita juuri eläinaiheisten uutisten suhteen. Eläintalous on maakunnissa usein tärkeä elinkeino ja esimerkiksi metsästys ja kalastus yleisiä harrastuksia (esim. Fifur 2023; Metsästäjäliitto 2023; MTK 2023).

Aineiston hankkimiseksi haastattelin neljän eri maakuntalehden, Ilkka-Pohjalaisen, Kalevan, Karjalaisen ja Etelä-Suomen Sanomien toimittajia. Valikoin nämä mediat maakuntalehtien joukosta, sillä ne sijaitsevat eri puolilla Suomea. Kriteerinä valinnassa oli myös se, että jokainen lehdistä on eri konsernin omistama. Samojen konsernien medioilla voi olla tietyissä kysymyksissä konsernin vahvasti ohjaamat toimintatavat, ja siksi halusin välttää saman konsernin lehtien valitsemista. Näistä medioista Ilkka-Pohjalainen kuuluu Ilkka-konserniin, Kaleva Kalevamediaan, Karjalainen Punamustaan Mediaan ja Etelä-Suomen Sanomat Keskisuomalainen-konserniin. Karjalainen tosin tekee juttuvaihtoa Keskisuomalainen-konsernin kanssa. Juuri näiden maakuntalehtien valintaan vaikutti lisäksi tekemäni haarukointi: ennen valintaa kartoitin, mistä medioista olisi mahdollisesti saatavilla sopivia haastateltavia tutkimusta varten.

Valikoin jokaisesta tarkastelussa olevasta maakuntalehdestä kaksi toimittajaa haastateltaviksi. Valikoin toimittajat systemaattisesti niin, että kartoitin ensin jokaisen maakuntalehden hakutoiminnon kautta vuoden 2022 aikana julkaistuja eläinaiheisia juttuja ja niiden kirjoittajia. Aloitin juttuhaun vuoden 2022 syyskuun lopulla ja jatkoin sitä joulukuun alkuun, siis kunnes kustakin mediasta kaksi toimittajaa suostui haastatteluun. Juttuja etsiessä olen käyttänyt useita hakusanoja, esimerkiksi *tuotantoeläin*,

villieläin, lemmikit, eläin, metsästys, karja, eläinten oikeudet. Hakuja on tehty myös eläinlajien nimillä, yksikössä ja monikossa: *sika, siat, susi, sudet, karhu, karhut.* Otin haussani huomioon ainoastaan sellaiset jutut, joissa merkittävässä roolissa todella oli jokin toisilajinen eläin ja jotka olivat pääosin tekstimuotoisia. Rajasin tarkastelun tekstimuotoisiin juttuihin, sillä aiempi tutkimus, johon tämäkin tutkimusasetelma pitkälti pohjaa, käsittelee lähinnä tekstimuotoisia journalistisia esityksiä. Hakutuloksissa oli mukana paljon myös sellaisia juttuja, joissa tekstiä ei ollut nimeksikään, vaan suurin rooli oli videomateriaalilla. Huomioon ottamissani jutuissa saattoi olla mukana myös video, mutta se ei ollut pääroolissa.

Kun löysin nämä ehdot täyttäviä vuonna 2022 kirjoitettuja toisilajisia eläimiä koskevia uutisia ja featurejuttuja, aloin tekemään hakuja niitä kirjoittaneiden toimittajien nimillä. Kysyin sähköpostitse haastateltaviksi niitä toimittajia, jotka olivat kirjoittaneet useampia eläinaiheisia juttuja vuonna 2022. Lopulta haastateltaviksi valikoituneiden toimittajien kirjoittamien eläinaiheisten juttujen määrä vaihteli paljon, sillä osa heistä oli kirjoittanut muutamia eläinaiheisia juttuja kuluneena vuonna, kun taas osa oli tehnyt niitä parikymmentäkin.

Haastateltavien kriteereihin kuului, että he ovat kirjoittavia toimittajia ja työskentelevät kyseisessä maakuntalehdessä sekä haastatteluhetkellä että haastatteluun pyydettyinä. Työsuhteen laadulla ei ole merkitystä tässä tutkimuksessa, ja haastateltavien työsuhteiden laatu vaihteli. En nähnyt mielekkääksi haastatella tähän tutkimukseen vain sellaisia toimittajia, jotka ovat jotenkin erikoistuneet eläin- tai luontoaiheisiin, sillä eläinaiheista kirjoittavat maakuntalehdissä usein kaikenlaiset toimittajat. Myöskään aiemmassa tutkimuksessa, johon tämän pro gradu -tutkielman kysymyksenasettelu pitkälti perustuu, ei ole tutkittu vain sellaisia eläinaiheisia juttuja, joiden kirjoittajat olisivat aiheeseen nimenomaan perehtyneet, vaan niissä on tarkasteltu aivan tavallisia uutisia. CAMS-tutkijat linjaavatkin usein, että jokaisen toimittajan olisi hyvä kyetä ottamaan huomioon myös ihmislajin ulkopuolisia näkökantoja (esim. Freeman ym. 2011).

Vain kaksi haastateltavaa oli erikoistunut eläin- tai luontoaiheisiin. Hekin tosin työskentelivät näiden aiheiden lisäksi myös päivänpäällisen uutistyylin parissa vähintään osan työajastaan. Suurin osa haastatelluista työskenteli uutistoimituksessa, mutta heidän mielenkiinnon kohteensa, jotka ohjasivat juttuvalintoja ja heille päätyviä juttuja, vaihtelivat aina taloudesta ja tieteestä eläinaiheisiin ja henkilökuviin. Osa toimittajista työskenteli maakuntalehtien aluetoimituksissa, ja eräs haastateltavista työskenteli pääosin uutisdeskissä. Joissain maakuntalehdissä on erilaisia toimitustiimejä, ja kaksi haastateltavaa työskenteli tietyille juttutyypeille tai -aiheille varatuissa tiimeissä pääosan työajastaan. Nämä tiimit käsittävät laajan kattauksen aiheita.

Ennen haastattelua en kertonut haastateltaville tutkimuksen kysymyksenasettelusta kovinkaan paljon, sillä en halunnut, että esimerkiksi huomion kiinnittäminen

toislajisen eläimen näkökulmaan estäisi heitä suostumasta haastatteluun tai muodostaisi heille ennako-oletuksia. Tarkka tietämys tutkimusongelmastani olisi todennäköisesti myös vaikuttanut siihen, mitä näkökohtia he toivat esiin haastatteluissa. Kerroin sähköpostiviestinvaihdossa ainoastaan, että tarkastelen tutkielmassani maakuntalehtien eläinaiheisia juttuja toimittajien näkökulmasta: sitä, millaisia käsityksiä toimittajilla on eläinuutisoinnista ja mitkä käytännöt sitä ohjaavat.

Huomion arvoista on, että vaikka kaikki haastateltavat eivät kokeneet mitään erityistä kiinnostusta nimenomaan eläinaiheiseen uutisointiin, kaikilla heistä oli työn ulkopuolelta jotain kokemusta tai asiantuntemusta eläimistä, kuten koulutus, harrastukset, aiempi työ, perhetausta tai lemmikin omistaminen. Tämä työn ulkopuolinen kiinnostus eläimiin saattoi ohjata sitä, että juuri nämä toimittajat suostuivat haastateltaviksi.

Haastateltavien saaminen oli hankalaa, sillä monet haastatteluun pyydetty toimittajat kokivat aiheen etäiseksi ja uskoivat, että vaikka he olivat kirjoittaneet paljon eläinaiheista, ei heillä olisi haastatteluun mitään annettavaa. Tämän takia haastatteluun osallistuneiden taustamuuttajat eivät jakaudu tasaisesti. Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että keskimäärin naiset mieltävät miehiä useammin toislajiset tunteviksi yksilöiksi (Kupsala 2019). Muiden sukupuolien osalta tietoa tästä ei ole. Tämän takia pyrin etukäteen siihen, että haastateltavien sukupuolijakauma olisi mahdollisimman tasainen. Tämä ei lopulta toteutunut, sillä enemmistö haastateltavista oli naisia. Myös ikäjakauma oli epätasainen, sillä nuoria ja uransa alkupuolella olevia toimittajia oli vähemmän kuin pitkään alalla työskennelleitä. 35–44-vuotiaita ei ollut lainkaan, ei myöskään toimittajana 6–19 vuotta työskennelleitä. Seuraavissa taulukoissa kuvaan näitä taustamuuttujia selkeämmin yksilöimättä tietoja kuitenkin tiettyyn haastateltavaan.

TAULUKKO 1 Haastateltavien sukupuolet

Sukupuoli	Määrä
Nainen	6
Mies	2
Muu	0

TAULUKKO 2 Haastateltavien iät

Ikä	Määrä
Alle 35	2
35–44	0
45–54	3
55–64	2
65 ja yli	1

TAULUKKO 3 Haastateltavien työurien kestot

Työuran kesto	Määrä
5 vuotta tai alle	2
6–19 vuotta	0
20–30 vuotta	2
yli 30 vuotta	4

Haastattelutilannetta varten valitsin jokaiselta haastateltavalta 3–4 juttua haastattelun virikemateriaaliksi. Koska haastattelussa käsiteltiin pitkälti toimittajien omia kokemuksia ja mielipiteitä, oli perusteltua valikoida virikejutut jokaisen toimittajan itsensä kirjoittamista jutuista sen sijaan, että virikemateriaali olisi ollut kaikille haastateltaville sama. Näiden virikejuttujen tarkoituksena oli antaa konkretiaa ja tarttumapintaa haastattelun aikana, siis auttaa haastateltavaa vastaamaan haastattelukysymyksiin ja osallistumaan keskusteluun tasavertaisemmin. Joihinkin kysymyksiin haastateltavan ei välttämättä olisi ollut mahdollista vastata ollenkaan ilman virikejuttuja. Haastattelun tueksi valikoitujen juttujen määrä riippui niiden laajuudesta.

Haastateltavien kirjoittamista jutuista valikoin jutut haastatteluun niin, että aivan ensimmäiseksi luin kaikki heidän vuoden 2022 aikana kirjoittamansa eläinaiheiset jutut. Näistä valitsin virikemateriaalit sillä perusteella, että haastateltavien avuksi tulisi mahdollisimman erilaisia ja monipuolisia juttuja, siis juttuja mahdollisimman monenlaisista toislajisista eläimistä ja mahdollisimman erilaisilla näkökulmilla. Jotkut haastateltavat olivat tosin seuranneet vuoden 2022 aikana pääosin samoja tapauksia tai eläinlajeja, jolloin kyseisenlaiset jutut painoutuivat myös virikemateriaalissa. Jotkut haastateltavista kirjoittivat lähinnä luonnonvaraisista eläimistä, jotkut lemmikeistä, osa taas kaikenlaisista eläimistä. Jos haastateltava oli kirjoittanut toislajisista eläimistä sekä feature- että uutisjuttuja, molempia valikoitiin haastattelun virikemateriaaliksi. Vaikka haastatteluun otettiin virikkeeksi vain yhden vuoden aikana kirjoitettuja juttuja, jotkut toimittajat viittasivat haastattelun aikana tuota vanhempisiin juttuihin ja juttuprosesseihin.

Virikemateriaaliksi päätyneet jutut oli julkaistu moninaisten aihepiirien alla, joita olivat muun muassa eläimet, eläinsuojelu, ympäristö, erä, luonto, yritykset ja talous. Jutut niin ikään käsittelivät toislajisia eläimiä laidasta laitaan, muun muassa koiria ja kissoja, sikoja ja kaloja, lintuja ja karhuja. Osassa toislajiset eläimet olivat selkeästi fokuksessa. Joissain jutuissa ihminen saattoi olla pääroolissa, mutta juttu silti koski selkeästi myös muita eläimiä ja heidän elämiään. Siten ”eläinaiheisten juttujen” sisään mahtui hyvin monenlaisia aiheita ja tekstejä. Näitä virikemateriaalina käytettyjä juttuja ei ole liitteenä tässä tutkimusraportissa, koska raportissa ei myöskään julkaista haastateltavien nimiä.

Haastattelut ajoittuivat joulukuun 2022 puoleenväliin ja tammikuun 2023 alkupuoliskolle. Haastattelut toteutettiin Zoom-sovelluksessa. Jokainen haastattelu tallennettiin Zoomin omalla nauhoituksella sekä erikseen nauhurilla siltä varalta, että Zoomin nauhoitus epäonnistuisi. Näitä nauhoituksia säilytetään määräajan salasanoin suojatulla tietokoneella sekä ulkoisella kovalevyllä, jota puolestaan säilytetään lukitussa ympäristössä.

Teemahaastattelun onnistumisen varmistamiseksi on hyvä tehdä ainakin yksi testihaastattelu (Hirsjärvi & Hurme 2008, 72). Tässä tutkimuksessa ensimmäinen haastattelu toimi testihaastatteluna. Sen jälkeen kysymyksenasettelua muutettiin hieman muutaman kysymyksen osalta selkeämmäksi ja joitain haastattelurungon kysymyksiä karsittiin kokonaan pois. Tuota testihaastattelua käytetään tässä tutkielmassa kuitenkin aineistona siinä missä muitakin haastatteluja.

Haastattelut kestivät keskimäärin tunnin ajan. Niiden kesto vaihteli 42 minuutista yhteen tuntiin ja 17 minuuttiin. Useille haastateltaville ”eläimen näkökulma” oli käsitteenä ja ajatuksena vieras, ja siitä puhuminen vaikutti olevan osalle hyvin vaikeaa. Osaa haastateltavista piti johdatella aiheeseen pitkällisesti, ja joitain kysymyksiä täytyi toistaa useampaan kertaan, että haastateltava lopulta vastasi käsiteltävään kysymykseen.

Haastatteluiden toteuttamisen jälkeen kaikki haastattelut litteroitiin tarkasti tammikuun alussa. Litterointi on oikeastaan jo analyysiprosessin ensimmäinen vaihe (Hirsjärvi & Hurme 2008, 135–143; Eskola & Vastamäki 2015), ja kerron siitä hieman enemmän seuraavassa alaluvussa.

4.3 Analyysimenetelmänä teemoitteleva analyysi

Analysoin keräämäni aineiston laadullisen sisällönanalyysin keinoin, tarkemmin teemoittelun avulla. Teemoitteleva analyysi tukee valittua aineistonhankintamenetelmää, sillä teemahaastattelussa määritellyt teemat voivat muodostaa osan myös analyysin teemoista tai niissä voi olla analyysissa löydettyjen teemojen piirteitä. Tämän edellytyksenä on, että analyysi tehdään ainakin jossain määrin deduktiivisesti eli teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti, sillä jos teemoihin vaikuttaa merkittävästi aiempi tutkimus tai haastattelurungon teemat, ei voida puhua aineistolähtöisestä analyysistä.

Tässä tutkimuksessa sovellan enemmän teoriaohjaavaa kuin teorialähtöistä lähestymistapaa, sillä vaikka aiempi tutkimus ja haastattelun teemat vaikuttavat analyysituloksiin ja näkyvät niissä, olen avoin kaikille aineistosta löytämilleni teemoille, myös sellaisille, joihin ei haastattelurungossa tai teoreettisessa kehyksessä ole viitteitä.

Analyysini ei siis pohjautu suoraan teoriaan. Teoriaohjaava analyysikin etenee yleensä aineiston ehdoilla, vaikka monet käsitteet tuodaan jo valmiina aiemmasta tutkimuksesta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133). Soveltamaani analyysitapaa voi kuvata ennen muuta abduktiiviseksi, sillä yhdistän analyysissa uuden aineiston tarjoamaa tietoa aiemman tutkimuksen luomaan viitekehukseen (mts. 110).

Teemoitteleva analyysi tai teemoittelu on laadullisen sisällönanalyysin laji. Siinä analyysin aikana tarkastellaan niitä piirteitä eli teemoja, jotka tutkija löytää useammasta haastattelusta, siis halki aineiston. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 173.) Ennen varsinaista teemoittelua aineisto koodataan, minkä jälkeen koodattuja analyysiyksiköitä aletaan ryhmitellä teemoiksi ja alateemoiksi. Analyysia tehdessäni sovelsin hyvin yleispätevää kuvausta sisällönanalyysin toteuttamisesta. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 104) esittävät Jyväskylän yliopiston filosofian laitoksen tutkija Timo Laineen koostaman rungon laadullisen sisällönanalyysin etenemisestä. Laineen mallia soveltaen laadullisessa sisällönanalyysissa (ks. mt.):

1. Päätetään, mikä aineistossa kiinnostaa (etsitään siis vastauksia tutkimuskysymyksiin).
2. Käydään läpi tutkimuksen aineisto, erotetaan ja merkitään (koodataan) ne asiat, jotka sisältyvät kiinnostuksen piiriin. Tällöin kaikki muu jätetään tarkastelun ulkopuolelle.
3. Kerätään merkityt asiat yhteen, erilleen muusta aineistosta.
4. Teemoitellaan koodit.
5. Kirjoitetaan yhteenveto.

Vaikka laadullisen sisällönanalyysiprosessin toteutukseen on useita tapoja, olennaista on, että koko analyysiprosessi on tiedon tulkintaa. Siten eri tutkijat nostaisivat aineistosta esiin luultavasti eri teemoja. Myös se, onko analyysi toteutettu teorialähtöisesti, teoriaohjaavasti vai aineistolähtöisesti vaikuttaa lopullisiin tuloksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2008; Eskola & Vastamäki 2015; Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Alla avaan vielä tarkemmin vaihe vaiheelta sitä, miten toteutin teemoittelevan analyysin tässä tutkimuksessa.

Kuten edellä on todettu, analyysin ensimmäinen vaihe on litterointi, sillä jo sen aikana tutkija käy aineistoa läpi huolella ja muodostaa yleiskuvaa keräämästään aineistosta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 135–143; Eskola & Vastamäki 2015). Litteroinnin aikana tein muistiinpanoja keskeisistä havainnoistani. Litteroin koko aineiston melko sanatarkasti. Vaikka litterointiin voi poimia vain tutkijan olennaiseksi mieltämät asiat (esim. Tuomi & Sarajärvi 2018; Eskola & Vastamäki 2015), en kokenut pystyväni vielä litterointivaiheessa rajaamaan tiukasti, mikä aineistossa on merkittävää ja mikä ei. Valitsin mieluummin melko sanatarkan litterointitavan, ettei aineistosta jäisi jotain oleellista pois. Jätin aineistoa litteroidessani kuitenkin kirjoittamatta epäoleelliset toistot ja äännähdykset selkeyttääkseni tekstiä itselleni analyysin myöhemmissä vaiheissa.

Litteroinnin jälkeen aineisto on käytävä huolella läpi, minkä jälkeen alkaa vaihe, jonka monet mieltävät ”itse analyysiksi” (Tuomi & Sarajärvi 2018). Luin aineiston kahden kertaan läpi litteroinnin jälkeen ja tein lisää muistiinpanoja tutkimuskysymysteni kannalta mielenkiintoisista havainnoista.

Tämän jälkeen koodasin 64-sivuisesta aineistosta tutkimuskysymysteni kannalta oleelliset kohdat. Analyysiyksikkönä käytin yhtä ”ajatuskokonaisuutta”, joka saattoi koostua yhden tai useamman virkkeen sitaatista. Tein koodauksen kahdessa vaiheessa. Ensin esikoodasin aineiston hyvin tarkasti lukien samalla edelleen huolellisesti aineistoa ja värikoodaten kunkin oleellisen ajatuskokonaisuuden sen esikoodin värillä, johon katsoin sen kuuluvan. Tästä muodostui hyvin yksityiskohtaisia koodeja, kuten ”aikapaine”, ”tottumus” ja ”ihmisen näkökulma keskiössä”. Koska ensimmäisellä koodauskierroksella määritin koodit niin tarkasti, esikoodeja oli epäolennaisten karsinnan jälkeen 90.

Kun koko relevantti aineisto oli koodattu ensimmäiseen kertaan, siirsin esikoodit erilliseen tiedostoon ja aloin ryhmitellä niitä laajempien ja kuvailevempien koodien alle. Tässä vaiheessa myös osa esikoodeista yhdistyi vielä keskenään. Varsinaisia koodeja muodostin lopulta 23. Tällaisia koodeja olivat esimerkiksi ”resurssihaasteet”, ”työhön liittyvä toiminta ja valmiudet” sekä ”toislajisten näkökulman häivyttäminen”. Laineen mallin mukaan tässä vaiheessa olin saanut tehtyä analyysin vaiheet kaksi ja kolme.

Kun olin muodostanut varsinaiset koodit, ryhdyin ryhmittelemään koodeja edelleen teemoiksi. Yhdistelin koodeista erilaisia mahdollisia pää- ja alateemoja. Yksi koodi saattoi kuulua useamman teeman alle, jos se todella kuvasti useamman teeman sisältöjä. Toisaalta esikoodausvaiheessa myös yksi analyysiyksikkö saattoi ilmentää useampaa koodia, jolloin sama ajatuskokonaisuus saattoi sijoittua useamman koodin alle. Tämä ei ollut kuitenkaan yleistä.

Teemoja yhdistelemällä, jaottelemalla ja niiden hierarkiasuhteita pohtimalla löysin aineistosta ensin kahdeksan pääteemaa. Edelleen teemoja läpikäymällä ja suhteuttamalla niitä tutkimuskysymyksiini nämä kahdeksan teemaa kiteytyivät viiteen lopulliseen teemaan. Näiden pääteemojen alla ei ollut alateemoja. Laineen mallin mukaan olin saanut tässä vaiheessa valmiiksi analyysin neljännen vaiheen. Taulukko 4 havainnollistaa lyhyesti teemojen muodostumista.

TAULUKKO 4 Aineistoesimerkki teemoittelusta

Haastateltava	Ajatuskokonaisuus	Esikoodi	Koodi	Teema
H2	"Siinä vaan mietitään, että miten saisin nopeasti kirjoitettua sen 3500 merkkiä ja kuva."	Aikapaine	Resurssihaasteet	Toimituksen sisäiset käytännöt ja ihanteet
H5	"Ei kai sitä estä varsinaisesti mikään muu kuin vanhoihin kaavoihin kangistuminen."	Tottumus	Työhön liittyvä toiminta ja valmiudet	Toimittajan yksilölliset käsitykset, toiminta ja tausta
H8	"Noissa oli kyllä pelkät ihmiset, puhuivat ja kertoivat miten asiat ovat."	Ihmisen näkökulma keskiössä	Toislajisten näkökulmien häivytytys	Toisarvoinen eläin

Teemoittelun jälkeen analyysistä oli jäljellä vaihe viisi, tulosten yhteenvedon kirjoittaminen. Teemat nimeän ja esittelen tarkemmin seuraavassa luvussa. Tulosten käytännön merkityksiä ja yhtymäkohtia aiempaan tutkimukseen pohdin luvussa 6 Johtopäätökset.

5 TULOKSET

Tässä tutkielmassa tavoitteenani oli selvittää maakuntalehtien toimittajien eläinuutisointi- ja eläinkäsityksiä sekä eläinuutisointiin liittyviä käytäntöjä ja ihanteita ja näiden vaikutusta toislajisista eläimistä kirjoitettuihin juttuihin. Tulosluvussa esittelen teemoittelun avulla aineistosta koostamani teemat, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiini. Tutkimuskysymyksiäni ovat:

- 1) Miten toimittajat pohtivat toislajisia eläimiä uutistyössä ja tuovat esiin näiden näkökulmia eläinaiheisissa jutuissa?**
- 2) Millaisissa käytännöissä ja ihanteissa eläinaiheiset jutut muotoutuvat?**

Löysin aineistosta viisi näiden tutkimuskysymysten kannalta keskeistä teemaa: Toisarvoinen eläin, Arvokas eläin, Toimituksen sisäiset käytännöt ja ihanteet, Toimituksen ulkopuoliset toimijat ja käytännöt sekä Toimittajan yksilölliset käsitykset, toiminta ja tausta. Erityisen paljon uutta tietoa tarjoavat kaksi viimeksi mainittua. Esittelen teemat ja niiden suhteen tutkimuskysymyksiini tämän luvun alaluvuissa tutkimuskysymys kerrallaan. Alla oleva taulukko (Taulukko 5) havainnollistaa niin ikään teemoja ja niiden sisältöä.

TAULUKKO 5 Teemat

TUTKIMUSKYSYMYKSET	TEEMAT	KOODIT
Miten toimittajat pohtivat toislajisia eläimiä uutistyyössä ja tuovat esiin näiden näkökulmia eläinaiheisissa jutuissa?	Toisarvoinen eläin	Spesistinen pohdinta
		Toislajisten näkökulmien häivytyt
	Arvokas eläin	Toislajiset huomioiva pohdinta
		Keinot toislajisten näkökulmien esittämiseen
Millaisissa käytännöissä ja ihanteissa eläinaiheiset jutut muotoutuvat?	Toimituksen sisäiset käytännöt ja ihanteet	Toimituskohtaiset käytännöt
		Yleiset journalistiset käytännöt ja ihanteet
		Maakuntalehtien realiteetit ja toimintatavat
	Toimituksen ulkopuoliset toimijat ja käytännöt	Tiedonhankinnan haasteet
		Muut ulkopuolelta tulevat vaikutteet
		Tarve varovaisuuteen
	Toimittajan yksilölliset käsitykset, toiminta ja tausta	Tausta ja työn ulkopuoliset käsitykset
		Työhön liittyvä toiminta ja valmiudet
		Käsitykset journalismin tehtävistä

5.1 Miten toimittajat pohtivat toislajisia eläimiä uutistyyössä ja tuovat esiin näiden näkökulmia eläinaiheisissa jutuissa?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni vastaavat teemat yksi ja kaksi: Toisarvoinen eläin ja Arvokas eläin. Nämä teemat eivät kuitenkaan painottuneet aineistossa yhtä paljon eivätkä siten ole tasavertaisia. Toisarvoinen eläin -teemaa esiintyi huomattavasti laajemmin halki aineiston. Vaikka myös toislajisia arvokkaiksi toimijoiksi nostavaa pohdintaa ilmeni hieman, antavat nämä kaksi ensimmäistä teemaa osiittaa siitä, että maakuntalehtien toimittajat pitävät työssään toislajisia eläimiä ja heidän näkökulmiaan useimmiten toissijaisina. Toislajisten eläinten näkökulma ja sen pohtiminen on usein kurioositeetti ja poikkeus, kun taas spesistinen toislajisten pohdinta ja esittäminen on yleistä. Kuitenkin myös keinoja toislajisten näkökulman esittämiseen

journalismissa kerrottiin ja ideoitiin. Suosituimpia keinoja siihen olivat asiantuntijalähteet ja tutkimustieto, eläinyksilön esiin nostaminen ja toislajisten hyvinvoinnin ja sen mahdollisten ongelmien ruodinta.

5.1.1 Toisarvoinen eläin

Toisarvoisen eläimen teema esiintyi aineistossa hyvin usein. Jokainen haastateltava toi esiin joitain tähän teemaan liittyviä seikkoja, joskin jotkut haastateltavat puhuivat toislajisista eläimistä toisarvoisina objekteina jatkuvasti ja selvästi, kun taas toiset toivat esiin tähän teemaan liittyviä asioita satunnaisemmin ja kierrellen. Toisarvoisen eläimen teema näkyi erityisesti spesistisenä pohdintana ja toislajisten eläinten näkökulman häivyttämisenä. Teema havainnollistaa sitä, kuinka suurin osa haastatelluista maakuntalehtien toimittajista kyseenalaisti toislajisten eläinten näkökulmien esittämisen mahdollisuudet, paikoin jopa tärkeyden ja tarkoituksenmukaisuuden. Näin toislajisilla eläimillä nähdään olevan enemmän välineellistä kuin itseisarvoa.

Spesistinen pohdinta leimasi niin ajatusta siitä, miksi toislajisista eläimistä on tärkeää kertoa yleisölle, kuin juttujen näkökulmittamista, sen pohdintaa ja perustelua. Spesistinen pohdinta näkyi ensinnäkin lajin korostamisessa. Haastateltavien mukaan laji ja ihmisen lajille määräämä käyttötarkoitus vaikuttavat siihen, miten he pohtivat mitään toislajista eläintä juttuprosessin aikana ja missä määrin tuovat esiin toislajisten näkökulmaa jutuissaan. He olivat yhtä mieltä siitä, että ”lemmikkieläinten” näkökulmasta jutun kirjoittaminen on suhteellisen helppoa, sillä nämä ovat tiiviissä vuoro vaikutuksessa ihmisen kanssa. Tässä ”tuotantoeläimet” asetettiin ”lemmikkien” vastinpariksi. Monet toimittajista tosin mielsivät, että juuri niiden lajien kohdalla, joista he itse eniten kirjoittivat, oli erityisen haasteellista tuoda toislajisten näkökulmia esiin. Ensimmäisen esimerkin haastateltava kirjoitti pääosin luonnonvaraisia eläimiä koskevia juttuja, toisen esimerkin toimittaja kirjoitti puolestaan juttuja hyvinkin erilaisista toislajisista.

H5: Ehkä sitä (toislajisen näkökulmaa) tulis mietittyä enemmän tuotantoeläinten tai lemmikkien jutuissa. Mutta luonnonvaraisten eläinten kohalla... missähän minä oisin miettinyt sitä eläinten näkökulmasta. Ehkä jonku susijutun kohalla oon miettinyt sitä silleen.

H6: Joo varmasti ylipäänsä kiinnostavuuteen, mistä ylipäänsä uutisoidaan, niin voi olla että ihmisiä lähempänä olevat lajit ovat kiinnostavampia kuin esim. kalat. Varmaan tämän katvealue on, että vaikkapa kalat jää syrjempään. - - Vaikka näennäisesti näyttää munkin jutuissa, että karhu on vaikka yhtä tärkeä kuin hevonen, kuin koira kuin pieneläin ja näin, mutta nää on toki kaikki aika hellyttäviä eläimiä kumminkin. Että varmasti jää jotkut ei-hellyttävät tai ei-tärkeät eläimet, jää kyllä katveeseen.

Keskeisimmin spesistinen pohdinta ilmeni kuitenkin ihmiskeskeisyytenä. Haastatteluista kävi ilmi, että toislaisiset eläimet ja heidän näkökulmansa ovat jo juttuprosessissa toissijaisia ihmiseen verrattuna. Kun eläinaiheisia juttuja lähdetään pohtimaan, perustellaan niiden merkitys sillä, että toislaisiset eläimet ovat tärkeitä *ihmisille*. Tästä syntyy eläinaiheiden kiinnostavuus, joka on haastateltavien mukaan tärkeä syy siihen, miksi niistä kirjoitetaan paljon. Koska jutun kiinnostavuus ja läheisyys lukijalle on ensiarvoisen tärkeää, toimittajat pohtivat näkökulmia miettiessään ennen muuta ihmisen ja toislaisisen eläimen suhdetta ja sitä, mitä toislaisiset kussakin tapauksessa havainnollistavat – mistä muusta heidän olotilansa, käytöksensä tai heihin kohdistetut oletukset kertovat kuin heistä itsestään. Eläinaiheiden potentiaali lukukertojen kerääjänä on laajalti tunnustettu ja usein sitä halutaan korostaa, jolloin jutuista tulee yhä viihteellisempiä, kevyempiä.

H1: Se (eläinaiheiden rooli) on onneks aika hyvä. Että oon aina saanut tehdä noita juttuja, kun siinä on sellanen automaattinen hyvä puoli että ne kiinnostaa lukijoita, eläinaiheet ja luontoaiheet yleensäki. - - Että kyllä se katotaan kylmästi sen lukijamäärän mukaan myöskin, ja se sopii mulle tietysti.

Toimittajat mielsivät kyllä erilaisten näkökulmien esittämisen tärkeäksi, mutta he yhdistivät sen lähinnä erilaisten ja eri mieltä olevien *ihmisten* näkökulmien esittämiseen. Huomion arvoista on, että ainoastaan yksi haastateltava nosti esiin ajatuksen toislaisisten eläinten näkökulman esittämisestä ennen kuin itse otin sen puheeksi haastattelun puolivälissä. Siispä ajatus toislaisisen eläimen näkökulmasta oli useimmille toimittajista ajatuksena vieras. Useimmat haastateltavista olivatkin pohtineet työssään sekä toislaisisten näkökulmia että omia eläinkäsityksiään ainoastaan pinnallisesti. Toimittajien mukaan myös maakuntalehtien toimituksissa toislaisisten eläinten näkökulman pohtiminen on parhaimmillaankin satunnaista. Vaikka valmius keskustella aiheesta kieli halusta pohtia myös toislaisisten asemaa journalismissa, osalle toimittajista toislaisisten eläinten näkökulmasta tai näiden kognitiivisista kyvyistä keskusteleminen oli vaikeaa, koska ajatusta ”eläimen näkökulmasta” oli hankala ymmärtää. Se näkyi paikoin myös vastaamisen välttelyinä.

H3: Jos puhutaan eläinten näkökulmasta, niin eikö sekin oo tavallaan sitä eläimen näkökulman esiin tuomista, ettei vaan sitä virkamiestä haastatella pelkästään, vaan myös sitä, kuka omistaa ne elukat tai kellä on ne elukat. Ehkä sekin tuo sitä eläimen näkökulmaa siihen juttuun.

H2: No kun me ei olla mikään varsinainen eläinaiheinen aikakauslehti, me olemme yleisanomalehti, niin ei meillä tähän mitään linjaa ole. Niitä (eläinaiheisia juttuja) tehdään tarpeen ja tilanteen mukaan.

H8: Aika sellanen paskarooli niillä on, en mä hirveesti mieti muuta ku että saa jonku hellyyttävän stoorin tai selviytymistarinan, minkä sen omistaja tai muu ihminen siitä kertoo.

Spesistisen pohdinnan lisäksi tämä teema näkyi toislajisten näkökulman häivyttämisenä. Juuri haastateltavien, siis ihmisten, näkökulman jatkuva painottaminen häivyttää toislajisten näkökulmaa niin lopullisissa jutuissa kuin juttuprosessin aikana toimittajien pohtiessa relevantteja näkökulmia.

H7: Ja totta kai ihmisten pitää myös päästä näkemään ne (eläimet eläinpuistoissa), että jos ne olis jossakin hehtaariaitauksessa, niin eiväthän ihmiset niitä näkisi. Varmaan ne olis sen verran ei-kesyjä, että ne karhut vetäytyis omiin nurkkiinsa mahdollisimman kauaksi ihmisistä.

Usein toislajisten näkökulman häivyttäminen näkyy heidän näkökulmansa unohtamisena, kun toimittaja jättää selvittämättä, miksi toislajinen toimii niin kuin toimii, tai unohtaa kysyä ja kyseenalaistaa, millaista ihan aidosti on toislajisen hyvinvointi, mitä vaikutuksia ihmisen toiminnalla on muille eläimille. Tämä käy usein vahingossa, huomaamatta. Toisaalta se seikka, etteivät toislajiset eläimet osaa puhua kielellämme, johtaa siihen, että toimittajat käyttävät ihmistä, usein omistajaa, suoraan toislajisen eläimen äänenä.

H1: Aika hankalaahan se on (toislajisen näkökulma), koska ei niitä voi haastatella. Se ois eri asia, jos pystyis haastattelemaan ja sais vastauksia. Vaan ku niitä vastauksia ei saa, vaikka kysyis. Niin sen pitää... ne (jutut) on sen takia kuitenkin vähän niinku ihmisen näkökulmasta sitten tehty.

H2: No tässä kalankasvatusjutussa sitten kun myöhemmin näin tämän MOT:n ohjelman lohenkasvatuksesta Norjassa, niistä jäi aika paha olo. Jäin miettimään, että oisin voinut siellä (paikkakunta) kysyä, että miten nämä lohet voi siellä kasvatusaltaissa.

Siinä missä erilaisia ihmisiä otetaan huomioon melkein jutussa kuin jutussa, toislajisten eläinten näkökulman esittäminen riippuu siitä, onko se "oleellista" tai "mahdollista" tietyn jutun puitteissa. Toimittajat eivät ajatelleet sen olevan oleellista välttämättä, automaattisesti. Juttuprosessin ihmiskeskeisen lähtöajatuksen vuoksi jotkut kyseenalaistivat sen, että toislajisen eläimen näkökulma itsessään riittäisi jutun kantavaksi teemaksi. Tämä korostaa yhä enemmän toislajisten välineellistä arvoa itseisarvon sijaan. Heidän näkökulmiensa esittäminen ei ole välttämättä tärkeää, vaan ajankohtaiset ja päivänpäälliset aiheet ovat usein eläinaiheissakin nimenomaan ihmistä koskevia. Tätä havainnollistavat molemmat alla olevat esimerkit. Ensimmäisessä niistä puhutaan turkistarhauutisoinnista, jälkimmäisessä lihatuotantoa käsittelevästä jutusta.

T: Kun se on niin tärkeä instituutio sille alueelle, niin tuleeko sitä vähemmän kirjoitettua semmosia ehkä jollain tapaa kriittisesti suhtautuvia...

H3: Niin niissä on aina sitä uutiskärki, joka aina sitten sillä kertaa käsitellään. Että jos vaikka joku ministeri vierailee, niin tehdään juttu siitä, että mitä pointteja tapaamisessa nousee esiin, ja käsitellään sitä senhetkistä asiaa neutraalisti.

H4: Jos miettii sitä lähiruokajuttua, niin siinä se lähiruoka on se juttu. Et siinä ei voi lähteä hirveesti kirjoittamaan... tai se eläin on siinä kuitenkin myös... on se myös eläin mutta on se myös ruokaa. Ja siinä esitellään maatila ja heidän elinkeinotoimintaa. Että kyllä se näkökulma ohjaa tietenkin, että ei siinä nyt niitten lehmien sielunelämää niin (nauraa) suu-
restä käsitelty - -.

Toisaalta jotkut haastateltavista mielsivät toislajisten näkökulman olevan ikään kuin itsestään aiheen sisässä, jolloin sitä ei tarvitse tuoda erikseen esiin jutussa tai sen kummemmin pohtia. Monet kyseenalaistivat sen, sopiiko toislajisten eläinten näkökulma tai heidän havainnointi laisinkaan "kunnon" uutiseen. Ne rinnastettiin tiedon sijaan mielipiteiksi, niiden esittäminen miellettiin jollain tapaa kantaa ottavaksi teoksi. Tämä mahdollistaa sellaisten tilanteiden syntyvän, joissa toimittaja kyllä havainnoi toislajisia eläimiä, mutta ei jaa havaintojaan jutuissansa.

H4: Tai tietysti kyllähän sitä vois kirjoittaa jotain kommenttia tai kolumnia, jossa vois sitä pohtia enemmän (toislajisten näkökulmaa), mutta ei se niinku. Ehkä se on ennemminkin just niiden aiheiden ja näkökulmien ja sen keitä haastatellaan ja sen tutkitun tiedon kautta, mistä se tulee.

5.1.2 Arvokas eläin

Arvokas eläin -teema esiintyi aineistossa huomattavasti harvemmin ja vähemmän kuin Toisarvoinen eläin -teema. Ainoastaan yksi haastateltava toi toislajisten eläinten näkökulman esiin haastattelussa ennen kuin ehdin itse nostaa teeman esille. Tätä yhtä toimittajaa lukuun ottamatta muut haastateltavat toivat tämän teeman sisältöjä esiin satunnaisesti tai harvakseltaan, vaikka myös muut saattoivat puhua laajemmin jostain tietyistä teeman aspektista. On hyvä huomata, että kaikki toimittajat esittivät ainakin jossain määrin toislajisia toissijaistavia näkemyksiä, mutta kaikki toimittajat eivät esittäneet toislajisia arvokkaina pitäviä ajatuksia muuta kuin yksittäisissä lausunnoissa. Arvokas eläin -teema näkyi aineistossa toislajisia huomioivana pohdintana ja toislajisten näkökulmien esittämiskeinojen hahmotteluna.

Toislajisia huomioiva pohdinta perustui näkemykseen, jonka mukaan toislajiset eläimet ovat älykkäitä ja taitavia olentoja. Tätä ajatusta eivät kuitenkaan jakaneet

kaikki toimittajat. Jotkut toimittajat kieltäytyivät toislajisten kognitiivisten kykyjen pohomisesta kiertelemällä tai toteamalla, ettei heillä ole asiantuntemusta sen analysointiin. Kuitenkin suurin osa toimittajista uskoi toislajisten olevan älykkäitä, tuntevia ja hyvin taitavia toimijoita, joilta ihminen voisi ottaa oppia. Silti toimittajaroolissa toislajisten sielunelämää tulee pohdittua yleensä harvemmin, mikä vaikuttaa siihen, että toislajisten näkökulma painottuu useimpien toimittajien jutuissa vain satunnaisesti.

H1: En minä tiedä niistä paljon mitään, mutta uskon että niissä on enemmän älykkyyttä ja viisautta kuin luullaan. Just tein jutun eläinten älykkyydestä, missä se tuli ihan hyvin ilmi. - - Sitten varmasti eläimillä on myös tunteita ja ainaki se mikä on ihan selvä asia, ne on paljon taitavampia ja ketterämpiä kuin ihmiset. Ihan siis 100-0.

H4: Mutta kyllä mä eläimiä lähtökohtaisesti ajattelen tuntevina ja ajattelevina. Tietysti en tarkota loogista päättelykykyä, vaan eläimen niinku... toimijana, jolla on tunteet.

H8: Tiedän että ne on ihan fiksuja ja niistä on hirveesti iloa. Mutta en mä sit varsinkaan työroolissa ihan hirveesti mieli, mitä kaikkee ne ymmärtää tai osaa. En kauheesti mieli.

Toislajiset huomioivaan pohdintaan liittyi joillain toimittajilla myös halu auttaa tai edistää toislajisten eläinten oloja ja hyvää elämää sekä luonnon monimuotoisuutta ja luonnonsuojelua. Näistä maininneet toimittajat toivoivat, etteivät omat jutut ainaakaan huonontaisi toislajisten asemaa tai luonnon tilaa. Tosin tässäkin lajilla oli väliä.

H1: Kyllä esimerkiksi suojeltavat lajit on sellasia, että kyllä sitä toimittajana on väkisinkin niitten puolella. Että yleensä on luonnon puolella, sen tuhoamista ja hajottamista vastaan.

H6: Niin sen lisäksi vielä onnistumisen tunnetta tuo, että olen saanut jollakin tavalla puolustaa eläinsuojelullisia asioita. Eläimen hyvinvointia jollaki lailla jossakin asiassa tuoda esiin.

Arvokas eläin -teema näkyi myös pohdintana siitä, millä keinoin toislajisten näkökulmaa voi tuoda esiin journalismissa. Sen ideointi vaikutti olevan helpompaa nuoremille toimittajille. Tässä on huomioitava, että toislajisten näkökulmien esittämiskeinoja journalistisissa jutuissa kysyttiin haastatteluissa erikseen. Näitä keinoja ideoivat myös he, jotka eivät muuten tuoneet juurikaan puheessaan esiin toislajisia arvokkaita yksilöinä. Keinoja pohtiessaan toimittajat toivat esiin sekä sellaisia tapoja, joita he olivat jo käyttäneet, että sellaisia, joita heidän mielestään voisi journalistisissa jutuissa soveltaa.

Eniten haastatteluissa nousi esiin asiantuntijalähteiden ja tutkimuksen käyttö toislajisten näkökulman havainnollistamisessa. Muutenkin ihmislähteet olivat suosittu keino esittää toislajisten näkökulmaa, joskin joissain ehdotuksissa asiantuntijan riippumattomuudelle suhteessa kyseessä olevaan toislajiseen annettiin vähemmän

arvoa kuin toisissa. Toislajisten havainnoinnin mahdollisuutta ja siitä omien tulkintojen vetämistä pidettiin journalistisesti kestävämpänä. Tosin jotkut nostivat myös sen päteväksi keinoksi, kunhan havainnoitsija käyttäisi harkintaa ja dokumentoisi havaintonsa kuvin tai videoin ja sitten konsulttoisi tulkintojen tekemiseksi asiantuntijatahoa.

H6: - - senkin vois esim. kirjoittaa silleen et "eläin kävelee eestaas". Sillai, että siinä pysytään täysin siinä, mitä on havainnoitu. Niin tollasessa voi luottaa omaan havainnointiinsa. Mutta mulle tuli ihan ekana mieleen, että mä dokumentoisin, mulla olis koko ajan videokamera, ja mä sen dokumentin avulla kysyisin eläinlääkäriltä.

H7: Kyllä silläkin kertaa (yrityksen oma) eläintenhoitaja oli siinä mukana. Talvipakkaspäivässä seisottiin siellä tuntiki ja katottiin, että mitä ne touhuu ja mitä seuraavaksi aikoo tehdä.

Toisaalta toimittajat olivat esittäneet toislajisten näkökulmaa moneen otteeseen myös eläinyksilön esiin nostamisen kautta, ja sitä pidettiin kiinnostavuuden kannalta yhtenä hedelmällisimpänä ratkaisuna journalismissa. Niin ikään luonnonsuojelullisten teemojen nähtiin olevan tehokkaita toislajisten näkökulman painottamisessa, sillä luonnonsuojelun tärkeys tunnustetaan jo melko laajalti.

H4: No tietysti sitten eläinyksilöt on semmonen juttu. - - Se on semmonen koukku, jolla ihminen saadaan kiinnostumaan siitä jutusta. Jos se alkais semmosella, että miten kissa lajina oppii tai tämmösellä, niin se saattais jäädä ehkä helpommin lukematta.

H5: Susilauma tarvitsee eläkkeen tuhat neliökilometriä. Pakostakin mahtuu siihen lammaslaidunta tai jonkun piha, ja sun on pakko ylittää tie jossain vaiheessa. Semmosia alueita ei Suomessa yksinkertaisesti enää ole, niinku metsää, missä susi vois elää kenenkään näkemättä. Vähän tämän tyylistä rautalangasta vääntämistä tutkimustiedon pohjalta.

Toislajisten eläinten *oikeuksien* esittäminen oli sellainen keino, jonka monet mainitsivat periaatteessa mahdolliseksi, mutta jota ei juuri ollut käytetty. Toislajisten oikeudet ovat Suomessa vielä kiistanalainen aihe. Kuitenkin heidän *hyvinvointinsa* ja sille aiheutuneen uhan mahdollisten seurausten esittäminen oli haastateltavista tärkeä toislajisten näkökulmien esittämisen journalistinen keino.

5.2 Millaisissa käytännöissä ja ihanteissa eläinaiheiset jutut muotoutuvat?

Toiseen tutkimuskysymykseeni vastasivat teemat kolme, neljä ja viisi: Toimituksen sisäiset käytännöt ja ihanteet, Toimituksen ulkopuoliset toimijat ja käytännöt sekä Toimittajan yksilölliset käsitykset, toiminta ja tausta. Kaikista eniten uutta tietoa tarjoavat teemat neljä ja viisi: toimituksen ulkopuolisilla toimijoilla ja heidän käytännöillään sekä toimittajan yksilöllisillä käsityksillä, toiminnalla ja taustalla on toimituksen käytäntöjen lisäksi merkittävä rooli maakuntalehtien eläinaiheisten juttujen muotoutumisessa. Vaikka nämä kaikki kolme teemaa vaikuttavat eläinaiheisten juttujen muotoutumiseen yhdessä, kaikista keskeisin rooli nimenomaan eläinuutisoinnissa on toimittajien yksilöllisillä käsityksillä ja taustoilla. Tämän hetken yhteiskunnallisen antroposentrisen konsensuksen aikana se määrää sen, kuinka tärkeinä toimijoina ja relevantteina näkökulmina maakuntalehtien toimittajat pitävät toislaisia eläimiä ja millaisia kysymyksiä ja pointteja he siten huomaavat nostaa jutuissaan esiin.

5.2.1 Toimituksen sisäiset käytännöt ja ihanteet

Eläinaiheisten juttujen muotoutumiseen ja työstöön vaikuttavat ilman muuta toimituksen sisäiset käytännöt ja journalistiset ihanteet. Ne vaikuttavat maakuntalehtien toimittajien välittömään työympäristöön ja ovat ohjenuorina jutun kuin jutun kohdalla. Toislaisia eläimiä käsittelevien juttujen tekoon vaikuttavat niin toimituskohtaiset käytännöt, yleiset journalistiset käytännöt ja ihanteet kuin maakuntalehtien realiteetit ja toimintatavat.

Toimituskohtaiset käytännöt pitävät tässä sisällään sekä linjauksia toimituksen tavasta käsitellä ihmisiä ja muita eläimiä että toimituksessa vallitsevia, erityisesti yhteistyötä koskevia toimintatapoja. Haastateltavat toivat esiin, ettei maakuntalehtien toimituksissa linjata mitään spesifiä eläinaiheisiin liittyen. Niissä ei myöskään laajalti sovelleta mitään sen kummempia käytäntöjä toislaajisten näkökulmien esittämiseksi. Ne ovat juttuja muiden joukossa.

Sen sijaan toimitusten yleinen linja esimerkiksi lukijan palvelemisesta ohjaa työtä myös eläinaiheiden kohdalla merkittävästi. Näitä yleisiä linjauksia ohjaavat paljolti kaupallisuus, tottumus ja pitkät perinteet, ja ne osaltaan estävät toislaajisten eläinten näkökulmien syvällistä esittämistä ja pohdintaa. Toisaalta erään maakuntalehden toimittaja totesi, ettei hänen mielestään hänen työnantajansa ole ainakaan nimellisesti myöskään vaikkapa eläintaloutta harjoittavien puolella, mikä taas mahdollistaa myös toislaajisten näkökulman esittämien ainakin toisinaan.

H5: Ehkä Animalian lehdessä ajatellaan ihan toisella tavalla nämä jutut. Mutta maakuntalehden vakiintuneet ajattelumallit on varmasti sellanen juttu, että se tehdään lukijalähtöisesti ja se eläimen ottaminen näkökulmaan siinä jutussa kuulostaa jo lähtökohtaisesti vähän oudolta. Varsinkin luonnonvaraisen eläimen.

H6: Niin tässä tullaan siihen ongelmaan et esim. Maaseudun tulevaisuus -lehti, eihän heidän mielestään... heidän eläinkäsitys toimituksessa on yksinkertaisesti täysin eri kun... Hehän varmaan vastaavat, et he tekevät eläinten hyvinvoinnista juttua, he ottavat sen huomioon, kun taas mun mielestä se ei todellakaan oo niin. Vaan että siellä on se tuottajan ääni, ja eläinten hyvinvointi tarkoittaa tuottajan mielestä hyvinvointia. Tässä on toimituksellisia eroja julkaisusta riippuen.

Toimitusten sisäiset yhteistyön rakenteet olivat haastateltavien mukaan keskeisiä seikkoja siinä, kuinka paljon he toislajisten näkökulmaa käytännön työssä ymmärtävät tai huomaavat pohtia. Yhteistyö työkavereiden, niin toimittajakollegoiden, esihenkilöiden kuin kuvaajien kanssa edistää näkökulmien moninaisuutta ja siten myös toislajisten näkökulmien esittämistä, mutta toisaalta koronan myötä lisääntyneiden etätöiden takia ajatusten pallottelu yhdessä työkavereiden kanssa on vähentynyt.

H2: Nyt törmätään sellaiseen ongelmaan, jota olen surrut aika pitkään. Vallankin näin korona-aikana, kun kaikki on etätöissä. Niin se työkavereitten kanssa vuorovaikutus jää tosi vähiin, suorastaan olemattomiin. Aikaisemmin kun oltiin näköyhteydessä kollegoiden kanssa, niin voitiin ääneen ajatella, että nyt olen tekemässä tämmöstä juttua, niin joku heti heitti ajatuksen tai uuden näkökulman siihen, jonka otin vastaan. Nyt tämä on mennyt vähän yksipuiseksi, kun pakerretaan yksinään näitä juttuja, et se kyllä köyhdyttää näkökulmia.

H4: Ja tietysti ihan ylipäätäänkin yhdessä ideointi ja keskustelu ja tämmönen kollegoiden kanssa, juttuaiheiden pallottelu edistää aiheessa kun aiheessa semmosta laadukasta. Ja mielellään tietysti sekin et sitä tulis myös siinä juttuprosessin aikana et sais palautetta ja kommentteja, niin sitä vois olla enemmänki. Se varmasti edistäis. Tai jos jollakulla muulla toimituksessa on se asiantuntemus siihen tiettyyn eläinlajiin.

Niin ikään yleiset journalistiset käytännöt vaikuttavat merkittävästi eläinaiheista kirjoittamiseen. Tällaisia ovat ainakin lähdekäytännöt, uutiskriteerit sekä journalistiset ihanteet. Mitä tulee lähdekäytäntöihin, asiantuntijavetoinen journalismi vaikuttaa valtavasti toislajisia eläimiä käsittelevään uutisointiin. Tutkittu tieto on hyvin usein inspiraationa, ja asiantuntijalähteiden tiedotteista saadaan paljon juttuaiheita. Tällöin vähemmän tutkittu aihe saattaa jäädä myös vähemmälle uutisoinnille. Toisaalta tutkijien lähteiden käyttö on todella runsasta niiden kätevyysvuoksi. Ne tahot, jotka ottavat toimituksiin aktiivisimmin yhteyttä, ovat myös useammin lähteinä. Samojen lähteiden tiheä käyttö voi osaltaan yksipuolistaa toislajisista esitettyä kuvaa.

H3: Eiköhän se oo (toislajisten näkökulman esittäminen ja eläinuutisointi) kuitenkin niitten asiantuntijoitten kautta. Että ne kertoo ne tietonsa, mitä faktoista tiedetään.

H7: Sanoisin niin, et nää ihmiset, mukaan lukien myöskin maakunnan riistapiirin ihmiset, tavallaan näitä ihmisiä on helppo lähestyä ja ehkä he tavallaan myös luottaa muhun, että mä en ihan mitä tahansa siihen juttuun laita.

H8: Niin tavallaan sieltä tulee aina se samanlainen tarina, miten ne haluaa että siitä kisahommasta kirjoitetaan - - . Mut joo, se on aika aktiivinen meidän suuntaan.

Uutiskriteereistä esimerkiksi tasapuolisuus, uutuus ja poikkeavuus ohjaavat eläinaiheisten juttujen tekoa. Toislajisten kannalta merkittävimmät kriteerit ovat aiheiston perusteella kiinnostavuus ja läheisyys lukijalle sekä ajankohtaisuus. Erityisen selkeästi toislajisia eläimiä koskeviin juttuihin vaikuttaa nimenomaan vuodenaikojen kierto. Maakuntalehtien toimituksissa tietyt eläinaiheiset jutut toistuvat rutiininomaisesti joka syksy, talvi, kevät ja kesä.

Kuten edellisen tutkimuskysymyksen alla kirjoitin, eläinaiheissa kiinnostavuus ja läheisyys nimenomaan suhteessa lukijaan ylläpitää myös spesististä lähestymistapaa toislajisiin eläimiin. Huomion arvoista on se, että vaikka haastateltavat korostivat tasapuolisuuden kriteereitä, tulkitsivat lähes kaikki toimittajat tasapuolisuuden vaahteen koskevan lähinnä ihmisiä. Vaikka tässä tasapuolisuusvaateessa ihminen joskus saattaakin olla toislajisen puolella, tasapuolisuutena nähdään lähinnä eri mieltä olevien ihmisten mielipiteiden kuvailu tai vaihtoehtoisesti sekä "tavan ihmisen" että asiantuntijan näkökulmien kertominen. Alla olevista ensimmäisessä lainauksessa puhutaan "maatilakeissin" yhdistämisestä tutkimustietoon ja jälkimmäisessä eläinsuojelua korostavan ja kritiikin kohteena olevan tahon kantojen tasapainottamisesta.

H2: Tarvitaan se fakta, joka tulee tilastoista, ja sitten tarvitaan se keissi. Että molemmat yhdessä. Että kyllä tämä on sama kuin muussakin uutisoinnissa. Ensin on se uutinen tai ilmiö, ja sitten etsitään siihen sopiva tapaus.

H6: - - sitten soitettiin toimitusjohtajalle, joka sanoi mitä sanoi, häntä nyt on paljon vähemmän tässä jutussa, sillä hän ei paljoa sanonut. Tässä nyt on journalistisena perusteena esim. se että häntä on kuultu paljon aikasemmin, hän on paljon kommentoinut, eikä halunnut kommentoida enempää, sekin on tullut esiin. - - Mutta on tosi tärkeä aina, vaikka kirjoitetaanki eläinaiheista, jotka menee tunteisiin, niin kyllä koen journalistina tärkeeksi sen, että on molemminpuolisuutta. Ei se aina silti tarkoita, että ne on 50-50 merkkimääränä jutussa, puoleksi, vaan painotuksia voi olla. Ja se tekee sen jutun luonteen.

Journalistisista ihanteista erityisesti objektiivisuuden ja puolueettomuuden ihanteet vaikuttavat toislajisia käsittelevien juttujen kohdalla. Mitä tulee toislajisten näkökulmien esittämiseen ja huomioimiseen, toimittajat kokivat sen objektiivisuuden kannalta haasteelliseksi. Siten heidän mielestään toislajisten näkökulmat ja toislajisen

eläimen havainnointi ei välttämättä sellaisenaan sovi "kunnon" uutiseen, vaan ennemminkin sitä voisi käsitellä kommentissa taikka kolumnissa. Sen esittämistä pidettiin paikoin kantaa ottavana. Puolueettomuuden ihanne nähtiin ennen muuta puolueettomuudeksi ihmisten välillä.

H5: Se (toislajisen näkökulma) voi olla haasteellinen varsinkin jos se ottaa kantaa vaikkapa metsänkäsitelyyn tai maatalouden toimenpiteisiin tai vaikkapa kalastukseen. Kyllä se voi olla haasteellinen. Varmasti siitä joku hermostuu semmosestakin näkökulmasta. Sitten jos on semmonen objektiivisena pidetty uutisteksti ja sitten miten tämä näkökulma vastaanotetaan - - Uutisessa on paha ottaa kantaa yhtään mihinkään, että siinä vaan kerrotaan vaikka tutkimuksesta.

Sen sijaan kriittisyyden ihannetta ja sen erityistä tarvetta eläinaiheissa eivät kaikki tuoneet esiin. Eniten kriittisyyden ihannetta ja vaadetta toi esiin toimittaja, joka myös nosti toislajisten näkökulmaa esiin haastattelussa. Eläinaiheiden kohdalla kriittisyyden vaade vaikutti paikoin jopa unohtuneen. Väliin koko vaadetta myös kyseenalaistettiin niin kuin seuraavassa esimerkissä.

H3: Onko syytä sitten erikseen tehdä juttua että mitä he tekee väärin tai onko niissä asioissa jotain parannettavaa. Että pitäähän siinä olla sit jokin syy, miks ruvetaan tekemään sellaista juttua. Eikö? Vai pitääkö kaikkea epäillä? Automaattisesti?

Lopulta eläinaiheisten juttujen työstöön ja siten lopullisiin juttuihin vaikuttavat merkittävästi myös maakuntalehtien toiminta ja realiteetit. Keskeisimpiä näistä ovat alueellisuus, resurssihaasteet ja lukijalähtöisyys. Maakuntalehtien alueellinen toiminta vaikuttaa erityisesti siihen, keitä toimittajat jutuissaan kuulevat. Lähteet ovat usein alueella merkittäviä toimijoita, ja kun haastateltavat tulevat läheltä, ovat myös toimittajien suhteet heihin usein melko tiiviitä. Tämä voi vaikuttaa siihen, missä valossa toimittaja lopulta haluaa esittää haastateltavat ja kuinka kriittinen hän voi tai haluaa heitä kohtaan olla. Osa toimittajista oli huolissaan mielipahan aiheutumisesta haastateltaville ja alueellisille toimijoille.

H7: Ja sitten on tämä näkökulma että haluanko mä pahoittaa eläinpuiston ihmisten mieliä. Ei mulla nyt siinäkään oo mitään tarvetta pahoittaa heidän mieliään.

Toki maakuntalehtien juttuaiheet tulevat omilta alueilta, ja haastateltavien mukaan maakunnissa harjoitettu eläintalous, muut yritykset ja toisaalta yleiset harrastukset vaikuttavat niin ikään siihen, mitä näkökulmia pidetään oleellisimpina, sillä alueella yleinen harrastus- ja yritystoiminta näkyy myös lukijakunnassa. Silloin ajatus alueen instituutioiden taloudellisesta pärjäämisestä on myös toimituksissa enemmän tapetilla. Toisaalta myös valtakunnallisia eläinaiheita on mahdollista käsitellä, kunhan ne jalkautetaan maakuntaan, mutta se ei käy aina haasteitta.

H4: No tietysti sitten kun on maakuntalehti ja tää ei oo mikään ihan valtava paikkakunta, niin kyllähän se sitten vaikuttaa kun tehdään paikallisista aiheista. Et jos johonkin aiheeseen ei löydy keissii täältä, niin se todennäköisesti jää tekemättä.

H3: Mutta täällä (kaupungin nimi) sai hyvinä vuosina 30 miljoonaa euroo verotuloja näiltä meidän turkistarhoilta. Ja täällähän tietysti suurin osa ihmisistä suhtautuu myönteisesti turkistarhaukseen.

Maakuntalehtien pienentyneet taloudelliset resurssit näkyvät toimittajien arjessa vähentyneinä työtunteina, kun toimittajia on vähemmän ja yhden täytyisi saada enemmän aikaan. Tämä näkyy myös eläinaiheissa, erityisesti siinä, kuinka paljon toimittajilla todella on aikaa pohtia relevantteja näkökulmia. Vaikka aikataulupaine on kova, on taloudellisten resurssien vähyys saanut jotkut maakuntalehdet tehostamaan toimitusten organisaatorakennetta tavalla, joka mahdollistaa ainakin osan aikaa omiin vahvuuksiin keskittymisen. Se edistää myös eläinaiheiden monipuolisuutta. Toisaalta joissain toimituksissa on nimenomaan resurssipulan takia lähinnä yleistoimittajia, mikä näkyy myös eläinaiheissa ja niiden kirjoittajien asiantuntemuksessa.

H5: Mikä estää (toislajisten näkökulman esittämistä): lähtökohtaisesti kiire ja työvoiman vähyys. Niinku varmasti tiedät printtimediaoitten tämänhetkisen taloustilanteen ja levikki-tilanteet, niin kaikkihan on samassa tilanteessa, että sanomalehtien levikki laskee ja digistä ei saada vielä kaivettua esiin vastaavaa tuottoa, mikä tarkoittaa sitä että kaikkien medioitten talous on ahtaalla. Ja resurssit vähäisiä. Se näkyy joko siinä että mä joudun tekee vuorotöitä, tai sitten siinä että joudun paikkaamaan sairastunutta kollegaa toisaalla tai kokonaan toiselta osastolta tekemään lukijan mielipidesivun. Resurssit on vähissä, mikä näkyy siinä, että vaikka on organisaatio joka mahdollistaa, niin sitten on käytännön seikkoja, jotka estää oman alueen erikoistumista, ja tietysti väen vähyys näkyy myös kiireenä.

H8: Tämmönen jatkuva resurssi- ja aikapula, että tehään tosi nopeella aikataululla juttuja, että ei ehi perehtyä siihen aiheeseen kunnolla. - - Ja asiantuntemuspuoli eläinten näkökulmaan, ei meillä sellasta oo.

Reaktion edellä mainittuihin ongelmiin maakuntalehdissä korostuu ennen muuta lukijalähtöisyys. Lukijalähtöisyyttä haastateltavat perustelivat lukijan edulla sekä lehden myyntitavoitteilla. Kysyttäessä onnistuneista eläinaiheisista jutuista monet toimittajat pohtivat, paljonko mikäkin juttu sai lukukertoja. Analytiikan journalistista tekemistä ohjaavan vaikutuksen osa toimittajista koki huolenaiheeksi, osa ei. Lukijalähtöisyys vaikuttaa eläinaiheisiin juttuihin korostetusti kahta reittiä: yleisöltä saadaan toislajisiin liittyen reilusti juttuvinkkejä ja toislajisista kirjoitettuihin juttuihin ja niiden näkökulmittamiseen vaikuttavat lukijoiden oletetut mielipiteet. Erityisesti jälkimmäinen voi näkyä myös toislajisten näkökulman vähäisenä esittämisenä.

H6: (Ilmansuunta)suomalainen sanomalehti, niin on ehkä kuitenkin tietynlainen paine lukijakunnalta siihen että mä en halua leimautua epäuskottavaksi sillä, että mä tuon oman agendani esiin, mikä ois esimerkiks jossakin turkistarhauksessa.

H1: Minuun ollaan aika paljon yhteydessä, sellaset lukijatkin jotka ei tunne minua ennestään, tietävät että minä teen näistä, niin laittavat sähköpostia tai soittavat.

H2: Kun olen jäävi itse mittaamaan laatua, katson onko se luettu juttu. Sitten kun katson lukuaikaa, katson että onko se ollut 10 sekunnin tutustuminen vai ehkä 2 minuutin luku-aika. - - Näistä merkeistähän sitä yleensä tarkastelee omaa tekemistään.

5.2.2 Toimituksen ulkopuoliset toimijat ja käytännöt

Kiinnostava löydös on, että eläinaiheisiin juttuihin vaikuttavat myös toimituksen ulkopuoliset käytännöt ja toimijat. Toimittajien kertoman mukaan ne ennemminkin asettavat tietynlaiset rajat toislajisten eläinten ja heidän näkökulmiensa huomioimiselle kuin mahdollistavat sitä. Tämä teema ilmenee erityisesti lukijoilta ja alueen yrityksiltä tulevana vaikutteina, tiedonhankinnan haasteina ja näiden kaikkien aiheuttamana varovaisuuden tarpeena.

Jo edellisissä teemoissa on kerrottu lukijoiden luonnollisesti vaikuttavan myös eläinaiheisiin juttuihin ja niiden tekoon muun muassa lukijalähtöisyyden ja uutiskriteerien kautta. Alueelle tyypillisten elinkeinojen ja harrastusten sekä lukijoiden mielipiteiden vaikutus voidaan mieltää myös toimituksen ulkopuolelta tulevaksi vaikutukseksi. Alueen tärkeät yritykset ja harrastajat vaikuttavat usein eläinaiheisten juttujen sisältöön ja näkökulmiin. Lisäksi eläinaiheiseen uutisointiin vaikuttaa alueen ihmisten ja laajemminkin yhteiskunnassa vallitseva ”yleinen mielipide”, joka on vielä hyvin ihmiskeskeinen.

Osa haastateltavista on kohdannut eläinaiheista kirjoittaessaan myös suoria vaikutusyrityksiä, mutta niiden määrä ei heidän mukaansa poikkea muista aiheista. Vaikutusyritykset liittyvät usein jollain tapaa siihen, että ihmisten oma (usein taloudellinen) etu ei kohtaa muiden eläinten edun kanssa. Vaikutusyritysten määrä korostuu ihmisten kannalta kiusallisten teemojen kohdalla ja kytkeytyy siten kiinteästi jollain tapaa toislajisista hyötyviin tahoihin.

H5: Tämä ku oli valmis niin kalastajat tuli langat punasena, että helvetiäkö sinä tämmöstä kirjoitat, että sinun ois pitänyt kirjoittaa kalastajien hädästä. Minä sanoin, että niin se on siellä jutussa, mutta kun se ei ollut se uutinen. Mutta se ei auttanu, ja yks teki jopa kante-lun JSN:ään, että (median nimi) vääristelee tätä asiaa, kun puhuu (eläinlajin) tilanteesta

kun pitäis puhua kalastajien hädästä. Heidän mielestään tasapuolittaminen ja eri näkökulmien huomioon ottaminen oli päin persettä. Eihän JSN ottanu tätä edes käsittelyyn.

H6: Ja tietenki mulle on (henkilön nimi) huutanu puhelimessa ja kieltäytyny antamasta haastatteluja, koska me ollaan pahin, joka haluaa vaan yrityksen konkurssiin ja alas ja näin. No joo, semmosta just älä tästä kirjota, täytyykö tästä kirjottaa. Nää on tämmösiä, mitä eläinpuolella tulee.

Toimittajat kertovat nykyaikana myös somekeskustelun vaikuttavan siihen, miten haastateltavista kirjoitetaan: mielellään niin, etteivät he saisi osakseen ryöpytystä vaikkapa Facebookissa. Toisaalta sosiaalisen median kanavissa käyty keskustelu inspiroi juttuaiheita ja vaikuttaa ja haastateltavien toimintaan.

H8: Mun mielestä ihmiset on tullu aika varovaisiks. Siinä (jutun aihe) esimerkiks ne viranomaiset halus tosi tarkkaan lukee sen. En muista muuttiko ne siitä hirveesti, mutta mun mielestä toi somemaailma ja nettikeskustelut vaikuttaa näissäkin aiheissa, koska ihmiset on niin kovia kommentoimaan kovasanasesti ihan mitä vaan mitä kirjoitetaan, niin onhan eläinaiheetki semmonen, mikä herättää keskustelua kaiken maailman Facebookissa tai meidän keskustelupalstoilla. Mun mielestä se on vaikuttanu siihen, mitä me voidaan kirjoittaa tai mitä ihmiset sanoo (toimittajalle).

Hyvä on myös huomioida, että yleisen mielipiteen kautta lainsäädäntöön liittyvät seikat asettavat käytännön esteitä journisteille, jotka haluaisivat nostaa enemmän esiin toislajisten asiaa jutuissaan.

H6: Sitten se, että eläin on omaisuus. Ihan lainsäädännöllinen fakta suojelee ihmistä. Ja just et voi vaatia pääsyä vaikka maatilalle tai turkistarhalle. Se että sun eläin ei oo onnellinen, se ei oo eläinsuojelurikos.

Tiedonhankinnan haasteet liittyvätkin eläinaiheissa laajasti toimituksen ulkopuoliseen maailmaan. Koska eläinaiheinen uutisointi on usein melko tutkimus- ja asiantuntijavetoista, aiheuttaa myös tiedon puute haasteita toimittajille. Tämä näkyy hyvin selkeästi maakuntalehdissä, sillä nimenomaan alueen oman yliopiston tutkimuskavalkadi ja sen puutteet rajaavat juttuaiheita.

Toislajisia käsittelevien juttujen kohdalla kaikista eniten tiedonhankintaa vaikeuttaa kuitenkin epärehellisyys. Koska eläinaiheet aiheuttavat runsaasti keskustelua ja nostattavat tunteita, panttaavat monet tahot tietoa. Monen eläintaloutta harjoittavan yrityksen tiloihin ei voi päästä tuosta noin vain, eikä välttämättä haastateltavien saantikaan ole läpihuutojuttu. Asiantuntijatkin ovat niukkasanaisia tietoa jakaessaan, ellei jokin tietty raportti tai projekti ole aivan valmis. Myös suoraa epärehellisyyttä on, joskin kaikista selkein epärehellisyyden muoto on maakuntalehtien toimittajien mukaan asioiden värittäminen niin, että ne tukevat haastatellun tai hänen edustamansa

organisaation julkisuuskuvaa. Joka tapauksessa erityisesti ihmislajin kannalta kiusallisissa uutisissa, vaikkapa toislajisten hyvinvoinnin puutteita käsittelevissä jutuissa, luotettavia haastateltavia on maakunnissa vaikea löytää.

H4: No se on haastavaa, kun pitäis jotenki tietää, että minne on menossa, niin eläinaiheissa se jotenki korostuu, että pitäis pystyä varmistamaan, jos esim. haastattelee jotain kasvattajia, niin vähä selvittää, että onko se hyvä kasvattaja siihen. Yhen jutun oon joskus aikasemmin tehny silleen, että haastattelin semmosta kasvattajaa, joka sitten myöhemmin, mitenhän se nyt oli... sai jonku kennelliiton sanktion tai jotain että siinä oli ongelmia siinä kenneltoiminnassa, mitkä ei juttuprosessin aikana tullu esille. Ja se on sitten semmonen mikä harmittaa, että tuo semmosta esille.

H6: Siinä tavallaan tulee niin vahvasti se, että kukaanhan ei halua mediassa näyttäytyä siltä, että ei ottaisi sataprosenttisen tosissaan eläinten hyvinvointia tai oikeuksia. Eli kaikki yrittää sumuttaa kyllä sillä, että meille on eläinten hyvinvointi ensisijaisen tärkeää. Sehän on kaikki, mitä joka ikinen, turkistarhaajaki sanoo. Että eläinten hyvinvointihan on meillä number one juttu.

H1: Ja ehkä nisäkkäistä on hankala saada, täällä ei oikein ole sen alan ihmisiä ollenkaan. Ja nisäkkäät on aina ollut sellanen vaikea ryhmä, jos puhutaan villieläimistä, että niistä ei oikein oo sellasta tutkimustietoa eikä oo sitten... niitä ku ei oikein nähä. Ne on hyvin piilottelevia otuksia. Ja sitten kasvimaailma on niin laaja. Et enempi linnuista ja hyönteisistä on sellasta tarkkaa tietoa.

Joidenkin näiden toimituksen ulkopuolisten vaikuttimien takia maakuntalehden toimittajilla on toisinaan tarve olla varovainen, kun he kirjoittavat eläinaiheista. Varovaisuuteen vaikuttavat toki myös journalistiset ihanteet, kuten objektiivisuus. Osa toimittajista kertoi olevansa varovainen näissä aiheissa hyvien suhteiden ylläpitämiseksi. Oman uskottavuuden ja luotettavuuden varjelu on myös haastateltavien mukaan yksi syy, jonka vuoksi he saattavat varoa toislajisten näkökulmien esiin tuomista kovin näkyvästi. Jos toislajisten näkökulmaa tuo liialti ilmi journalistisissa jutuissa, sen pelätään vaikuttavan niin yleisön kuin työnantajan näkökulmaan omasta ammattitaidosta ja luotettavuudesta. Niin kuin edellä kuvasin, eläinaiheisissa jutuissa vastaanotto voi olla myös hyvin ristiriitainen sitä koskevien mielipiteiden polarisoitumisen ja toisaalta yhteiskunnassa vallitsevan ihmiskeskeisen ajatusmaailman takia. Tässä näkyy spesismi: joistain lajeista, kuten susista tai karhuista, kirjoitetut jutut keräävät ristiriitaisemman vastaanoton kuin vaikkapa koirista tai perhosista kirjoitetut. Jotkut haastateltavat kertoivat välttelevänsä kovin ristiriitaista vastaanottoa esimerkiksi lukija- tai tilaajamäärien vähenemisen pelossa. Ristiriitaisen vastaanoton välttely pitää yllä perinteistä tapaa tehdä ihmiskeskeisiä juttuja ja jättää toislajisten olot ja oikeudet useammin rivien väleihin, vaikka niistä kirjoittamisella nähdään toisaalta olevan myös potentiaalia.

H7: Tässä tullaan siihen, että miksi en ole kirjoittanut juttua tuosta näkökulmasta. Hyvä kysymys voisi olla, että onko siinä jonkinlainen halu pitää yllä hyviä yhteyksiä (alueellinen taho) kanssa. Se voi olla. Toisaalta jos mä kirjoittaisin jutun, jossa mä motkottaisin että tolasessa kalseassa betonipunkkerissako ne (toislajiset) nyt joutuu olemaan, niin sitten taas tullaan siihen, että tää on osa lajiensuojelua.

H5: - - lukijat vierastaa sitä (toislajisten näkökulmaa). Että ne jutut saa hyvin ristiriitaisen vastaanoton. Kun kuitenkin tarkoitus on lehteä myydä, jos sen raadollisesti sanoo, niin hirveästi ei verta kannata kaivaa nenästään. Mutta me ymmärretään myös se, että näille eläinoikeusjutuille olisi kysyntää. Varsinkin nuoremmissa lukijoissa ois semmosia, jotka lukis varmaankin täysin toisella tavalla näkökulmitettuja juttuja.

H6: Mä en halua leimautua epäuskottavaksi sillä, että mä tuon oman agendani esiin, mikä ois esimerkiksi jossakin turkistarhauksessa - - . Mun mielestä se vie aina uskottavuutta, jos toimittajalta nousee agenda. Tulee semmonen että voiko se enää uskottavasti uutisoida mistään asioista, jos se näin selkeästi on tiettyä kantaa. Jos mä menisin turkistilalle tekee juttu, niin se tulis kyllä selväksi se mun näkökulma siinä.

Kuten esimerkeistä näkyy, toislajisten edun ajaminen journalistisin keinoin tai joskus jopa epäkohtien esiin tuonti mielletään yhä mielipidekysymykseksi ja toimittajan ”oman” agendan ajamiseksi, vaikka hänellä itsellään ei liittyisi intressejä toislajisten edun ajamiseen. Samaan aikaan esimerkiksi eläintalouden tai muuten ihmisten näkökulmaa käsittelevissä jutuissa ei nähdä olevan sen kummempaa agendaa, ne ovat vain asiointilan raporttoimista. Toimittajat eivät katsoneet toislajisten hyödyntämistä ihmisten tarkoituksiin aina kritisoitavaksi aiheeksi, vaan sen esiin nostaminen on toisinaan ”motkotusta”, siis poikkeavaa, joskus myös tarpeetonta. Maakuntalehtien toimittajat eivät mieltäneet sitä hyväksi yleispäteväksi journalistiseksi käytännöksi. Täten toimittajat voivat nähdä itsensä jääveiksi kirjoittamaan tietyistä toislajisia koskevista aiheista tai välttelevät hakeutumista esimerkiksi eläintuotantoa käsittelevien juttujen pariin, jos heillä itsellään on vahva mielipide toislajisten puolesta. Se voisi kuitenkin olla ensiarvoisen tärkeää eläinaiheisten juttujen näkökulmien monipuolisuudelle.

5.2.3 Toimittajan yksilölliset käsitykset, toiminta ja tausta

Viimeinen tema, Toimittajan yksilölliset käsitykset, toiminta ja tausta, on tämän tutkielman löydöksistä kenties merkittävin. Se vahvistaa aiemmin vain spekuloitua ajatusta siitä, että eläinaiheisissa jutuissa toimittajan oma arvomaailma, tausta ja näiden kautta kyky ottaa huomioon toislajisten eläinten näkökulmaa määrittää pitkälti toislajisten aitoa esilläoloa journalistisissa jutuissa. Tämän tutkielman aineiston

perusteella toimittajien omilla erikoistumisilla ja omilla eläineettisillä kannoilla on merkittävä rooli siinä, huomaavatko he ottaa toislajisten näkökulmaa juttuun vai eivät. Kun maakuntalehdillä ei ole asiasta linjauksia eikä ympäröivän yhteiskunnan antroposentrisestä maailmankuvasta juuri ole hyötyä toislajisten esiin nostamisessa, vastuu jää pitkälti yksittäisen toimittajan harteille. Keskeisimpiä eläinaiheita ohjaavia, yksittäiseen toimittajaan liittyviä tekijöitä ovat toimittajan tausta ja työn ulkopuoliset käsitukset, työhön liittyvä toiminta ja valmiudet sekä käsitys journalismin ja journalistien tehtävistä.

Vaikka toimittajan tausta vaikuttaa jonkin verran toki missä tahansa aiheessa, haastateltavien mukaan toimittajan oma tausta, esimerkiksi aiemmat työt ja opinnot, sekä kiinnostus ohjaavat korostetusti eläinaiheisiin tarttumista ja toisaalta myös niiden näkökulmittamista sekä lähteiden valintaa.

Toinen ja vielä merkittävämpi eläinaiheisten juttujen työstöön vaikuttava tekijä varsinaisen työn ulkopuolelta ovat toimittajan omat eläineettiset näkemykset. Ne ohjaavat erityisesti sitä, mitä toimittaja pitää relevanttina, mitä näkökulmia hän huomaa ottaa juttuunsa ja mitä kysymyksiä kysyä. Eläineettisillä näkemyksillä en tässä viittaa siihen, pitikö haastateltava toislajisista vai ei, vaan ennemminkin siihen, kuinka ongelmalliseksi hän vaikutti mieltävän vaikkapa toislajisten alisteisen roolin. Toisaalta tässäkin lajilla on väliä, sillä jotkut puhuivat lähinnä tiettyjen lajien merkityksellisyydestä itselleen. Omien eläineettisten kantojen ristiriitaisuus näkyi myös haastateluissa kielellisinä valintoina. Muutenkin toislajisten asiaa paljon esiin nostava toimittaja puhui toislajisista usein *heinä*, kun muuten toislajisista käytettiin pääosin sanaa *ne*. Jotkut kutsuivat toislajisia myös "elukoiksi", toisinaan myös sisällöllisesti ristiriitaisissa kohdissa. Omien eläineettisten näkökantojen vaikutuksesta työhön osa haastateltavista mainitsi suoraan, osa kierrellen ja kaarrellen.

H6: Ehkä tämmösenä eläinrakkaana ihmisenä on vähä aina semmonen tietty eläinsuojelullinen vibra tekemisessänsä. - - Mä veikkaan et tää on toimittajasta kiinni, että toimittaja, joka kirjottaa jutun, jos hän on eläinihminen, niin silloin yleensä se eläinten hyvinvointi näkyy. Kyllä silloin yleensä hoksaa kysyä että hei, miten tää eläin nyt voi tai mitä tää tarkoittaa eläinten hyvinvoinnille. Mut jos ei oo yhtään eläinihminen, niin sillontan se usein jää kysymättä se kysymys.

H3: Sitä mä monesti yritän että omistaja ei aina aseta sitä koiraa sillei päätä tiukasti käteen ja laita sitä näyttelyasentoon, vaan yritän rentouttaa sitä tilannetta silleen, että se elukka, se koira, sais siinä höpsöttää.

H8: En mä tiiä, mä oon niin koiraihminen ja mulle meiän koira on perheenjäsen, ja jotenki ainoastaan et kukaan ei kohtelis niitä huonosti tai et niistä pidettäs hyvää huolta.

H2: Mutta tietysti kun olen taustaltani maatalous-metsätieteellisen kasvatti, niin aina koitan miettiä, mikä se minun peruskauraosaamiseni oikein on.

Niin ikään toimittajan työhön liittyvä toiminta ja valmiudet ohjaavat eläinaiheisten juttujen muotoutumista maakuntalehdissä. Aiemmassa luvussa mainittu oman luotettavuuden ja uskottavuuden varjelu liittyy myös tähän. Kärjistyneimmissä tapauksissa se voi estää lähestymästä sellaisia juttuprojekteja, jotka herättävät tunteita toislaajisia kohtaan.

H6: Mulla on tämmöstä eläinsuojelullista näkökulmaa, niin ei ne mua varmaan tonne tarhoille tai mautiloille päästäs. Enkä oo ehkä silleen aktiivisesti hakeutunutkaan.

Koska toimittajan työssä juttuaiheiden ideointi korostuu, se vaikuttaa myös eläinaiheissa. Sitä kautta työssä näkyvät myös toimittajan omat kiinnostuksen kohteet. Oma ideointia sekä muuta toimittajan työtä näkökulmittamisineen kaikkineen leimaa kuitenkin myös tottumus ja ajan saatossa kehittyneet yksilölliset ajattelun rutiinit. Tämä korostaa entisestään toimittajan eettisten näkemysten osin piilossa olevaa vaikutusta eläinaiheisiin juttuihin.

H5: Sitten taas mikä mahdollistaa tai estää sen eläimen näkökulman ottamisen, niin ei kai sitä estä varsinaisesti mikään muu kuin vanhoihin kaavoihin kangistuminen. Että kyllähän esim. sitä eläinten silmin jutun tekemistä vois kokeilla heti huomenna. Kysehän on vain siitä että alkais ottaa sitä asiaa enemmän huomioon, alkais miettiä uudenlaisia näkökulmia ja tapoja tehdä se juttu. Se on lähinnä perinne, joka sen estää.

H1: Usein iloitsen kun nään lumikon tuossa pihalla. Valokuvaan myös luontoa, aika usein mulle tulee se, että saan siitä lumikosta vaikka kuvia, ja sithän minä teen siitä jutunkin. Jos itelle käy jotain, niin sitten saan siitä jutun. En minä sitä työnä ajattele kun sitä teen, ihan ilolla panen merkille.

Suurin osa haastateltavista myös linjasi, ettei heillä olisi toimittajina, erikoistumisalasta riippumatta, valmiuksia havainnoida suoraan toislaajisia. Osa hylkäsi sen vuoksi toislaajisten havainnoinnin käytön journalismissa kokonaan, osa keksi siihen mahdollisuuksia asiantuntijoiden kautta.

H8: Kyllä mä kokisin et mun pitäis jotenki tietää asiasta sit enakkoon jonkin verran enemmän, että mä pystysin mitään sanoo, et mitä se tarkoittaa siitä eläimen käyttäytymisestä, tai perustiedot. Mä en tiedä niistä niinku mitään.

Merkittävä havainto on, että toislaajisia eläimiä käsitteleviin juttuihin vaikuttaa todella paljon myös toimittajien käsitykset journalismin, ja siten journalistien, tehtävistä. Tämä korostuu eläinaiheiden kohdalla, koska yhteiskunnassa vallitsee hyvin antroposentrinen ja spesistinen ajatusmaailma (ks. luku 3.1). Eläinaiheita työstettäessä toislaajisten näkökulman kannalta ratkaisevana kysymyksenä on, näkeekö toimittaja journalismin roolin asiaintintilan ylläpitäjänä vai sen mahdollisena muuttajana.

Suurin osa haastatelluista maakuntalehtien toimittajista korosti enemmän näistä ensimmäistä: Toimittaja on lähinnä asiointilan ja erilaisten mielipiteiden raportoija, ei kommentoija tai tulkitsija, toisinaan ei edes varsinaisen juttuaiheen ulkopuolisten haavainnointien raportoija, ellei joku esihenkilö tätä erikseen pyydä. Sen sijaan tulkinta jää monesti ainoastaan lukijan tehtäväksi. Monet haastateltavat vetosivat siihen, että eläinaiheista uutisointia ja sen mahdollisuuksia tällä hetkellä ohjaa merkittävästi yleinen ihmiskeskeinen mielipide sekä ihmiskeskeinen lainsäädäntö. Osa toimittajista ajatteli, että sitä, mikä ei ole laitonta tai kovin laajalti paheksuttua, ei voi journalistisissa jutuissa kritisoida tai kyseenalaistaa ainakaan systemaattisesti: jos näin tekisi, aiheen käsittely olisi värjätynyt toimittajan mielipiteillä. Seuraavista esimerkeistä ensimmäisessä toimittaja puhuu siitä, mitä hän tekee, jos näkee tietyn alan eläintuotantolaitoksessa erilaisia olosuhteita toisilajisten kannalta. Toinen esimerkki havainnollistaa laillisuuteen vetoamista, ja siinä näkyy myös toimittajan raportoijan rooli.

H3: Joo eihän se jos ollaan tekemässä jotakin vaikka laajennusjuttua, niin eihän siihen aiheeseen kuulu sitten taas... Ja hyvinvointijuttuja on tehty. On kaikkia hankejuttuja ollu. Mä katon että ei oo mun asia sitten, ellei erikseen pyydetä jotain kommenttia tai kolumnia aiheesta, että miltä siellä (tuotantolaitoksessa) sitten näytti. Että semmonen ois sitten eri juttu, missä ois niitä omia mielipiteitä, että ei niitä kyllä uutiseen sitten tungeta.

H7: Kun mä sitä koitan muistella, kyllä sitä on ihan pääkirjoitussivullaki todettu, että se on laillinen elinkeino. Uskallan sanoa, että meidän lehti ei oo leimallisesti lähtenyt sille linjalle, että pitää lakkauttaa. On ennemminki seurattu sitä keskustelua, mikä on meneillään maakunnassa ja laajemminkin. Jos joskus tehdään toisenlaisia päätöksiä hyvän harkinnan perusteella niin ok, mutta nyt kuitenkin kyse on laillisesta elinkeinosta.

Osa haastateltavista toi esiin, että eläinaiheet jutut todella ovat kehittymässä maakuntalehdissä. Sitäkin tosin perusteltiin yleisen mielipiteen muutoksella ja kysynnän kasvulla, ei esimerkiksi totuudenmukaisuudella tai puolueettomuudella.

H5: Mutta se että nää asiat nousee yleiseen keskusteluun, yleisen päätöksenteon aiheiksi, niin se luo kyllä mahdollisuuksia, ainakin uskon ja toivon että se luo medialle mahdollisuuksia kertoa näistä aiheista aikaisempaa enemmän ja monipuolisemmin.

Osa toimittajista kuitenkin toi esiin myös journalismin roolia yhteiskuntaan vaikuttavana voimana. Tämä käsitys näkyi aineistossa edellistä vähemmän, sillä kaikki eivät tuoneet sitä esiin, ja niistä jotka toivat, osa mainitsi aiheen vain ohimennen tai silloin tällöin. Vain pari nuorempaan ikäryhmään kuuluvaa toimittajaa korosti sitä johdonmukaisesti. Tähän käsitykseen liittyy tietoisuuden ja tietämyksen lisäämisen tavoite: koska toisilajisia kohdellaan usein huonosti ja heidän asemansa on yhteiskunnassa alhainen, siitä täytyy kertoa lukijoille. Tässä ajattelutavassa journalisteilla nähtiin siis olevan erityisesti epäkohtien esiin nostamisen tehtävä ja äänen antamisen

velvollisuus heille, ketkä eivät voi käyttää omaa ääntään ottaakseen toimittajiin yhteyttä. Siten journalismin suurempana tavoitteena nähtiin olevan keskustelun aikaansaanti, ei ainoastaan yhteiskunnassa tapahtuvista keskusteluista raportointi.

H2: Että mitäänhän ei ikinä tapahdu, jos ongelmia ei nosteta pöydälle. Aina pitää miettiä, että olisiko jotakin parannettavaa.

H6: Mä koen että journalismin syvempi tehtävä on tuoda esiin niitä asioita, mistä ei tiedetä. Mitkä jää varjoon, mitkä jää kahvipöytäkeskustelujen ulkopuolelle. Journalistin tehtävä on kuitenkin tuoda niitä nimenomaan sinne kahvipöytään.

H4: Jos nyt miettii tätä eläimen auttamista, niin siihen liittyy sellanen, että monilla ihmisillä on vanhentuneita käsityksiä. Tässä oli mainittu esim. tämmönen kyllä luonto hoitaa - ajattelu, niin tässä kuitenkin on tuotu (esiin), että ihan lain mukaankin jokaisella on velvollisuus auttaa hädänalaista eläintä. Niin se on semmonen mikä voi poiketa monen lukijan ajatusmaailmasta. En tiiä muuttaako se juttu sitä mitenkään, että voihan se lähinnä olla niin että lukija on eri mieltä.

Tätä näkökulmaa journalismin tehtävästä korostavat kokivat journalismin olevan yksi yhteiskunnallisia muutoksia ajavista voimista. Vaikka omien juttujen vaikutuksesta ei voi olla varma, on lukijassa ainakin mahdollisesti herännyt pieni ajatus oman näkökulman ulkopuolisesta todellisuudesta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkielman tulokset antavat osviittaa siitä, että maakuntalehtien toimittajat näkevät toislajiset eläimet journalismissa suurimmilta osin toisarvoisina suhteessa ihmisiin eli lukijoihin. Toislajisten asian ei ajatella olevan niin tärkeä kuin ihmisten, jolloin myös toislajisten näkökulma jää vähemmälle pohdinnalle ja harvemmin esitettäväksi. Vaikka osa haastatelluista toimittajista kertoi huomioivansa toislajiset ja pohtivansa näiden oloja, asemaa ja roolia kirjoittaessaan näitä koskevia juttuja, väritti maakuntalehtien toimittajien eläinuutisointi- ja eläinkäsityksiä monin paikoin ihmiskeskeisyys ja spesistisyys. Se ei ole ihme, sillä nämä ideologiat ovat vallalla yhteiskunnassa laajemminkin. Tämän tutkimuksen keskeisin uusi löydös on, että toislajisia eläimiä koskevien juttujen muotoutumiseen vaikuttavat toimituksen omien käytäntöjen lisäksi myös toimituksen ulkopuoliset toimijat ja eritoten toimittajan oma tausta arvoineen ja käsityksineen.

Tässä luvussa suhteutan tutkimustuloksiani aiempaan tutkimukseen. Kerron lisäksi tarkemmin siitä, mitä nämä tulokset tarkoittavat journalismille ja toislajisille. Tuon niin ikään esiin, millaisista journalismin laajemmista realiteeteista ja kehitysuunnista tulokset antavat osviittaa. Pohdin myös, millaisia ratkaisuja tai kehityskulkuja toislajisten aseman paraneminen journalismissa, ja samalla journalismin kehittyminen eteenpäin kaikkia huomioivaksi instituutioksi, vaatii.

6.1 Spesismi ja antroposentrismi maakuntalehtien journalismin ja objektiivisuuden sokeina pisteinä

Toislajisten ”paskarooli” maakuntalehtien toimittajien silmissä ja etenkin maakunnallisten medioiden käytännöissä ei ole sinänsä yllättävä tutkimustulos, sillä vaikka toimittajilta itseltään ei ole aiheesta aiemmin kysytytkään, tähän suuntaan ovat viitanneet aiemmat media-aineistotutkimukset, joiden mukaan journalistiset jutut esittävät toislajisia spesistisesti (esim. Freeman 2009; Khazaal & Almiron 2016). Spesististä uutisointia on ollut nähtävillä myös suomalaismedioiden jutuissa aiempien maisterintutkielmien perusteella (esim. Heinonen 2004; Kauppinen 2018). Tämän tutkielman tulokset vahvistavat maakuntalehtien kontekstissa edellä mainittuihin perustuneita epäilyjä siitä, että toimittajat eivät yleensä näe toislajisia eläimiä tai heidän näkökulmiaan kovinkaan keskeisiksi uutisoitaviksi asioiksi ilman, että ne tulevat fokuksien ihmisen näkökulman kautta. Tämä johtaa myös siihen, että toislajisista kirjoitetaan

paljon kevyitä, hauskoja viihdejuttuja. Molloy (2011) argumentoi, että tämä asettaa toislaisiset narrin rooliin.

Kuitenkin aineistossa näkynyt pilkkaus toislaisia arvostavasta pohdinnasta ja katsantokannasta ja valmius ideoida toislaisten näkökulmien esittämistä antavat toivoa siitä, että myös maakuntalehtien toimittajien asenteet ja eläinkäsitykset ovat muuttumassa. Vaikka tämän tutkimuksen ikäjakauma ei ollut tasainen eikä haastateltavien määrä riittävä demografisten tekijöiden arviointiin, vaikuttaa siltä, että nuoremille (alle 35 v) toimittajille ajatus toislaisten eläinten näkökulmasta ja sen pohtimisesta on hieman helpompi kuin muille. Vaikka aiemmin naisten on huomattu pohtivan toislaisten tunteita ja siten näiden hyvinvointia enemmän kuin miesten (Kupsala 2019), tässä tutkielmassa sukupuolen osalta on mahdotonta sanoa mitään, sillä haastateltavien sukupuolijakauma oli hyvin epätasainen (2 miestä, 5 naista, 0 muuta). Kaikille haastatelluille kuitenkin ajatus toislaisten hyvinvoinnin puolustamisesta vaikutti olevan helpompi kuin ajatus toislaisten oikeuksien puolustamisesta, mistä on antanut osviittaa myös ulkomainen media-aineistotutkimus (Freeman 2009, 98). Monet haastateltujen kirjoittamat toislaisten näkökulmia käsittelevät virikejutut liittyivätkin nimenomaan toislaisten silminnähden huonoon vointiin.

Huomion arvoista on, että monien toimittajien työssään soveltamat, eläinuutisointia ohjaavat käytännöt ja ajatukset olivat suoran spesistisen sijaan epäsuoran, tai Khazaalin ja Almironin (2016) sanoin piilotellun spesistisiä ja jopa ristiriitaisia. Tästä esimerkkinä on se, että jotkut toimittajat olivat sitä mieltä, että toislaisten näkökulma on jutussa ikään kuin itsestään, jos toislaisten on jutun kohteena. Tämän ajatuksen mukaan joissain tapauksissa toislaisten näkökulma on hyvinkin tärkeä, mutta toisaalta se viesti toislaisten näkökulman pinnallisesta pohdinnasta ja luulosta, että toislaisten näkökulma näkyisi jutuissa ilman sen kummempaa pohdintaa tai toimittajan aktiivista juttunsa tulkintaa.

Edellä mainittu havainnollistaa sitä, etteivät toimittajat jätä yleensä tahallaan toislaisten näkökulmaa huomiotta. Kyse vaikuttaa olevan ennemminkin siitä, että ihmiskeskeisen ajatusmallin ympäristössä, journalismi-instituutiossa, työskentelevät unohtavat usein huomioida muut kuin ihmiset. Tätä edesauttaa se, ettei sen kumminkin maakuntalehdissä kuin journalismi-instituutiossa ole linjauksia koskien muiden eläinten huomioimista juttuprosessissa ja lopullisissa jutuissa.

Vaikka tämä spesistinen ja ihmiskeskeinen toiminta- ja ajattelutapa ei ole tahallinen, on se silti ongelmallinen paitsi toislaisten myös journalismin objektiivisuuden kannalta. Toislaisten on useaan otteeseen todettu olevan tietoisia, tuntevia ja siksi arvokkaita yksilöitä (esim. Aaltola 2013; Bekoff 2007; Bekoff 2010). Siten he ovat myös osapuolia, joiden voinnista, elämistä, oikeuksista ja näkökulmista tulisi kertoa kaikissa journalistisissa medioissa, vaikka lajien erilaiset tavat viestiä asettavatkin uutisoinnille eittämättä haasteita, joita ruodin vielä tarkemmin luvussa 6.3.

Tämän tutkielman mukaan toislaajisten huomioiminen jutuissa tai juttuprosessin aikana ei toteudu maakuntalehdissä systemaattisesti, eikä sen toimittajien mielestä aina ole välttämättä tarpeenkaan toteutua. Kriittisen eläin- ja mediatutkijan näkökulmasta se asettaa myös totuudenmukaisuuden, puolueettomuuden ja neutraaliuden tavoitteet kyseenalaisiksi (Merkins 2016; Molloy 2011; Freeman 2009). Tällä en tarkoita, etteivätkö myös ihmiskeskeiset näkökulmat olisi totta tai että ne olisivat valheellista uutisointia. Ne ovat kyllä totta, mutta ne ovat vain ihmislajin näkökulma. Totuudenmukaista uutisointia on se, että faktojen luettelemisen sijaan toimittaja tekee myös systemaattista tulkintaa tosiasioihin tukeutuen (Lehtinen 2020, 218), ja tosiasioihin lukeutuu myös toislaajisten näkökulma. Kun eläinaiheista uutisointi on lähtöisin useimmiten ihmislajin tarpeista, ei silloin oteta laajasti huomioon *kaikkia* näkökulmia.

Hackingin (2009, 22) mukaan totuudenmukaisen tulkinnan piirteisiin kuuluu se, että toimittaja erottaa olennaisen valtavan tietomäärän joukosta. Vaikuttaa siltä, että maakuntalehtien toimittajat eivät useimmiten miellä tai huomaa toislaajisten näkökulmaa kyllin relevantiksi, että he nostaisivat myös sitä systemaattisesti juttujen keskiöön. Tämä voi olla osin seurausta myös siitä, ettei toimittajilla ole tapana, tai heillä ei ole tarpeeksi resursseja, pohtia toislaajisia työssään, jolloin näiden näkökulmien sivuuttaminen tulee tehtyä huomaamatta. Eiväthän toislaajiset ole journalismin kuluttajia niin kuin ihmiset. Kun maakuntalehdissä tai laajemmin journalismi-instituutiossakaan ei ole tarjolla mitään sen kummempia ohjenuoria tai lisäresursseja toislaajisten huomiointiin, on yksittäisen toimittajan haastavaa alkaa muuttaa organisaation urautuneita toimintatapoja.

Useat maakuntalehtien toimittajat perustelivat ihmiskeskeistä näkökulmaa nimenomaan journalismin objektiivisuuden ihanteella. Tämä on merkki siitä, että journalismin tulisi pohtia myös instituutiona suhdettaan toislaajisiin (ks. luku 6.3). On oireellista, jos yhdellä alan keskeisellä ihanteella voidaan perustella asiantilaa, joka käytännössä kuitenkin estää kaikkien kannalta tasapuolisen tiedonvälityksen.

Spesististen näkökantojen perustelu objektiivisuudella ja puolueettomuudella kertoo myös objektiivisuuskäsitteen laajemmasta murroksesta: sen määrittely on tulkinnanvaraista. Käytännössä objektiivisuuskin on usein *objektiivisuutta jonkun kannalta*. Nykyään toimittajat itse mieltävät objektiivisuuden vaateen löyhemmäksi ja tiedostavat, ettei absoluuttiseen objektiivisuuteen välttämättä koskaan voi journalistisissa jutuissa yltää (Väliverronen ym. 2023; Juntunen 2017). Täydellisen objektiivisuuden tavoittaminen on joka tapauksessa kyseenalaista, ja silti samalla journalistisia valintoja, tässä tapauksessa spesistisyyttä, perustellaan objektiivisuudella. Tällöin on mahdollista, että jutun lukijalle syntyy objektiivisuusharha, vaikka monet haastateltavat painottivat, että objektiivisuusharhaa heidän ei ole tarkoitus luoda. Toislaajisten näkökulman sivuuttaminen voi siis näyttää objektiiviselta, vaikka se ei sitä ole. Juntusen (2017, 46) mukaan osa suomalaistoimittajista pitää objektiivisuusharhan ylläpitämistä

haitallisempina kuin avoimesti kantaa ottavaa journalismia. Siten keskustelua objektiivisuuden roolista journalismissa on hyvä jatkaa vastakin. Aiemmin on ehdotettu, että objektiivisuuden käsite voitaisiin korvata journalismissa esimerkiksi neutraaliuden tai läpinäkyvyyden käsitteillä (Juntunen 2017; Molloy 2009; Freeman 2009). Maakuntalehtien kontekstissa ainakin yleisölle läpinäkyvämpi käytäntö voisi olla kirjoittaa myös avoimesti toislaajisten näkökulmien puolesta kantaa ottavia uutisia sen sijaan, että toislaajisten näkökulman välttelyä ja marginaaliin painamista perusteltaisiin läh-
tökohtaisesti tavoittamattomissa olevalla, näennäisellä objektiivisuudella. Kirjoitetaanhan maakuntalehdissä tilallisten, metsästäjien ja eläintalouden näkökulmaa korostavia juttuja jo yllin kyllin.

Maakuntalehtien toimittajat vetosivat myös laillisuuteen kertoessaan, mikseivät nosta useammin esiin toislaajisten näkökulmaa vaan korostavat yleensä ihmisten etua. Jo vuonna 2016 Feber ym. huomasivat, että toimittajat tarttuvat toislaajisten kaltoinkohteluun todennäköisemmin, jos se on selkeästi laitonta. Kuitenkaan kaikki, mikä on periaatteessa laillista, ei ole välttämättä moraalisesti oikein. Uutisoidaanhan nykyään esimerkiksi häirintätapauksista melko laajalti, vaikka ne eivät täyttäsikään rikoksen tunnusmerkistöä, koska kansalaisilla on oikeus tietää myös muunlaisista väärinkäytöksistä ja näkökulmista kuin juridiikkaan liittyvistä. Siksi esimerkiksi eläinten taloudellisen hyödyntämisen laillisuuden esittäminen perusteena sille, miksi toislaajisten näkökulmaa ei useammin pohdita maakuntalehtien toimitusprosesseissa ja sitä esitetään jutuissa parhaimmillaan satunnaisesti, ei aivan riitä. Tosin huomion arvoista on, että toislaajisten heikko juridinen asema yhteiskunnassa pakosti rajoittaa toimittajien mahdollisuuksia hankkia tietoa. Esimerkiksi tilallisen ei ole mikään pakko päästää toimittajaa katsomaan toislaajisten oloja ja antaa siten aineksia mahdollisesti kriittiseen sävyyn kirjoitetulle jutulle.

Koska toislaajiset eivät pysty viestimään meidän kielellämme, on toimittajilla ja journalismilla entistäkin suurempi vastuu pyrkiä kertomaan heidän näkökulmiaan. Monien ihmislajin vähemmistöjen kohdalla journalismi ottaa roolinsa ongelmakoh-
tien ja kaikkien näkökulmien esiin nostajana tänä päivänä jo vakavammin, vaikka usein vähemmistöjä käsiteltäessä lähteiksi ainakin vielä aiemmin 2000-luvulla nostettiin asiantuntijat (Pietikäinen 2000; Freeman ym. 2011).

Tämän tutkielman tulokset vahvistavat ajatusta siitä, että antroposentrismi ja spesismi ovat journalismin sokeita kohtia. Siinä missä toimittajat suhtautuvat jo kriittisemmin rasismiin ja seksismiin ja niiden esittämiseen ja esittäjiin, vaikuttaa siltä, että spesismin kohdalla ainakin maakuntalehtien toimittajat hyväksyvät useimmiten lajisorron esittämisen ja esittäjät ajatellen, että toislaajisten tilanne yhteiskunnassamme on se, mikä se on. Samoin toimittajat eivät useinkaan tunnista toislaajisten näkökulmien harvaa esittämistä ongelmaksi objektiivisuuden kannalta. Vastuu journalismin spesistisen ja ihmiskeskeisen toiminta- ja ajattelutavan muuttamisesta on kuitenkin

yksittäisten toimittajien sijaan ennen muuta maakuntalehtien ja muidenkin medioiden toimituksilla ja laajemmin journalismi-instituutiolla.

6.2 Yleisö, yritykset ja toimittajan omat arvot maakuntalehtien eläinuutisten muovaajina

Eläinuutisointiin vaikuttavia käytäntöjä ja ihanteita ei ole aiemmin tutkittu journalismin kentällä. Tässä tutkielmassa löydettyistä eläinuutisointiin vaikuttavista tekijöistä monen on kuitenkin aiemmin havaittu vaikuttavan journalistisiin sisältöihin ja toimittajien työhön ainakin jossain määrin (esim. Pöyhtäri ym. 2016). Silti tämän tutkielman kiinnostavimmat ja eniten uutta tietoa tuottavat tulokset liittyvät juuri maakuntalehtien eläinuutisointiin vaikuttaviin käytäntöihin ja ihanteisiin, erityisesti yleisön, alueiden elinkeinojen ja toimittajan oman arvomaailman rooliin siinä.

Toimitusten sisäisiin käytäntöihin ja journalismin ihanteisiin on aiemmassa tutkimuksessa kiinnitetty eniten huomiota, ja niiden näkyminen toimittajien työssä ja jutuissa on oletettavaa. Asiantuntijavetoisuutta on kritisoitu journalismitutkimuksessa (esim. Berkowitz 2009), ja tässäkin tutkielmassa asiantuntijavetoisuus näyttäytyy ristiriitaisessa valossa. Se on toisaalta niin yleinen lähdekäytäntö maakuntalehdissä, että se jopa häivyttää toislaajisten näkökulmia. Kuitenkin toimittajat kokevat, että hyvin valikoidut asiantuntijalähteet ovat yksiä parhaista keinoista nostaa esiin toislaajisten näkökulmia luotettavasti ja faktapohjaisesti, mikä on hyvin perusteltu kanta. Liika asiantuntijakeskeisyys voi silti korostaa vain niiden ääniä, jotka muutenkin saavat oman näkökulmansa usein kuuluviin journalismissa (Berkowitz 2009, 109). Jos siis asiantuntijalähteitä käytetään toislaajisten näkökulman esittämisessä, täytyy toimittajan varmistua siitä, että asiantuntija todella on toislaajisten näkökulman takana, ei omansa. Monella maakuntalehden toimittajalla oli haasteita erottaa asiantuntijalähteen riippumattomuutta suhteessa toislaajiseen, sillä useat viittasivat eläinten omistajiin asiantuntijalähteinä, vaikka kovin riippumattomina heitä ei voi pitää omien intressiensä takia.

Maakuntalehtien toimittajat näyttävät jättävän juttujen tulkinnan mielellään lukijoiden tehtäväksi. Toimittajan työ on kuitenkin aina tulkintaa ainakin jossain määrin, sillä jo jutun näkökulman rajaaminen vaatii todellisuuden tulkintaa (Entman ym. 2009, 175–177). Monet toimittajat korostivat haastateltavien kantojen tarkkaa kuunteleminen ja mahdollisimman suoraa esittämistä ilman ”ylimääräistä”, omaa tulkintaa, vaikka jotkut toimittajat korostivat, että kaikilla lähteillä on aina omat intressinsä ja että lähteiden epärehellisyys on myös keskeinen ongelma mielipiteitä jakavien eläinaiheiden kohdalla. Liika lähteisiin nojaaminen ja journalistin oman tulkinnan

unohtaminen jättää huomiotta juuri lähteiden intressit (Berkowitz 2009, 103). Tämä muistuttaa myös Kivirannan (1990) vähäisimmän vaivan laista: vain eri mielipiteiden raportoimiseen perustuva journalismi on toimittajille tehokas työmuoto, mutta silloin aiheen käsittely voi jäädä ennemminkin luettelevaksi kuin todellisuutta jäsentäväksi. Toimittajan työn ytimessä on kriittinen suhtautuminen lähteisiin, ja tämä näyttää kyseenalaistuvan maakuntalehtien eläinaiheisissa jutuissa ainakin toisinaan. Niin ikään tuttuja lähteitä käytetään paljon, ja se liittyy toiseen keskeiseen eläinuutisointiin liittyvään tekijään, toimitusten resurssipulaan. Vähäiset työntekijämäärät ja kiire saavat aikaan sen, että toimittaja ei ehdi miettiä eri näkökulmia niin kattavasti kuin haluaisi, jolloin jo pitkään sovelletut tutut näkökulmat saavat toistuvasti tilaa maakuntalehtien sisällöissä. Tämän takia myös luonto- ja eläinaiheisiin erikoistuneet toimittajat ovat vähentyneet, vaikka tässä tutkielmassa argumentoinkin, että kaikilla toimittajilla tulisi olla valmius ottaa huomioon myös toislajisten näkökulmia.

Aiemmassa tutkimuksessa on uumoiltu, että tietyt uutistyylien käytännöt ja aikapaineet voivat estää toimittajia tarttumasta toislajisten eläinten näkökulmaan, vaikka sillä tavoin tuotettaisiin tasapuolisempaa, neutraalimpaa ja totuudenmukaisempaa journalismia (Freeman ym. 2011). Tämä vaikuttaa pätevän suomalaisiin maakuntalehtiin. Silti tämän tutkimuksen kiinnostavin löydös on, että toimitusten ulkopuolisten toimijoiden ja toimittajan oman arvomaailman ja taustan vaikutus näyttää korostuvan eläinaiheisten juttujen kohdalla siitä huolimatta, että maakuntalehtien toimittajat luonnehtivat työtään myös eläinaiheissa itsenäiseksi. Fowlerin (1991) ja Hallin (esim. 1992) jo kolmisenkymmentä vuotta sitten avaama ajatus siitä, että median ja journalismin on tapana pitää yllä yhteiskunnassa vallalla olevaa status quoa ja siten journalismiin vaikuttaa yhteiskunnassa vallitseva ”yleinen mielipide”, näyttäisi olevan tänäkin päivänä pätevä ainakin eläinaiheiden kohdalla.

Toimituksen ulkopuolisista toimijoista eläinuutisointiin näyttää vaikuttavan erityisesti alueelle tärkeät toislajisiin liittyvät elinkeinot, niitä harjoittavat yritykset sekä harrastukset. Niiden keskeisestä vaikutuksesta journalismin sisältöihin ei ole juuriakaan näyttöä aiemmalta, ja Pöyhtärin ym. (2014, 24–25) mukaan toimittajat ovat kokeneet, että liike-elämän edustajilla on hyvin vähän tai ei lainkaan vaikutusta heidän työhönsä. Toisaalta Väliiverrosen ym. (2023, 55) mukaan suurin osa toimittajista uskoo valtaapitävien tahojen muovaavan totuutta väistämättä. Alueella tärkeät elinkeinot ja yritykset vaikuttavat luonnollisesti siihen, mitä aiheita käsitellään, mutta myös siihen, mitä näkökulmia eläinaiheisiin juttuihin nostetaan ja millaisen vastaanoton vaikkapa toislajisten näkökulmien uskotaan saavan. Maakuntalehtien toimittajat uskovat, että alueen eläintaloudella on vaikutusta myös lukijoiden käsityksiin. Alueella vallitsevan yleisen mielipiteen takia toimittajat varovat toisinaan herättämästä ristiriitoja, on turha ”kaivaa verta nenästään” kirjoittamalla kovin paljon juttuja toislajisten näkökulmasta. Siten toisinaan realisoitunutkin pelko yleisön ristiriitaisesta ja kielteisestä

suhtautumista lisää toimittajien varovaisuutta yhdessä maakuntalehtien lukijalähtöisyyden kanssa (ks. myös Hujanen 2009).

Toislajisten näkökulman jättämistä vähemmälle huomiolle maakuntalehtien toimittajat perustelevat yleisen mielipiteen lisäksi sillä, ettei esimerkiksi kaikki toislajisten huono kohtelu, alistaminen tai hyödyntäminen taloudellisiin tarkoituksiin ole laitonta. Maakuntalehtien toimittajilla on aito huoli siitä, miten alueella yleisten elinkeinojen ja harrastusten harjoittajat, jotka pitkälti perustavat toimintansa toislajisten hyödyntämiseen tavalla tai toisella, suhtautuvat toislajisten näkökulmien esiin nostamiseen. Toisaalta maakuntalehdillä on usein tavoitteena juuri alueen ihmisten puolustaminen (Hujanen 2000), ja tämän päämäärän ja toislajisten näkökulman esittämisen välillä on ristiriitansa. Maakuntalehtien toimittajille voi siis jäädä käytännössä vähän mahdollisuuksia nostaa esille toislajisten asiaa, joka ei tämän hetken antroposentrisessä yhteiskunnassa kuulu yleiseen agendaan.

On totta, etteivät toislajiset eläimet myöskään maksa maakuntalehdille niiden journalismista toisin kuin lukijat. Kaupalliset tavoitteet voivat ainakin pahimmassa tapauksessa johtaa eläinuutisten kohdalla jopa itsesensuuriin, vaikka toimittajat eivät tässä tutkimuksessa suoranaisesti siitä puhuneetkaan. On myös pohdinnan alainen seikka, täyttääkö jo nyt eläinuutisoinnissa näkyvä varovaisuus itsesensuurin tunnusmerkit. Varmaa on ainakin, että lukijakuntansa ja kaupallisten tavoitteiden vuoksi toislajisten asia ja näkökulma on maakuntalehdille kiusallinen. Aihe tosin on kiusallinen laajemmin koko journalismi-instituutiolle samoin kuin rasismi ja seksismi (Budarick 2022).

On kuitenkin hyvä kysyä: kuka näitä kiusallisia aiheita nostaa paikalliseen kriittiseen ja julkiseen keskusteluun, elleivät sitä tee maakuntalehdet ja niiden toimittajat? Utusten määrittely on aina valintakysymys siinä, mitä toimittajat ja journalistiset organisaatiot kokevat tarpeeksi tärkeäksi uutisoida (O'Neill & Harcup 2009). Yleisö puolestaan kokee usein esitetyt asiat tai ongelmat tärkeämmiksi kuin harvoin esitetyt (Coleman ym. 2009, 147). Maakuntalehdet ja niiden toimittajat ovat journalististen sisältöjen tuottajina määrittelemässä, millaiset asiat yleisö kokee ongelmiksi ja mistä kysymyksistä yleisö keskustelee ja kuka noiden kysymysten suunnan saa asettaa. Journalistisilla jutuilla on siis vaikutus lukijoidensa käsityksiin, halusivatpa toimittajat sitä tai eivät (Esim. Lehtonen 1996, 22–24; Seppänen & Väliverronen 2012; Juppi 2004, 86; Väliverronen 1996, 38–40.) Siksi toimittajien ja muiden maakuntalehdissä työskentelevien on kohtuutonta olettaa yleisönsä mieltävän toislajisten näkökulmat tärkeiksi, jos he eivät tee niin itsekään. Koska maakuntalehtien toimittajat esittävät ja pohtivat toislajisten näkökulmaa parhaimmillaan satunnaisesti, on perusteetonta ajatella, että maakuntalehtien journalismi ei olisi osaltaan vaikuttamassa yleiseen spesistiseen ajattelutapaan. Siten toislajisten näkökulman satunnaista huomiointia ei voi selittää

ainoastaan yleisellä mielipiteellä, joskin yleinen mielipide auttamatta asettaa haasteita maakuntalehtien journalistien eläinuutisoinnille.

Väliverronen (2009, 29) onkin linjannut, että erityisen haastava kysymys objektiivisuuden kannalta on se, että toimittajat eivät aina tiedosta tai myönnä omaa rooliaan ja vaikutustaan raportoimiinsa ilmiöihin. Vaikka osa haastatelluista puhui journalismista muutosten edistäjänä ja epäkohtein esiin nostajana, suurin osa haastatelluista maakuntalehtien toimittajista korosti, että journalisti on ainakin eläinaiheiden äärellä lähinnä asiaintilan ja erilaisten mielipiteiden raportoija, ei kommentoija, tulkit-sija tai asiaintilan muuttaja, toisinaan ei edes varsinaisen juttuaiheen ulkopuolisten havainnointien raportoija. Jos kaikki maakuntalehtien toimittajat eivät kirjoita kai-kista keskeisistä havainnoistaan, joita ovat tehneet esimerkiksi turkistarhoilla, nii-den ”tulkinnanvaraisuuden” takia, ei lukijoille anneta kaikkia tarvittavia työkaluja, joilla he voisivat tehdä perustellun tulkintansa. Vaikka toislaajisten oloista raportoimatta jättäminen, silloinkin kun sitä on voinut havainnoida, ei ollut haastateltavien mukaan yleistä, sitä sattui joskus, jos havainto ”ei kuulunut jutun aiheeseen”.

Jos maakunnallinen journalismi hyväksyy tai soveltaa laajemmin tätä toimittajien havaintojen häivyttämisen tapaa, ei se enää vain raportoi yhteiskunnassa vallitsevasta status quosta, vaan toden teolla ylläpitää toislaajisten alisteista asemaa. Kun tällä status quolla perustellaan toislaajisten näkökulman vähäistä esittämistä, noidankehä on valmis. Muualla maailmassa samankaltaista toimintatapaa on havaittu paikallises-sa ilmastouutisoinnissa (Mocatta ym. 2023). Jos ristiriita alueen ihmisten mielipi-teiden ja eri näkökulmien esittämisen välillä on suuri, joutuvat alueelliset toimittajat jatkuvasti tasapainoilemaan näistä hankalista aiheista kirjoittaessaan (mt.).

Niin ikään maakuntalehtien toimittajien esiin tuoma lukijalähtöisyys, lukijoiden mielipiteiden vaikutus ja jatkuva lukijan kautta juttujen pohdinta herättävät kysy-myksiä. Haastateltavien mukaan erityisesti toislaajisiin hyötysuhteessa olevat ovat usein kärkkäästi toimitukseen yhteydessä (pois lukien turkistarhaajat ja suurpetojen metsästäjät), joten pohdittavaa on myös siinä, mielletäänkö ”tavallisen yleisön” mie-lipiteeksi maakuntalehdissä lähinnä mielipiteitään toimitukseen usein tuovien paikal-listen yrittäjien ja harrastajien kannat.

Lukijalähtöisyys on samalla täysin ymmärrettävää, sillä ilman lukijoita ei ole myöskään journalismia. Lehteä pitää myydä, että alueellista journalismia olisi jatkosakin. Kuitenkin se, mitä lukija haluaa tietää, ei ole synonyymi sille, mitä kaikkea hä-nen pitäisi saada tietää (Hujanen 2009). Siten myöskään perustelu siitä, että journalis-mia tehdään ihmisille, ei kykene selittämään toislaajisten näkökulman sivuuttamista.

Aiemmassa tutkimuksessa on huomattu, että myös toimittajan omat henkilökohtaiset arvot vaikuttavat hänen tekemäänsä työhön jossain määrin (esim. Plaisance & Skewes 2003; Pöyhtäri ym. 2014, 24–28). Pöyhtärin ym. (mts. 24–28) mukaan

journalismietiikalla on kuitenkin suurempi vaikutus työhön kuin omilla arvoilla. Maakuntalehdissä siihen, nostetaanko toislajisten näkökulmaa keskeiseksi juttuun tai pohditaanko sitä syvällisesti juttuprosessin aikana, näyttää kuitenkin liittyvän ennen muuta toimittajan henkilökohtaiset arvot, tausta ja edellä mainitut käsitykset journalismin tehtävästä. Niiden suuri rooli on yllättävä löydös. Aiemmassa tutkimuksessa on selvinnyt, ettei suurin osa toimittajista usko, että journalistien olisi mahdotonta pitää omat uskomuksensa erossa raportoinnista, ja lähes puolet suomalaistoimittajista suhtautuu kriittisesti siihen, että he vaistomaisesti pystyisivät tunnistamaan kaikista tärkeimmän, uutisoitavan asian (Väliverronen ym. 2023, 55).

Kuitenkin maakuntalehtien kontekstissa eläinaiheisten juttujen kohdalla vastuu kaikista tärkeimmän näkökulman ja asian hahmottamisesta vaikuttaa olevan juuri yksittäisen toimittajan harteilla, sillä maakuntalehdillä ei ole sen kummempaa eettistä linjausta toislajisia koskevien uutisten käsittelystä kuin journalismi-instituutiolla laajemminkaan. Tässä taustalla voi olla ympäröivän yhteiskunnan spesistisyys ja ihmiskeskeisyys: organisaatioissa ei ehkä huomata ajatella, että eläinaiheita koskeville linjauksille olisi tarve. Vaikka toimittajat kertoivat pallottelevansa ideoita jutun suunnasta esihenkilöidensä kanssa tunteita herättävien tapausten kohdalla, riippuu toislajisten näkökulman esittäminen hyvin pitkälti yksittäisestä toimittajasta. Väliverronen ym. (mt.) mukaan toimittajat kuitenkin toivovat työhönsä yhteisiä linjauksia ja pelisääntöjä mieluummin kuin painottaisivat omaa, henkilökohtaista ajatteluaan. Toiveita juuri eläinaiheita ohjaavista median sisäisistä käytännöistä eivät tässä tutkielmassa haastatellut tuoneet esiin, joskaan ei siitä heiltä kysytykään.

Toimittajan henkilökohtaisen taustan ja arvomaailman liika painotus tietyissä aiheissa ei sekään tiedä hyvää journalismin systemaattiselle puolueettomuudelle. Jo aiemmin on huomattu, että journalistisissa teksteissä toislajisten näkökulman ja hyvinvoinnin esiin nostaminen tapahtuu lähinnä yksittäisten juttujen tasolla, mikä aiheuttaa sen, että tuo näkökulma jää suurimman osan ajasta pimentoon (esim. Molloy 2011). Kun maakuntalehdillä ei ole linjauksia toislajisten näkökulmien merkityksellisyydestä ja vastuu sen esittämisestä sysätään täysin toimittajan harteille, ei ole ihme, että näin käy. Toimittajan oman arvomaailman painottuminen on myös epäreilua toimittajia kohtaan. Jos toimittaja haluaa nostaa toislajisten asemaa ja näkökulmaa esiin korostetummin mutta siihen ei varsinaisesti ole tukea, linjauksia tai käytäntöjä toimituksen tai journalismi-instituution suunnalta, on hänen henkilökohtainen uskottavuutensa pelissä korostetusti, vaikka hän haluaisi toimillaan ajaa eteenpäin journalismin monipuolisia näkökulmia ja tuoda lukijoiden tietoisuuteen asioita näiden välittömän kokemusmaailman ulkopuolelta. Tällöin toimittaja voi joutua vaikean valinnan eteen: asetanko tärkeimmän työväliseeni eli uskottavuuteni alttiiksi esittämällä yleisestä konsensuksesta poikkeavia teemoja, vai jätänkö huomiotta yhden keskeisen näkökulman ja siten myös osin journalistisen tehtäväni täyttämättä?

Maakuntalehtien eläinuutisointiin vaikuttavat käytännöt ja ihanteet lopulta osoittavat, että eläinuutisointiin kytkeytyy valtava vaikuttajien ja erilaisten intressien vyyhti. Jos pohditaan toimittajien vallan vahtikoirana toimimista, tässä kyse on paljon laajemmasta kokonaisuudesta kuin yhden vallassa olevan tahon vallankäytön kritisoimisesta. Kun maakuntalehtien eläinuutisointiin näyttää vaikuttavan epäsuorasti niin alueen tärkeät elinkeinot, yritykset, lukijat kuin toimittajan oma arvomaailmakin, täytyy toimittajan hahmottaa laaja valtarakenteiden verkosto ja olla kriittinen monia vallankäyttäjiä kohtaan, myös itseään. Etenkin jos toimittaja ei ole hahmottanut toislaajisiin kytkeytyvää valtavyvyhtiä, tämäntyyppinen kriittisyys vaatii valtavasti voimavaroja, ja jo muutenkin vähäisillä resursseilla työskentelevät toimittajat ovat valtarakenteiden arvioinnissa haasteen edessä. Herää kysymys, mitä muita mahdollisia kriittisen tarkastelun katvealueita niukkojen resurssien aikakaudella syntyy.

Näissä löydöksissä on joitain samankaltaisuuksia suhteessa Mocattan ym. (2023) Australian paikallismedioiden ilmastouutisointia koskeviin tutkimustuloksiin, erityisesti yleisön reaktioiden ja mielipiteiden vaikutuksen osalta. Tiivistetysti tämän tutkielman tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että eläinaiheisessa uutisoinnissa maakuntalehdissä usein:

- a) jätetään toislaajisten näkökulman esiin tuominen yksittäisten toimittajien harteille,
- b) kerrotaan yleisölle usein siitä, mistä se haluaa kuulla,
- c) varotaan suuttamasta lähteitä tai yleisöä, joiden joukossa on paljon ihmisiä, joilla on intressejä toislaajisiin
- d) ja nähdään mm. näistä syistä toislaajisten näkökulman olevan alisteinen ihmisen näkökulmalle useimmissa tapauksissa.

Tämän takia on aiheellista kysyä, täyttävätkö maakuntalehdet ja niissä työskentelevät journalistit perustehtäväänsä toislaajisia käsitellessään. Edellä esitetyn valossa vastaus on: ei täysin. Tehtävän täyttäminen ei ole lähtökohtaisesti helppoa, ja sitä vaikeuttaa se, että toislaajisten näkökulman esiin nostaminen on hyvin pitkälti toimittajan oman taustan ja omien eettisten näkemysten varassa. Edellä esitetyn valossa tärkeistä journalistisista periaatteista kyseenalaistuvat ainakin puolueettomuus ja tärkeän tiedon välittäminen.

Vaikka haastateltavat itse sanovat toimivansa myös eläinaiheista kirjoittaessaan itsenäisesti, on se ristiriidassa muun heidän kertomansa kanssa. Journalistin ohjeiden mukaan journalistisen päätäntävällän tulisi pysyä toimituksen sisällä (JSN 2014). Kun eläinaiheisiin journalistisiin sisältöihin vaikuttavat maakuntalehdissä toimituksellisten käytäntöjen lisäksi myös lukijat, alueelliset yritykset sekä harrastukset ja toimittajan henkilökohtaiset näkemykset, voi nähdä, että eläinaiheiden kohdalla maakuntalehdet luovuttavat osan journalistiselle johdolle kuuluvasta päätäntävällästään toimituksen ulkopuolelle.

6.3 Toislajiset osana uskottavaa ja totuudenmukaista journalismia

Jo pitkään on puhuttu journalismin uskottavuuskriisistä (esim. Väliverronen 2009, 17). Journalismin kaupallistuminen on yksi keskeinen asia, jonka voi nähdä kyseenalaiseksi uskottavuutta. Hujasen (2009) mukaan kaupallisuus tukahduttaa pahimmillaan journalismin yhtä tärkeää tehtävää, yhteiskunnallisen keskustelun aktivoimista. Journalismin kaupallistuminen vaikuttaa olevan spesismmin, antroposentrismmin ja muiden vallalla olevien ideologioiden lisäksi yksi keskeinen syy sille, miksi jotkut oleelliset näkökulmat, kuten toislajisten eläinten näkökulmat, jäävät journalismissa vähemmälle huomiolle. Journalismin kaupallisuuden voi siten myös nähdä vähentävän journalismin itsenäisyyttä – ja journalismin itsenäisyyden voi nähdä olevan yksi koko instituution uskottavuuden kulmakivistä.

Kun katsotaan maakuntalehtien eläinuutisointia, uskottavuuskriisiin voisi auttaa kriittisemmän suhteen palauttaminen lähteiden, alueen yritysten, lukijoiden ja toimittajien välille ja toimituksellisten valintojen perustaminen vielä tiukemmin journalistisille periaatteille, ei niinkään yleisön mielipiteille, hyvien suhteiden korostamiselle tai toimittajan henkilökohtaiselle arvomaailmalle. Tällainen asenne toki edistää kaikenlaisen journalismin uskottavuutta: jos toimittajat varovat minkä tahansa aiheen parissa liikaa suututtamasta lähteitään tai ”pahoittamasta heidän mieliään”, tulee kriittisen journalismin tekemisestä vaikeaa.

Yhtälö on kuitenkin hankala, sillä tilauksia on saatava, jotta alueellinen media pysyy pystyssä. Kaupallisuus on myös realiteetti. Lisäksi maakuntalehtien toiminta-periaatteessa usein painottuu halu puolustaa levikkialueita ja niiden asukkaita, ja siten myös alueen elinkeinoja (Hujanen 2000). Maakunnallinen journalismi on kuitenkin puolueettomuuden kanssa ongelmassa, jos se painottaa linjassaan aidon tasapuolisuuden sijaan lukijoiden oletettuja mielipiteitä. Kyseenalaiseksi asettuu myös journalismin tehtävä tärkeän tiedon välittäjänä, jos mediat kertovat kaupallisuudesta nousevan lukijalähtöisyyden nimissä lukijoille korostetusti nimenomaan siitä, mitä he haluavat tietää.

Tähän apu voisi löytyä maakuntalehtien omista, toimituksen sisäisistä linjauksista. Tällä hetkellä maakuntalehdissä ei toimittajien mukaan juurikaan ole linjauksia koskien nimenomaan eläinaiheita: ne ovat aiheita muiden joukossa ja niitä ohjaavat samat periaatteet kuin kaikkea muutakin uutisointia. He perustelevat tätä sillä, että maakuntalehdet ovat yleissanomalehtiä, eivät toislajisten oikeuksia ajavia medioita. Se ei kuitenkaan perustele linjausten puutetta, vaan ennemminkin luo sille tarpeen. Koska toislajisista kirjoitettuihin juttuihin vaikuttavat ja pyrkivät vaikuttamaan

monet toimituksen ulkopuoliset toimijat, koska levikkialueella eläintalous on niin tärkeää ja koska toislaiset eläimet eivät voi itse tuoda mielipidettään ilmi ihmisten saanoin ja olla yhteydessä toimituksiin, toimitusten sisäisille linjauksille on selvä tarve. Näitä linjauksia perustelee myös tasapuolisuuden vaade. Jos maakuntalehdet ottaisivat lähtökohtaisesti käytännökseen tuoda toislaisia koskevissa jutuissa esiin systemaattisesti myös heidän näkökulmiaan (joita toimittajat jo alkoivat kattavasti pohtimaan näissä tutkimushaastatteluisissa), varmistuisi myös se, että ihmisten ääni ei ole niin korostunut toislaisten kustannuksella. Tällöin lukijoiden mahdollisuus saada aidosti tasapuolista ja neutraalia tietoa paranisi.

Luvussa 6.1 toin esiin myös, että näennäisen objektiivisuuden taakse piiloutumisen sijaan maakuntalehdissä voitaisiin kirjoittaa systemaattisesti avoimesti toislaisten puolella olevia juttuja. Nythän maakuntalehdissä otetaan erilaisissa jutuissa hyvinkin johdonmukaisesti huomioon esimerkiksi tilallisten näkökulma, eikä siinä nähdä mitään sen kummempaa agenda. Saman verran agenda olisi myös toislaisten näkökulman ja kokemuksellisuuden esittämisessä. Eräs haastatelluista totesi, että hänen on hyvin helppoa toimittajana seistä luonnon puolella. Samaa ajatusmaailmaa soveltaen toimittajat voisivat seistä kaikkien toislaisten puolella nykyistä systemaattisemmin, jos saisivat siihen tukea ympäröivältä organisaatiolta.

Puutteelliset linjaukset johtuvat varmasti osin siitä, että tämä aihe on ihmisille, ja siten myös maakuntalehdille ja muille medioille, kiusallinen. Kuten todettua, se näkyi myös joidenkin toimittajien haastatteluisissa. Kaikki vaikuttivat olevan yhtä mieltä siitä, että lemmikkieläinten näkökulmasta jutun kirjoittaminen on suhteellisen helppoa, koska ne ovat niin tärkeitä ja läheisiä ihmisille. Kun sitten puhuttiin siitä, minkä eläinten näkökulmasta jutun kirjoittaminen on erityisen vaikeaa, mainitsivat toimittajat sellaisia eläinlajeja tai -ryhmiä, joista he itse enimmäkseen kirjoittivat. Jotkut toimittajat jopa kieltäytyivät pohtimasta kovin syvällisesti haastattelussa toislaisten kykyä ja näkökulmaa, vaikkakin epäsuorasti esimerkiksi vastaamisen välttelyllä ja omaa tietämystään aiheesta vähättelemällä. Tämä on osoitus siitä, että toislaisten näkökulman esittämistä ei voi jättää pelkästään toimittajien henkilökohtaisten, eläineettisten kantojen varaan, vaan maakuntalehtien on huolehdittava organisaatioina siitä, että sen työntekijät ymmärtävät, miksi myös toislaisten näkökulmalla on merkitystä. Linjaukset ottaisivat pois taakkaa yksittäisten toimittajien harteilta.

Toki myös resursseja, ennen muuta aikaa, täytyy maakuntalehtien tarjota toimittajilleen. On kohtuutonta säilyttää toimittajien pohdittavaksi koko ajan monipuolisempia näkökulmia samalla, kun työtahti kiristyy ja samassa ajassa täytyisi saada aikaan yhä enemmän. Kun journalismin resurssit niukkenevat, köyhtyvät myös näkökulmat. Haastatellut toimittajat toivat esiin myös sen, että toimituksen sisäisten yhteistyön käytäntöjen vahvistaminen auttaisi yksittäisiä toimittajia pohtimaan yhä moninaisempia näkökulmia ihan kaikenlaisiin juttuihin.

Toislajisten eläinten näkökulmien tuominen journalistisiin juttuihin ei toki ole helppoa, minkä nostivat esiin myös monet haastateltavat. Kuitenkin sekä aiemmassa tutkimuksessa (esim. Freeman ym. 2011) että tässä on tullut esiin monenlaisia keinoja toislajisten näkökulmasta kertomiseen. Jo se, että maakuntalehtien toimittajat olivat avoimia ideoimaan tapoja esittää toislajisten näkökulmaa ja näyttämään, miten he ovat jo sitä esittäneet, kertoo siitä, ettei toislajisten näkökulman tuominen journalismin keskiöön yhdessä ihmisten kanssa ole välttämättä enää niin kaukainen ajatus kuin aiemmin. Aiemmassa tutkimuksessa (mt.) toislajisten näkökulmien esittämiskeinojen parhaimmiston on nostettu toislajisten havainnointi ja huolella valitut asiantuntijalähteet. Tässä tutkielmassa haastateltavat suhtautuivat havainnointiin ja omien tulkintojen tekoon skeptisesti, mutta pitivät toislajisten käyttäytymisen suoraa dokumentointia mahdollisena toislajisten näkökulmien esittämisen tapana. Keskeisimmin he kuitenkin korostivat eläinyksilön esiin nostamista ja asiantuntijalähteitä, joista molemmat ovat päteviä keinoja, kunhan asiantuntijoiden valinnassa käytetään huolellista harkintaa. Toisaalta aiemman tutkimuksen valossa asiantuntijalähteiden runsas käyttö voi johtaa jopa yksinäisyyteen (Juntunen 2009; Berkowitz 2009), joten myös muunlaisten keinojen soveltaminen toislajisten näkökulman esittämisessä on tarpeen moniäänisyyden takaamiseksi. Toimittajille asiantuntijalähteiden käyttö on joskus jopa automaatio (Juntunen 2009), joten niiden pitäminen kaikista sovellettavimpana keinona ei ole yllättävää.

Niin ikään haastatteluissa esiin tullut luonnonsuojelun ja toislajisten hyvinvoinnin korostaminen ovat tehokkaita keinoja journalismissa. Ne ovat myös journalisteille suhteellisen helppoja reittejä korostaa toislajisten näkökulmaa, sillä sekä luonnon että toislajisten hyvinvoinnin edistämiseksi on yhteiskunnassa jo laajempi hyväksyntä. Toislajisten näkökulmaa voisi tuoda enemmän esiin myös heidän asiaansa ajavien organisaatioiden paikallisosastojen kautta. Toki tässäkin on huomioitava, että näilläkin organisaatioilla on omat intressinsä ja tavoitteensa. Kuitenkin niiden systemaattisempi käyttö lähteenä voisi tuoda tasapainoa ihmiskeskeisiin juttuihin. Journalisteilla olisi siis mahdollisuus niin maakuntalehdissä kuin muuallakin alkaa tuoda johdonmukaisemmin ja journalistisesti kestävin tavoin esiin keskustelua toislajisten oikeuksista, vaikka se ei ole helppoa ainakaan maatalousalueilla.

Ainoastaan yksittäisille toimittajille annetut ohjeistukset toislajisten huomioimisen keinoista eivät kuitenkaan riitä, vaikka nekin ovat välttämätön osa toislajisten tuomisessa journalistisiin käytäntöihin. Journalistien toimintaympäristön muuttuminen pois päin ihmiskeskeisyydestä on välttämätöntä, jotta toimittajat voisivat käytännössä esittää toislajisten näkökulmia. Siksi muita eläimiä tulisi ottaa paremmin huomioon maakuntalehtien toimitusten käytännöissä niin kuin edellä on esitetty.

Maakuntalehtien toislajisia koskevien linjausten muutos ja heidän näkökulmiensa esiin tuominen jutuissa ei edesauttaisi pelkästään toislajisia. Toislajisten

näkökulmien johdonmukainen esittäminen jutuissa parantaisi myös maakuntalehtien uskottavuutta ja voisi tuoda uudenlaista potentiaalista lukijakuntaa. Potentiaalisen uuden lukijakunnan toi esiin myös osa tässä haastatelluista toimittajista. Heidän mielestään erityisesti nuoria voisi kiinnostaa toislaajisten oikeuksia paremmin esiin tuova uutisointi. Koska maakuntalehdet kamppailevat vanhenevan ja vähenevän tilaajakunnan kanssa (Hujanen 2009), tässä voisi piillä myös taloudellisen ratkaisun avaimet. Tätä ajatusta tukee myös suomalaisten jo jonkin aikaa muutoksessa olleet elämäntavat (Kupsala 2019, 7; Eurobarometri 2007, 24–25; Eurobarometri 2016, 13).

Maakuntalehdille ja laajemminkin journalismille lisähaasteen asettaa kuitenkin se, ettei toislaajisten oikeuksien tai aseman ajaminen ole yhteiskunnassa vielä yleisellä agendalla. Tämän takia maakuntalehtien käytäntöjen toimintalogiikan tarkastelu ei yksin riitä, vaan toislaajisten aito ja systemaattinen huomioiminen vaatii myös laajemmin journalismin ihanteiden ja etiikan muutosta. Journalismi-instituution täytyy tunnustaa, että spesismien ja antroposentrismien ideologiat muovaavat sen sisältöjä, ja olla kriittinen näiden ideologioiden vaikutusta kohtaan. Lopulta toislaajisten näkökulman esiin tuomiseksi journalismin kentällä tarvitaan suurempaa muutosta organisaatioiden ja laajemman viestintäyhteisön eettisissä ohjeistuksissa, askelta pois antroposentrismistä. Tällöin objektiivisuuden ihanne ja totuudenmukaisuus toteutuisivat journalismissa laajemmin ja toimittajien olisi helpompaa nostaa toislaajisten näkökulma useammin uutisoinnin kohteeksi. (Faria & Almiron 2021; Almiron 2020; Lockwood 2019.)

Tällainen suurempi muutos ei ole helppo, mutta se on mahdollinen. Kyse on lopulta journalismi-instituution valinnasta: valitseeko se ylläpitää sarran rakenteita vai murtaa niitä. Muutos antroposentrismistä pois päin on tarpeen, jotta journalismia tuottavat yksilöt ja organisaatiot huomaisivat ristiriitaisuuden myös omassa ajattelussaan. Yksi tässä tutkimuksessa ilmennyt suuri ristiriita oli toimittajien ajatus siitä, että ihmisten ja esimerkiksi tuottajien näkökulman ja oikeuksien esiin tuominen ei ollut minäkään agendan ajamista, vaan neutraalia tasapuolisuutta, mutta sen sijaan toislaajisten näkökulman ja oikeuksien huomioiminen asetti jutulle tietynlaisen agendan.

Journalismin täytyy muovata omat "silmälasinsa" ihmiskeskeisistä kaikki lajit huomioiviksi (Faria & Almiron 2021; Almiron 2020). Almiron (2020) on ehdottanut, että yksi keino journalismin sisäisen spesismien ja antroposentrismien voittamiseksi voisi olla feministisen lajienvälisen etiikan soveltaminen. Tämä eettinen lähestymistapa korostaa kaikkien lajien arvoa, ei ainoastaan ihmisen, ja kiinnittää huomiota myös niiden riippuvuussuhteisiin (mt.). Tämä voisi tarkoittaa alueellisesti sitä, että sen sijaan, että maakuntalehdet journalististen tavoitteiden lisäksi puolustaisivat alueen ihmisiä ja heidän elinkeinojaan, ne puolustaisivat kaikkea alueen elämää.

Toislaajisten näkökulmien esiin tuominen täytyy tapahtua journalismin eettisistä ohjeista käsin myös toimittajien itsensä vuoksi. Tässä tutkielmassa eräs toimittaja kertoi, että hänen toimintaansa ohjaa "eläinsuojelullinen" ote ja että toisinaan hän on

huolissaan siitä, miten toislaajisten näkökulman esiin nostaminen vaikuttaa hänen uskottavuuteensa. Jos journalismin eettisissä ohjeissa annettaisiin enemmän selkänokkaa myös muiden kuin ihmisten huomioimiselle, ei toimittajien tarvitsisi olla niin huolissaan oman uskottavuutensa puolesta nostaessaan myös muiden eläinten näkökulmaa julkiseen keskusteluun.

Tämä asenteenmuutos journalismin sisällä ei välttämättä käy helposti, mutta se on mahdollinen. Onhan journalismilla historiaa myös hyvin seksististen ja rasististen ideologioiden levittäjänä, ja nykyään journalismin ajatellaan ainakin pyrkivän toimimaan niitä vastaan (Almiron 2020). Tosin Budarickin (2022) mukaan journalismi on ollut liian hidas liikkeissään pois päin myös rasistisesta ideologiasta. Tämä on johtunut osin siitä, että objektiivisuuden käsite on neutraloitunut tavalla, joka jättää huomiotta esimerkiksi journalismiin sisäisesti piiloutuneet rasistiset ja muut vähemmistöjä sortavat oletukset ja toimintatavat sekä sen, että objektiivisuuden käsite muovautuu usein sen kautta, mikä *nähdään* poliittisesti objektiivisena (mt.).

Siispä uskottavuuttaan ja totuudenmukaisuuttaan suojellakseen journalismin tulisi olla entistä kriittisempi sen suhteen, määritteleekö se objektiivisuuden omista tasapuolisuuden ja neutraaliuden lähtökohdistaan vaiko sen mukaan, mikä yhteiskunnassa *nähdään* objektiivisena. Siksi toimittajien on syytä kiinnittää huomiota journalismin vallan ja yhteiskunnan valtaideologioiden välisiin kytköksiin. Myös objektiivisuuden käsitettä ja sen käytäntöjä tulee tarkastella yhäkin kriittisesti, jotta journalismi ei uusintaisi rasismia, seksismia ja spesismien ideologioita.

Spesismistä luopuminen vaatii myös myötätunnon laajentamista ja sen hyväksymistä, ettei journalismi voi kutsua itseään täysin puolueettomaksi tiedonvälittäjäksi, jos se jättää huomion keskipisteestä pois toislaajiset. Kyse on käytännössä siitä, että journalismin täytyy alkaa nähdä toislaajiset arvokkaina yksilöinä, joilla on oikeuksia (Lockwood 2019). Niin kauan kuin journalismi-instituutio eettisine ohjeistuksineen on niin ihmiskeskeinen kuin tällä hetkellä, myös toimittajien käsitykset eläinuutisoinnista pysyvät pääosin spesistisinä, samoin heidän kirjoittamat juttunsa.

7 LOPUKSI

Tämä tutkielma on luonut uutta tietoa maakuntalehtien toimittajien tavoista huomioida toislaisia ja eritoten käytännöistä ja ihanteista, joissa eläinaiheiset jutut muotoutuvat. Tiedolla on kuitenkin aina rajoitteensa. Tämäkään tutkielma ei ole vapaa sidoksista tai vaikuttimista.

Tutkielman viimeisessä luvussa pohdin, kuinka luotettavina ja sovellettavina näitä tutkimustuloksia voidaan pitää. Käyn myös läpi tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet tutkielmaan tavalla tai toisella. Aivan loppuun käsittelen tutkimusprosessin, erityisesti tulosten jäsentämisen aikana esiin nousseita jatkotutkimusaiheita.

7.1 Tutkimuksen arviointia

Kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen (CAMS) kentällä tehtyä tutkimusta yhdistää ajatus siitä, että tutkimukseen vaikuttavat auttamatta tutkijan oma positio sekä arvomaailma ja valittu tutkimuksen viitekehys, joka sekkin on ainakin jossain määrin subjektiivisesti rajattu. Tämän takia on tärkeää, että näennäisen objektiivisuuden tavoitteen sijaan tutkija kertoo tutkimukseen vaikuttaneista, subjektiivisistakin osa-alueista, jotta lukijalla olisi mahdollisimman paljon tietoa tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseksi. (Merkins 2016; Aaltola & Wahlberg 2020 10–11.) Pyrin avaamaan näitä tekijöitä tässä luvussa niin avoimesti kuin kykenen.

Ensiksikin tutkimusongelmasta ja CAMS-tutkimusperinteen soveltamisesta välittyy oma arvomaailmani. Kuten jo johdannossa totesin, toislaisten asema on aina pohdituttanut minua ja muidenkin eläinlajien yksilöt ovat aina olleet minulle tärkeitä. Näen, että heillä tulisi olla nykyistä laajemmat, juridisesti tunnustetut oikeudet

yhteiskunnassamme ja että myös journalismin tulisi ottaa toislaajiset kattavammin huomioon yhtenä relevanttina uutisoinnin osapuolena. Tätä kantaani olen perustellut niin ikään edellä kattavasti (ks. esim. luku 3.1 ja 3.2). Tämä näkökohtani on vaikuttanut siihen, mitä olen halunnut kysyä tutkielmassani ja mihin seikkoihin olen keskittynyt aineistoa analysoidessani. Siten myös kriittinen eläin- ja mediatutkimus (CAMS) on ollut luonteva valinta tutkielman viitekehyyksiksi. Sen taustalla on selkeä oletus siitä, että myös toislaajisten näkökulma on tärkeä niin journalismissa kuin laajemminkin, sillä he ovat tuntevia ja kokevia yksilöitä (Merkins 2016). Siksi näkökulmani antroposentrismiä ja spesismiä kohtaan on ollut kriittinen, ja on selvää, että tutkija, joka ei sovelle CAMS-tutkimusta, olisi saanut erilaisia tuloksia samankaltaisesta aineistosta. CAMS-tutkimuksessa usein yhdistetään tieteelliset menetelmät aktivismiin (Almiron ym. 2016). Minunkin tavoitteenani tässä tutkimuksessa on ollut uuden tiedon tuottamien lisäksi vaikuttaa tuomalla esiin toislaajisia koskevia epätasa-arvoisuuksia, niitä synnyttäviä tekijöitä sekä ratkaisuja journalismin kentälle.

Laadullisen tutkimuksen perusideana voidaan pitää itsestänselvyyksien, tässä tapauksessa ihmiskeskeisyyden, kyseenalaistamista (Alasuutari 2012). Siksi näen, että vaikka valitsemani lähestymistapa tähän tutkielmaan on lähtökohdiltaan ollut arvosidonnainen ja siten täydellisestä neutraaliudesta on kyseenalaista puhua, se on ollut tärkeä ja myös tutkimuseettisesti perusteltavissa (ks. luku 3.2). Lopulta kaikkea tutkimusta sitovat jonkinlaiset arvovalinnat, myös antroposentristä kysymyksenasettelua ihmiskeskeisyys. Tietyntyylinen arvosidonnaisuus ei myöskään tarkoita tutkimuksellisen tai tutkimuseettisen otteen puutetta. Tämän tutkielman kysymyksenasettelussa, aineistonkeruussa, analyysissa ja lopulta raportoinnissa olen soveltanut tieteellisesti relevantteja ja hyväksytyjä tapoja ja mahdollisimman neutraalia otetta. Arvot ovat vaikuttaneet silti siihen, mitä kysyn, miten kysyn ja mihin kiinnitän erityistä huomiota.

Muotoilemani tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset ovat olleet nähdäkseni onnistuneet, sillä nämä tulokset tuottavat aidosti uutta tietoa maakuntalehtien eläinaiheisesta journalismista ja niistä tehdyt johtopäätökset nostavat esiin tämän hetken maakuntalehtien journalismin kehityskohteita. Niillä on myös potentiaali auttaa journalismia kehittymään yhä tasapuolisemmaksi ja edistää toislaajisten huomioimista mediassa. Toki huomion arvoista on, että tutkimusongelman rajaaminen nimienomaan maakuntalehtiin asettaa rajoitteita sille, missä määrin tulosten voi ajatella puhuvan journalismin puolesta laajemmin. Aiempi tutkimus ja haastateltavien puheet antavat kuitenkin osviittaa siitä, että toislaajisten spesistinen pohdinta juttuprosessin aikana ja toisaalta eläinuutisointiin vaikuttavien tekijöiden moninaisuus nousevat ainakin osin laajemmista, journalismi-instituution haasteista. Rajaus juuri maakuntalehtien toimittajiin oli tarpeellinen ja perusteltu: maakuntalehtien alueella on paljon toislaajisia hyödyntävää yritystoimintaa ja toisaalta maakuntalehtiä tutkitaan Suomessa todella vähän.

Niin ikään aineistonkeruu onnistui hyvin, sillä keräämästäni aineistosta oli löydettävissä laadullisen tutkimusanalyysin keinoin vastaukset tutkimuskysymyksiin. Siksi pidän myös tutkimus- ja analyysimenetelmien valintaa hyvinä. Haastatteleamalla maakuntalehtien toimittajia sain syvällistä tietoa siitä, mitä toimittajat ajattelevat ja millaiset käytännöt heidän mielestään vaikuttavat eläinaiheisiin juttuihin. Toki toisen tutkimuskysymyksen kohdalla, joka paljastui analyysin myötä merkittävämmäksi, on välttämätöntä ottaa huomioon se, että tulokseksi saadut käytännöt ja ihanteet ovat nimenomaan sellaisia, jotka toimittajat itse ovat tuoneet esiin. Toimittajat siis näkivät eläinaiheisten juttujen muotoutuvan kuvaamansa kaltaisissa ihanteissa ja käytännöissä. Onkin lähes mahdotonta tutkimuksen keinoin vastata kysymykseen, mikä kaikki eläinuutisointiin lopulta vaikuttaa, mutta sen sijaan juttujen muotoutumisympäristöä, kuten käytäntöjä ja ihanteita, voi tarkastella. Voi myös olla, että esimerkiksi uutispääälliköt tai päätoimittajat olisivat nähneet asian toisin. Vastauksen löytämiseksi näin kuitenkin tärkeäksi kuulla nimenomaan juttujen parissa läheisesti työtä tekevien näkökulman aiheeseen.

Laadullisen tutkimuksen vahvuutena pidetään sitä, että se tuottaa syvällisempää tietoa kuin määrällinen. Sen sijaan sen huonona puolena on heikko yleistettävyyttä, joskaan yleistettävän tiedon tuottaminen ei ole laadullisen tutkimuksen tarkoituksaan. Laadullisen tutkimuksen ja sen luotettavuuden arvioinnissa puhutaan yleensä yleistettävyyden sijaan sovellettavuudesta ja neutraaliudesta. (Alasuutari 2012.) Viimeksi mainittua olen arvioinut jo edellä, joten keskityn nyt tulosten sovellettavuuteen.

Tämän tutkielman tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin maakuntalehtien toimittajiin tai maakuntalehtiin, saati kaikkiin suomalaisiin toimittajiin. Tulokset kuitenkin antavat osviittaa siitä, millaisia eläinkäsityksiä maakuntalehtien toimittajilla ainakin tällä hetkellä on ja millaiset käytännöt ja ihanteet eläinaiheisiin juttuihin vaikuttavat. Tulosten luotettavuutta olen pyrkinyt parantamaan valitsemalla haastateltavia neljästä eri puolilla Suomea operoivasta maakuntalehdestä. Nämä maakuntalehdet ovat myös eri konsernien omistamia, mikä on tärkeää konsernin sisäisten toimintaperiaatteiden takia. Sovellettavuutta edesauttaa nähdäkseni myös se, että haastateltavia oli erilaisista taustoista eikä suurin osa heistä ollut spesifisti erikoistunut eläinaiheisiin. Tämän rajauksen taustalla oli myös ajatus siitä, että journalismin laadun ja toislaajisten kannalta tärkeää on, jos mahdollisimman monenlaiset toimittajat huomaavat käsitellä myös näiden näkökulmia uutisoinnissa.

Toki on hyvä kiinnittää huomiota vielä haastateltavien demografisiin tietoihin. Alun perin tavoitteenani oli, että haastateltavien ikä- ja sukupuolijakauma olisi suhteellisen tasainen. Haastateltavien saaminen ei kuitenkaan ollut aivan yksioikoista, mikä vaikutti siihen, että ikä- ja sukupuolijakaumat ovat epätasaiset. Koska joitain eroja näkyi nuorempien ja muiden haastateltavien välillä, jäin pohtimaan, olisivatko tulokset eronneet nykyisistä, jos ikäjakauma olisi ollut tasaisempi ja nuoria ja

vastikään uransa aloittaneita osallistujia olisi ollut enemmän. Toisaalta sukupuoli- ja ikäjakauman tasaisuudella ei ole niin suurta merkitystä kuin olisi ollut määrällisessä tutkimuksessa – tämän tutkielman tuloksia ei voi yleistää, eikä siihen ole tutkimusasetelmassa pyrittykään.

Tulosten sovellettavuuden kannalta ajatuksia herättää myös se, millaiset toimittajat lopulta suostuivat haastatteluun. Haastatteluissa selvisi, että jokaisella toimittajalla oli jotain työn ulkopuolista kokemusta toislaajisista, jos ei mitään koulutus- tai harrastustaustaa, niin vähintään lemmikki. Muiden eläinten kanssa vietetty aika heijastuu ihmisen eläinkäsityksiin (Kupsala 2019). On nähdäkseni mahdollista, että läheinen suhde toislaajisiin lisäsi haastatteluun suostumisen todennäköisyyttä: jos toimittaja koki toislaajiset tärkeiksi omassa elämässään, ehkä hän koki todennäköisemmin myös tutkielman aiheen tärkeäksi. Tosin heidänkin haastatteluistaan analyysin avulla saadut tulokset olivat toislaajisten kannalta toiseuttavia, joten jäin pohtimaan, millaisia tuloksia olisi muodostunut, jos tutkimukseen olisi osallistunut ”vähemmän eläinrakkaita” yksilöitä.

Haastatteluasetelmassa huomion arvoista on vielä se, että en kertonut haastateltaville kovinkaan tarkkaan tutkielmani aihetta etukäteen. Se oli kuitenkin nähdäkseni välttämätöntä, sillä kovin tarkka tutkimuskysymysten ja -ongelman selostaminen olisi asettanut haastateltaville uskoakseni vahvan ennakko-oletuksen ja olisi siten todennäköisesti vaikuttanut siihen, mitä asioita he toivat esiin haastatteluissa. On myöskin totta, että valitut virikemateriaalijuttut ohjasivat haastatteluita jonkin verran, joitain enemmän, joitain vähemmän. Valinnan virikemateriaalijutuista tein minä. Jos olisin valinnut toisenlaisia juttuja, on mahdollista, että haastateltavat olisivat nostaneet esiin hieman erilaisia näkökohtia. Virikemateriaalijuttujen rajaaminen oli kuitenkin ainoa vaihtoehto, jotta haastateltavat saivat järkevän määrän apuja haastatteluun. Jos haastateltavat olisivat valinneet virikejutut itse, olisivat he voineet korostaa vain haluamiinsa puolia tuottamassaan eläinuutisoinnissa. Lisäksi pyrin valitsemaan virikkeeksi kultakin toimittajalta mahdollisimman monipuolisia juttuja eri näkökulmista ja eri lajeista. Siten uskon, että virikemateriaalijuttujen valinnalla ei ollut lopulta kovin suurta merkitystä lopullisiin tuloksiin. Tätä tulkintaa vahvistaa se, että toimittajat nostivat esiin keskenään hyvin samankaltaisia asioita.

Kaiken kaikkiaan tämän tutkielman tuloksia voi pitää suhteellisen hyvin sovellettavina, riittävän neutraaleina ja siten myös luotettavina. Tutkielman sovellettavuuteen liittyy vielä sen kontribuutio laajemmin journalismintutkimuksen kentälle: tulokset nostavat esiin monia journalismin tekemisen reunaehtoja ja haasteita. Tulokset antavat vaikutelman siitä, että maakuntalehdissä lukijalähtöisyys on todella suuressa roolissa. Lukijalähtöisyyden suuren roolin myötä herää kysymys, voiko se asettaa journalistisen riippumattomuuden ja itsemääräämisoikeuden kyseenalaiseksi. Toki tämä liittyy journalismin ja journalististen sisältöjen lainalaisuuksiin. Ei ole

journalistisia sisältöjä ilman lukijoita. Mutta toisaalta journalististen medioiden tulisi kyetä itsenäiseen päätöksentekoon ja tarjota lukijoilleen myös niitä näkökulmia, joista he eivät välttämättä halua tietää mutta jotka ovat tärkeitä. Siten myös mahdolliset kytkökset lukijalähtöisyyden ja itsesensuurin välillä nousevat esiin. Tutkielma antaa uutta pohdittavaa niin ikään journalismin objektiivisuuden ja journalistien objektiivisuuskäsitysten tiimoilta.

Tämän tutkielman tuottama uusi tieto perustelee sen paikkaa journalismintutkimuksen kentällä. Olen tutkielmassa pyrkinyt tietoisesti nostamaan esiin erityisesti Suomessa vähemmän journalismintutkimukseen nousutta toislajisten asiaa pelkän ihmislähtökohdan sijasta. Tämä tutkielma on kuitenkin täyttänyt toislajisten jättämää suurta aukkoa ainoastaan vähän, joten tutkittavaa aiheeseen liittyen on edelleen. Jatkotutkimusaiheita pohdin seuraavassa alaluvussa.

7.2 Jatkotutkimuksesta

Kriittisen eläin- ja mediatutkimuksen kentällä on vielä runsaasti tutkittavaa, erityisesti Suomessa. Niin ikään maakuntalehtiä olisi hyvä tutkia enemmän, sillä ne ovat merkittäviä toimijoita Suomen mediakentällä.

Tämän tutkielman tulokset herättävät monia jatkotutkimusaiheita. Erityisen mielenkiintoinen aihe on, missä määrin lukijalähtöisyys lopulta vaikuttaa maakuntalehtien journalistisiin linjauksiin ja sisältöihin. Argumentoin edellä, että liika päätättävällän luovuttaminen lukijoille ei tee hyvää median itsemääräämisoikeudelle. Maakuntalehtien kontekstiin liittyen olisi tärkeää selvittää laajemmin, koskeeko toimituksen ulkopuolisten toimijoiden tai toimittajan arvomaailman vahva vaikutus muutakin mielipiteitä jakavaa tai esimerkiksi vähemmistöjä koskevaa uutisointia. Eräs haastateltava vertasi eläinuutisprosessia vuoden 2015 tapahtumiin lukijoiden suhtautumisen osalta.

H3: Kyllä mä aika tarkasti kirjoitin noi esimerkkijutut, ja kyllä turkisjututkin täytyy kirjoittaa tosi tarkasti, ettei sitten somekeskustelu ryöpsähdä jonnekin ihan sivuraiteille. Esimerkiksi tilallisen ahdinko. Niinku tiedät, somessahan se on... huudatetaan helposti sitten ja vedetään leikikskin se vakava asia, mistä sillä hetkellä kirjoitetaan. Pitää sanoa, että se on sama asia kun (kaupunkiin) tuli 2015 vastaanottokeskus, kun ulkomailta rynnisti paljon pakolaisia Suomeen. Niin piti kirjoittaa aivan kieli keskellä suuta, ja silti some täytyy semmosista kommentteista, mitkä ei liittyny siihen asiaan, mistä kirjoitettiin, vaan se yleinen asenne maahanmuuttovirtaa vastaan, se oli todella kovaa täällä.

Jäin pohtimaan myös, mikä on toislajisten huomioimisen aste ja rooli paikallisissa medioissa. Resursseihin, toimittajien määrään ja lukijakytköksiin perustuen voisi arvata, että kenties huonompi. Laajempaa tutkimusta olisi syytä tehdä niin ikään journalismin ihanteista suhteessa toislajisiin. Kiinnostava kysymys on, miten mediatalojen johtajat tai eettisiä ohjeistuksia laativat näkevät toislajisten aseman ja sen huomioimisen tarpeen journalismin kentällä tai mitä keinoja he soveltaisivat, jotta journalismi ottaisi instituutiona toislajisten näkökulman enemmän huomioon. Niin ikään objektiivisuuden vaateen käsittely tutkimuksessa pysynee edelleen ajankohtaisena. Mielenkiintoinen aihe sen liepeiltä on oman arvomaailman painottumisen ja objektiivisuuden ihanteen suhde.

Tässä tutkielmassa käsittelin toislajisia isona ryhmänä, ja sitäkin lähestymistapaa voi kritisoida marginalisoivaksi. Lisää tietoa olisi hyvä saada laajemmin eri lajien eläinkuvista mediassa, myös harvemmin uutisissa vilahtavien lajien osalta. Uhanalaisten lajien mediarepresentaatiosta on saatavilla yllättävän vähän tietoa, ja luonnon monimuotoisuuskuusiin aikakautena sille on suuri tarve.

Tämä tutkimus yhdessä aiempien tutkimusten kanssa jättää tilaa erityisesti laajemmalle, eri lähestymistapoja yhdistelevälle tutkimukselle. Uutta ja kattavampaa tietoa tuottaisi, jos samassa tutkimuksessa sekä kysyttäisiin journalistien tavoista ja käytännöistä tehdä eläinaiheisia juttuja että tutkittaisiin vaikkapa kehysanalyysin keinoin eläinkuvaa laajasti eri medioiden uutisissa. Myös muiden kuin tekstimuotoisten uutisten tavasta representoida toislajisia olisi mielenkiintoista saada tietoa. Niin ikään laajemmän aineiston, kenties määrällisin keinoin suoritettujen tutkimukset toisivat tärkeyttä ja yleistettävää tietoa toislajisten roolin kehittymisestä journalismissa.

Koska eläinkäsitykset elävät yhteiskunnassa murroksen aikaa, on toislajisia eläimiä ja mediaa tutkittava yhdessä jatkossakin. Toisaalta käsitykset muuttuvat hitaasti. Silti vaikkapa viiden tai kymmenen vuoden kuluttua tällä samalla tutkimusasetelmalla tehty tutkimus voi tuottaa jo erilaisia tuloksia. Myös eri demograafisten taustatekijöiden ottaminen huomion keskipisteeksi ja vertailun kohteeksi voi olla hedelmällinen lähtökohta selvittää, millaisista eläinkäsityksistä toimittajat tai mediatalot on tehty.

Media muokkautuu suhteessa ympäristöönsä. Moni haastateltu toimittajat vetosi siihen, että maakuntalehtien eläinuutisointi on kyllä muuttumassa, sillä myös yleinen mielipide ottaa pikku hiljaa enemmän huomioon paitsi ihmiset myös luonnon ja toislajiset. Journalismin roolia spesismmin ylläpitäjänä on syytä tarkastella myös jatkossa, jotta journalismi voisi muuttua ja kehittyä myös suhteessa toislajisiin, ei ainoastaan lopullisiin palkanmaksajiin eli lukijoihin. Maakunnallisella ja muullakin journalismilla on edessään valinnan paikka: osallistuuko se lajisorron rakenteiden ylläpitämiseen vai päättääkö se alkaa murtaa niitä. Tuota pohdintaa varten tarpeeksi suurta selkänöjää ei anna ainoastaan yleinen mielipide, vaan myös journalismi-instituution

sisäinen eläinkäsitys vaatii tutkiskelua – ja niin toislajisten kuin journalismin parasta ajatellen pikaista muutosta.

LÄHTEET

- Aaltola, E. (2006). *Animal Individuality: Cultural and Moral Categorisations*. Turun yliopisto. Väitöskirja.
- Aaltola, E. (toim.). (2013). *Johdatus eläinfilosofiaan*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Aaltola, E. & Wahlberg, B. (toim.). (2020). *Me & muut eläimet. Uusi maailmanjärjestys*. Tampere: Vastapaino.
- Aamulehti. (2019). Aamulehden tasa-arvoiset ammattinimikkeet: tästä siinä on kyse ja tästä ei – Katso titteleiden luettelo sekä yleisimmät kysymykset ja vastaukset. *Aamulehti* 23.10.2019. (Viitattu 1.5.2023.) Saatavilla: <https://www.aamulehti.fi/paakirjoitukset/art-2000007432340.html>
- Adams, C. J. (2016). Consumer Vision: Specism, Misogyny, and Media. Teoksessa Almiron, N.; Cole, M. & Freeman, P. C. (toim.). *Critical Animal and Media Studies – Communication for Nonhuman Animal Advocacy*. New York ja Lontoo: Routledge, 56–73.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0* (4. painos). Tampere: Vastapaino.
- Almiron, N.; Cole, M. & Freeman, P. C. (toim.). (2016). *Critical Animal and Media Studies – Communication for Nonhuman Animal Advocacy*. New York ja Lontoo: Routledge.
- Almiron, N.; Cole, M. & Freeman, C. P. (2018). Critical animal and media studies: Expanding the understanding of oppression in communication research. *European Journal of Communication*, 33(4), 367–380. <https://doi.org/10.1177/0267323118763937>
- Almiron, N. (2020). The “animal-based food taboo.” Climate change denial and deontological codes in journalism. *Frontiers in Communication*, 5. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2020.512956>
- Becker, L. B. & Vlad, T. (2009). News organizations and routines. Teoksessa Wahl-Jorgensen, K. & Hanitzsch, T. (toim.) *The Handbook of Journalism Studies*. Lontoo: Routledge, 59–72.
- Balcombe, J. (2010). *Second Nature: The Inner Lives Of Animals*. New York: Palgrave Macmillan.
- Bekoff, M. (2007). *The Emotional Lives of Animals: A Leading Scientist Explores Animal Joy, Sorrow, and Empathy – And Why They Matter*. Kalifornia: New World Library.
- Bekoff, M. (2010). *The Animal Manifesto: Six Reasons for Expanding Our Compassion Footprint*. Kalifornia: New World Library.
- Bekoff, M. & Pierce, J. (2009). *Wild Justice: The Moral Lives of Animals*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bergstra, T. J.; Hogeveen, H. & Stassen, E. N. (2017). Attitudes of different stakeholders toward pig husbandry: a study to determine conflicting and matching attitudes toward animals, humans and the environment. *Agriculture and Human Values*, 34(2), 393–405. <https://doi.org/10.1007/s10460-016-9721-4>

- Berkowitz, D. A. (2009). Reporters and their sources. Teoksessa Wahl-Jorgensen, K. & Hanitzsch, T. (toim.) *The Handbook of Journalism Studies*. Lontoo: Routledge, 102–112.
- Boddice, R. (2011). Introduction: The end of anthropocentrism. Teoksessa Boddice, R. (toim.) *Anthropocentrism*. Leiden: Brill, 1–18.
- Brown, C. (2015). Fish intelligence, sentience and ethics. *Animal cognition*, 18(1), 1–17. <https://doi.org/10.1007/s10071-014-0761-0>
- Budarick, J. (2022). Racism and journalism: The dangers of returning to the "safe space" of objectivity. *Journalism*, 24(8), 1698–1714. <https://doi.org/10.1177/14648849221077747>
- Busch, G.; Weary, D. M.; Spiller, A., & von Keyserlingk, M. A. (2017). American and German attitudes towards cow-calf separation on dairy farms. *PloS one*, 12(3). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0174013>
- Calarco, M. (2008). *Zoographies: the question of the animal from Heidegger to Derrida*. New York: Columbia University Press.
- Coghlan, S., Webber, S. & Carter, M. (2021). Improving ethical attitudes to animals with digital technologies: The case of apes and zoos. *Ethics and Information Technology*, 23(4), 825–839. <https://doi.org/10.1007/s10676-021-09618-7>
- Coleman, R.; McCombs, M.; Shaw, D. & Weaver, D. (2009). Agenda setting. Teoksessa Wahl-Jorgensen, K. & Hanitzsch, T. (toim.) *The Handbook of Journalism studies*. Lontoo: Routledge, 147–160.
- Curtis, S.E. & Stricklin, W.R. (1991). The importance of animal cognition in agricultural animal production systems: An overview. *Journal of Animal Science*, 69, 5001–5007. <https://doi.org/10.2527/1991.69125001x>
- Dunayer, J. (2004). *Speciesism*. Derwood, MD: Ryce.
- Dunayer, J. (1995). *Animal Equality: Language and Liberation*. Derwood, MD: Ryce.
- Eagly, A. H. & Chaiken, S. (2007). The Advantages of an Inclusive Definition of Attitude. *Social Cognition*, 25(5), 582–602. <https://doi.org/10.1521/soco.2007.25.5.582>
- Entman, R. M.; Matthes, J. & Pellicano, L. (2009). Nature, sources and effects of news framing. Teoksessa Wahl-Jorgensen, K. & Hanitzsch, T. (toim.) *The Handbook of Journalism Studies*. Lontoo: Routledge, 175–190.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. (2015). Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Valli, R., & Aaltola, J. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (4. painos). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eurobarometri. (2007). *Attitudes of EU citizens towards animal welfare*. Euroopan komissio: Bryssel, Belgia.
- Eurobarometri. (2016). *Attitudes of Europeans towards animal welfare*. Euroopan komissio: Bryssel, Belgia.
- Fairclough, N. (1997). *Miten media puhuu*. Suomentaneet Blom V. & Hazard K. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, N. (2015). *Language and power* (3. painos). Lontoo: Routledge.

- Faria, C. & Almiron, N. (2021). From the horse's mouth: A non-speciesist framework for media and communication ethics. *Ramon LLull journal of applied ethics*, 12, 207–233. <https://doi.org/10.34810/rljaev1n12id389312>
- Feber, R. E.; Raebel, E. M.; D'cruze, N.; Kacdonald, D. W. & Baker, S. E. (2017). Some animals are more equal than others: Wild animal welfare in the media. *Bioscience*, 67(1), 62–72. <https://doi.org/10.1093/biosci/biw144>
- Fifur. (2023). Pohjanmaalle keskittynyt. (Viitattu 1.5.2023.) Saatavilla: <https://fifur.fi/turkiselinkeino/toimiala/pohjanmaalle-keskittynyt>
- Fowler, R. (1991). *Language in the News. Discourse and Ideology in the Press*. Lontoo: Routledge.
- Freeman, C. P.; Bekoff, M. & Bexell, S. M. (2011). Giving voice to the “voiceless”: Incorporating nonhuman animal perspectives as journalistic sources. *Journalism Studies*, 12(5), 590–607. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2010.540136>
- Freeman, C. P. (2009). This little piggy went to press: The American news media's construction of animals in agriculture. *The Communication Review*, 12(1), 78–103. <https://doi.org/10.1080/10714420902717764>
- Gouabault, E.; Dubied, A., & Burton-Jeangros, C. (2011). Genuine Zoocentrism or Dogged Anthropocentrism? On the Personification of animal figures in the News. *Humanimalia*, 3(1), 77–100. <https://doi.org/10.52537/humanimalia.10059>
- Hacking, I. (2009). *Mitä sosiaalinen konstruktionismi on?* Suomentanut Koskinen, I. Tampere: Vastapaino.
- Hall, S.; Critcher, C.; Jefferson, T.; Clarke, J. & Roberts, B. (2013). *Policing the Crisis: Mugging, the State and Law and Order* (2. painos). Lontoo: Red Globe Press.
- Hall, S. (1992). *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Suomentaneet ja toimittaneet Koivisto, J.; Lehtonen, M.; Uusitupa, T. & Grossberg L. Tampere: Vastapaino.
- Heinonen, A. (2004). Eriarvoiset eläimet: Ihminen, kone, eläin. Eläindiskurssit ja spesismi Aamulehdessä. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Maisterintutkielma.
- Helle, M. (2009). Journalistisen työn muutos. Teoksessa Väliverronen, E. (toim.) *Journalismi murroksessa*. Gaudeamus Helsinki University Press, 91–11.
- Hiltunen, A.-K. (2007). Kaksinkertaisesti toiseutetuista sankarimaahanmuuttajattariksi: Tutkija- ja lukijatulkinnat vertailussa. Teoksessa: Raittila, Pentti (toim.) *Keskusteluja etnisyydestä mediassa: Suomalaisten maahanmuuttajien ja tutkijoiden tulkintoja*. Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö, 107–130.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hujanen, J. (2000). Journalismin maakunnallisuus. Alueellisuuden rakentuminen maakuntalehtien teksteissä ja tekijöiden puheessa. *Studies in Communication* 11. Jyväskylän yliopisto.
- Hujanen, J. (2004). Tiedonvälitystehtävän murroksilla. Journalismineuvotteluja RISC-toimituksessa. *Media & Viestintä*, 27(4–5). <https://doi.org/10.23983/mv.62412>

- Hujanen, J. (2006). Yleisön palvelu markkinaehtoistuvan median journalistien itseyemmäryksessä. *Media & Viestintä*, 29(2).
<https://doi.org/10.23983/mv.62361>
- Hujanen, J. (2009). Kiinnostavaa vai tärkeää? Ihmisläheisen journalismin kaksi polkua. Teoksessa Väliverronen, E. (toim.) *Journalismi murroksessa*. Gaudeamus Helsinki University Press, 112–128.
- Horta, O. (2010). What is Speciesism? *Journal of Agriculture and Environmental Ethics*, 23(3), 243–266. <https://doi.org/10.1007/s10806-009-9205-2>
- Jerolmack, C. (2008). How Pigeons Became Rats: The cultural-spatial logic of problem animals. *Social Problems*, 55 (1), 72–94.
<https://doi.org/10.1525/sp.2008.55.1.72>
- Jones, D. M. (1996). American Media Coverage of Animal Protection. *Anthrozoos*, 9 (2/3), 72–80. <https://doi.org/10.2752/089279396787001536>
- Jones, D. M. (1997). The Media and Policy Decisions Affecting Animals. *Anthrozoos*, 10, 8–13. <https://doi.org/10.2752/089279397787001210>
- Jones, A. S. (2009). *Losing the News: The Future of the News That Feeds Democracy*. Oxford University Press.
- Julkisen sanan neuvosto (JSN). (2014). Journalistin ohjeet ja liite. (Viitattu 21.10.2022.) Saatavilla: https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/
- Juntunen, L. (2009). Journalistinen etiikka kriisissä. Kiireen ja kilpailun haasteet toimittajien ammatilliselle itsekurille. Teoksessa Väliverronen, E. (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Juntunen, L. (2011). Leikkaa-liimaa-journalismia? Tutkimus uutismedian lähdekäytännöistä. *Viestinnän tutkimusraportteja 4/2011*. Sosiaalitieteiden laitos, viestinnän tutkimuskeskus CRC, Helsingin yliopisto.
- Juntunen, L. (2017). Kulttuurien törmäys? Journalismin etiikka sosiaalisen median aikakaudella. *Viestinnän tutkimusraportteja 1/2017*. Sosiaalitieteiden laitos, viestinnän tutkimuskeskus CRC, Helsingin yliopisto.
- Juppi, P. (2004). "Keitä me olemme? Mitä me haluamme?": Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Kauppinen, H. (2018). Raaka-ainetta vai tuntevia yksilöitä? Tuotantoeläinten eläinkuva Ylen ja Helsingin sanomien uutisoinnissa. Tampereen yliopisto, viestintätieteiden tiedekunta. Maisterintutkielma.
- Khazaal, N. & Almiron, N. (2016). "An Angry Cow is Not a Good Eating Experience." How US and Spanish media are shifting from crude to camouflaged speciesism in concealing nonhuman perspectives. *Journalism Studies*, 17(3), 374–391. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.982966>
- Kielitoimiston ohjepankki. (2015). Pronominit: hän vai se? (Viitattu 15.9.2023.) Saatavilla: <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/487>
- Kiviranta, U. (1990). Vähäisimmän vaivan laki journalismissa. *Media & Viestintä*, 13(3). Saatavilla: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/64526>
- Kopnina, H. (2020). Anthropocentrism and Post-Humanism. *The International Encyclopedia of Anthropology*, 1–8.

- Lehtinen, A. P. (2020). Journalismmin totuudenmukaisuus: luottamussuhde yleisöjen kanssa. *Media & viestintä*, 43(3), 206–266. <https://doi.org/10.23983/mv.98407>
- Lehtonen, M. (1996). *Merkitysten maailma: kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia*. Tampere: Vastapaino.
- Lockwood, A. (2019). What would ‘inclusive journalism’ have felt like for the pig? *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 8(1), 25–43. https://doi.org/10.1386/ajms.8.1.25_1
- Mackendree, M.; Widmar, N. & Croney, C. C. (2014). Current factors influencing perceptions of animals and their welfare. *Journal of Animal Science*, 92(5), 1821–1831. <https://doi.org/10.2527/jas.2014-7586>
- Maras, S. (2013). *Objectivity in Journalism. Key Concepts in Journalism*. Cambridge: Polity Press.
- McQuail, D. (2010). *Macquail’s Mass Communication Theory* (6. painos). Lontoo: Sage.
- Merkins, D. (2016). Media Theories and the Crossroads of Critical Animal and Media Studies. Teoksessa Almiron, N.; Cole, M. & Freeman, P. C. (toim.) *Critical Animal and Media Studies – Communication for Nonhuman Animal Advocacy*. New York ja Lontoo: Routledge, 11–25.
- Metsästäjäliitto. (2023). Metsästäjäliiton paikallispiirit. (Viitattu 1.5.2023.) Saatavilla: <https://metsastajaliitto.fi/metsastajaliitto/tietoa-meista/piirit>
- Meyer, T. (2002). *Media Democracy. How the Media Colonize Politics*. Cambridge: Polity Press.
- Mocatta, G.; Mayes, E.; Hess, K. & Hartup, M. E. (2023). The trouble with ‘quiet advocacy’: local journalism and reporting climate change in rural and regional Australia. *Media, Culture & Society*, 45(1), 157–177. <https://doi.org/10.1177/01634437221104686>
- Molloy, C. (2011). *Popular media and animals*. The Palgrave Macmillan Animal Ethics Series. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- MTK. (2023). Tuotantosuunnat. (Viitattu 1.5.2023.) Saatavilla: <https://www.mtk.fi/tuotantosuunnat#:~:text=Maatilojen%20yleisin%20tuotantosuunta%20on%20viljanviljely,%2DSavossa%20sek%C3%A4%20Pohjois%2DKarjalassa>
- Mäntylä, J. (2004). *Journalistin etiikka*. Helsinki: Gaudeamus.
- Mörä, T. (1996). Journalistit rutiinien verkossa. Teoksessa Luostarinen H.; Kivikuru, U. & Ukkola, M. (toim.) *Sopulisilppuri: mediakritiikin näkökulmia*. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Ollila, T. (2022). Lakiesitys eläinten hyvinvointilaista ei ole nimensä veroinen. *Animalia* 23.9.2022. (Viitattu 19.10.2022.) Saatavilla: <https://animalia.fi/2022/09/23/lakiesitys-elainten-hyvinvoinnista-ei-ole-nimensa-veroinen/>
- O’Neill, D & Harcup, T. (2009). News, values and selectivity. Teoksessa Wahl-Jorgensen, K. & Hanitzsch, T. (toim.) *The Handbook of Journalism Studies*. Lontoo: Routledge, 161–174.
- Pietikäinen, S. (2000). Discourses of Differentiation. Ethnic Representations in Newspaper Texts. *Jyväskylä Studies in Communication* 12. Jyväskylän yliopisto.

- Pietilä, K. (2010). Journalistiprofessio ja yhteiskunnan itsepuolustus. *Media & viestintä* 33(3), 17–31. <https://doi.org/10.23983/mv.62929>
- Plaisance, P. L. & Skewes, E. A. (2003). Personal and professional dimensions of news work: Exploring the link between journalists' values and roles. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 80(4), 833–848. <https://doi.org/10.1177/107769900308000406>
- Priiki, K. (2021). Saako lemmikkiin viitata hän-pronominilla? – Kielenkäyttäjien käsitykset pronominien sopivasta käytöstä vaihtelevat. *Kielikello* 3/2021. (Viitattu 15.9.2023) Saatavilla: <https://www.kielikello.fi/-/saako-lemmikkiin-viitata-h%C3%A4n-pronominilla>
- Pöyhtäri, R.; Väliaverronen, J. & Ahva, L. (2014). *Mistä on suomalainen toimittaja tehty? Worlds of Journalism -surveyn tuloksia Suomesta*. Tampereen yliopisto.
- Pöyhtäri, R.; Väliaverronen, J. & Ahva, L. (2016). Suomalaisen journalistin itseymmärrys muutosten keskellä. *Media & viestintä* 39(1), 1–23. <https://doi.org/10.23983/mv.61434>
- Rinne, T. (2022). Eläinsuojelulaista eläinten hyvinvointilaki – mikä muuttuu? *Animalia* 3.10.2022. (Viitattu 19.10.2022.) Saatavilla: <https://animalia.fi/2022/10/03/elainsuojelulaista-elainten-hyvinvointilaki-mika-muuttuu/>
- Ryfe, D. M. (2006). The nature of news rules. *Political Communication*, 23(2), 203–214. <https://doi.org/10.1080/10584600600629810>
- Ryynänen, S. (2020). Puhummeko nyt rasismista? *Media ja viestintä*, 43(4), 326–344. <https://doi.org/10.23983/mv.100619>
- Salena, M. G.; Turko, A. J.; Singh, A.; Pathak, A.; Hughes, E.; Brown, C. & Balshine, S. (2021). Understanding fish cognition: A review and appraisal of current practices. *Animal cognition*, 24(3), 395–406. <https://doi.org/10.1007/s10071-021-01488-2>
- Seppänen, J. & Väliaverronen, E. (2012). *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.
- Shoemaker, P., & Reese, S. (1996). *Mediating the message: Theories of influences on mass media content* (2. painos). New York: Longman.
- Singer, P., Tengvall, H. & Aaltola, E. (2007). *Oikeutta eläimille: Eläinten vapautuksen filosofiaa* (päivitetty laitos). Suomentaneet Tengvall, H. & Aaltola, E. Helsinki: Eläinsuojeluliitto Animalia.
- Streitmatter, R. (2016). *Mightier than the Sword: How the News Media Have Shaped American History* (4. painos.). New York: Routledge.
- Suutala, M. (1996). *Naiset ja muut eläimet*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Tauriainen, R. (2022). Tällaista kritiikkiä uudelle eläinsuojelulaille on annettu. *Iltalehti* 6.2.2022. (Viitattu 19.10.2022.) Saatavilla: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/9ebe0404-1ca7-4001-974e-9405206851bd>
- Taylor, N. (2016). Suffering is not enough: Media depictions of violence to other animals and social change. Teoksessa Almiron, N., Cole, M., & Freeman, C. P. (toim.) *Critical Animal and Media Studies: Communication for Nonhuman Animal Advocacy*. New York ja Lontoo: Routledge, 56–69.
- Taylor, N. & Twine, R. (2014). *The rise of critical animal studies: From the margins to the centre*. Lontoo ja New York: Routledge.

- Taylor, P. (1981). The Ethics of Respect for Nature. *Environmental Ethics* 3(3), 197–218.
<https://doi.org/10.5840/enviroethics19813321>
- Tonsor, G. T. & Olynk, N. J. (2011). Impacts of Animal Well-Being and Welfare Media on Meat Demand. *Journal of Agricultural Economics*, 62(1), 59–72.
<https://doi.org/10.1111/j.1477-9552.2010.00266.x>
- Torres, B. (2007). *Making a Killing: The Political Economy of Animal Rights*. Kalifornia: AK Press.
- Tuchman, G. (1972). Objectivity as Strategic Ritual: An Examination of Newsmen's Notions of Objectivity. *American Journal of Sociology*, 77(4), 660–679.
<https://doi.org/10.1086/225193>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (uudistettu laitos)*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- van Dijk, T. A. (2009). News, discourse and ideology. Teoksessa Wahl-Jorgensen, K. & Hanitzsch, T. (toim.) *The Handbook of Journalism Studies*. Lontoo: Routledge, 191–204.
- Vilkkä, L. (1998). *Oikeutta luonnolle: Ympäristöfilosofia, eläin ja yhteiskunta*. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Väliaverronen, E. (1996). *Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairauskertomus*. Tampere: Vastapaino.
- Väliaverronen, E. (2009). Journalismi kriisissä? Teoksessa Väliaverronen, E. (toim.) *Journalismi murroksessa*. Gaudeamus Helsinki University Press, 13–31.
- Väliaverronen, J.; Pöyhtäri, R. & Villi, M. (2023). Paljon vanhaa, jotain uutta ja jotain lainattua. Suomalaisjournalistien ammattikuva Worlds of Journalism Study -kyselyssä. *JYU Reports* 17. Jyväskylän yliopisto.

LIITE

Liite 1: Haastattelurunko

Taustatiedot (aiempi sähköpostiviestinvaihto huomioiden):

- Työpaikka, työnkuva, mikä toimitus?
- Kauanko olet työskennellyt toimittajana?
- Minkä verran käyt juttukeikoilla?
- Oletko erikoistunut joihinkin aiheisiin? Jos olet, mihin?
- Minkä verran käsittelet eläinaiheita työssäsi?
- Onko sinulla joitain muuta asiantuntemusta tai kokemusta eläimiin liittyen? Jos on, mitä?
- Minä ikäinen olet?
- Miten määrittelet sukupuolesi?

Teema 1: Käsitteet eläinuutisoinnista

1. Mitä sinun mielestäsi ovat eläinaiheiset jutut tai eläinuutisointi?
2. Missä eläinaiheissa jutuissa olet kokenut onnistumisen tunteita?
  - Millaisia piirteitä mielestäsi on onnistuneella ja laadukkaalla eläinaiheisella jutulla?
3. Mitä vahvuuksia ja puutteita mielestäsi on kirjoittamillasi, virikemateriaalina olevilla eläinaiheisilla jutuilla?

Teema 2: Eläinuutisointiin vaikuttavat käytännöt

4. Millainen rooli eläinaiheisilla jutuilla on teidän toimituksessanne?
  - Oletko huomannut eläinaiheisten juttujen roolin kehittyneen jotenkin ajan saatossa omassa toimituksessasi? Jos olet, miten?
5. Kun mietit viimeaikaisia eläinaiheisia juttujasi, mitkä jutunteon vaiheet, rutiinit ja käytännöt ohjasivat eniten työtäsi?
  - Oliko näissä vaiheissa jotain hankaluuksia? Millaisia? Miksi?

6. Kun mietit viimeaikaisia eläinaiheisia juttujasi, millaiset toimituksen ulkopuoliset toimijat tai käytännöt vaikuttivat niihin tai juttuprosessin aikana tekemiisi valintoihin? *Toimituksen ulkopuolisilla toimijoilla ja käytännöllä tarkoitan tässä esim. viestintäasiantuntijoiden toimintaa, tiedotteita ja lehdistötilaisuuksia.*
  - Miten ne vaikuttivat?
  - Yrittivätkö ulkopuoliset tahot vaikuttaa tekemääsi uutisointiin?
  - Missä määrin koet lukijakunnan vaikuttavan tekemääsi eläinuutisointiin ja siinä tehtyihin valintoihin?
    - Entä levikkialueen tärkeiden instituutioiden?
    - Miten ne vaikuttavat?
7. Millaisia lähdekäytäntöjä tyypillisesti hyödynnät eläinaiheissa jutuissa? *Lähdekäytännöllä tarkoitan tässä sekä taustatietojen hankintaa että jutussa käytettävien haastateltavien ja muiden lähteiden valikointia.*
  - Keitä kaikkia olet käyttänyt viimeaikaisissa eläinaiheisissa jutuissa lähteinä?
8. Missä määrin koet lähteittesi käyttämän kielen tai heidän ajatustensa eläimistä vaikuttavan tekemääsi eläinuutisointiin ja siinä tehtyihin valintoihin?
  - Miten koet niiden vaikuttavan?

Teema 3: Näkökulmat eläinaiheisissa jutuissa

9. Kun mietit omia, viimeaikaisia eläinaiheisia juttuprosessejasi, keiden näkökulmia pohdit niiden aikana?
  - Miksi juuri näitä?
10. Keiden näkökulmia pidät relevantteina eläinaiheisissa uutisissa?
11. Kuinka tasapuolisesti edustettuina mielestäsi ovat eri osapuolten näkökulmat näissä kirjoittamissasi virikemateriaalijutuissa?
  - Tarvitseeko niiden mielestäsi olla tasapuolisesti edustettuina yhden jutun sisällä?
  - Miten kerrot eri osapuolten näkökulmista?

Teema 4: Eläinten näkökulma

12. Millaisen käsityksen uskot virikemateriaalijuttujen luovan lukijalle kyseessä olevista eläimistä?
  - Millaisia vaikutuksia luulet tällä syntyvällä käsityksellä voivan olla?
13. Kun mietit omia, viimeaikaisia eläinaiheisia juttuprosessejasi, miten pohdit eläinten näkökulmaa niiden aikana? *Esim. sitä, miltä eläimestä tuntuu, miten se voi, millaiset olosuhteet sillä on.*
  - Missä määrin ja missä prosessin vaiheissa sitä pohdit?
    - Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, missä määrin tai miten pohdit tätä?
    - Miten koet eläimen lajin tai roolin yhteiskunnassa vaikuttavan tähän?
  - Miten ja missä määrin tuot esiin eläinten näkökulmaa lopullisissa jutuissa?
14. Voiko mielestäsi eläinten näkökulmaa pohtia uutistyössä ja tuoda esiin journalistisissa jutuissa? Jos voi, miten ja kuinka syvällisesti?
  - Mitkä tekijät mielestäsi määrittävät sen, missä määrin eläinten näkökulmaa tulee pohtia?

Teema 5: Eläinuutisoinnin mahdollisuudet

15. Kun mietit viimeaikaisia eläinaiheisia juttujasi, oletko käyttänyt eläimiä lähteinä niissä? Jos olet, miten?
16. Kriittisen mediatutkimuksen edustajat ovat ehdottaneet sellaista, että eläimiä voitaisiin käyttää myös lähteinä uutisissa. Toimittaja voisi esimerkiksi havainnoida niitä ja tehdä niiden käyttäytymisestä tulkintoja, tai jos tämä ei ole mahdollista kysyä tiettyjen tapahtumien vaikutuksesta eläimiin sellaiselta taholta, jotka eivät hyödy eläimistä taloudellisesti. Mitä olet mieltä tästä?
  - Millaisia mahdollisuuksia tällaisia käytäntöjä olisi soveltaa toimitustyössä? Miksi? Miten?
17. Ajatteletko toimittajan työssäsi eläintä viestijänä?
  - Millaisia mahdollisuuksia sinulla on ymmärtää eläinten viestintää ja käyttäytymistä?
  - Mitä ajattelet eläinten tiedollisista kyvyistä tai siitä, millaisia intressejä eläimillä voi olla?
18. Onko journalismilla mielestäsi velvoitteita eläimiä kohtaan? Jos on, millaisia?
19. Mitkä toimitukselliset käytännöt mielestäsi mahdollistavat tai hankaloittavat laadukasta eläinuutisointia tai eläinten näkökulman esittämistä eläinaiheissa jutuissa?
  - Entä toimituksen ulkopuoliset toimijat ja käytännöt?

Haluatko sanoa vielä jotain tämän haastattelun aihepiiriin liittyen?